

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಬೆಳಕು

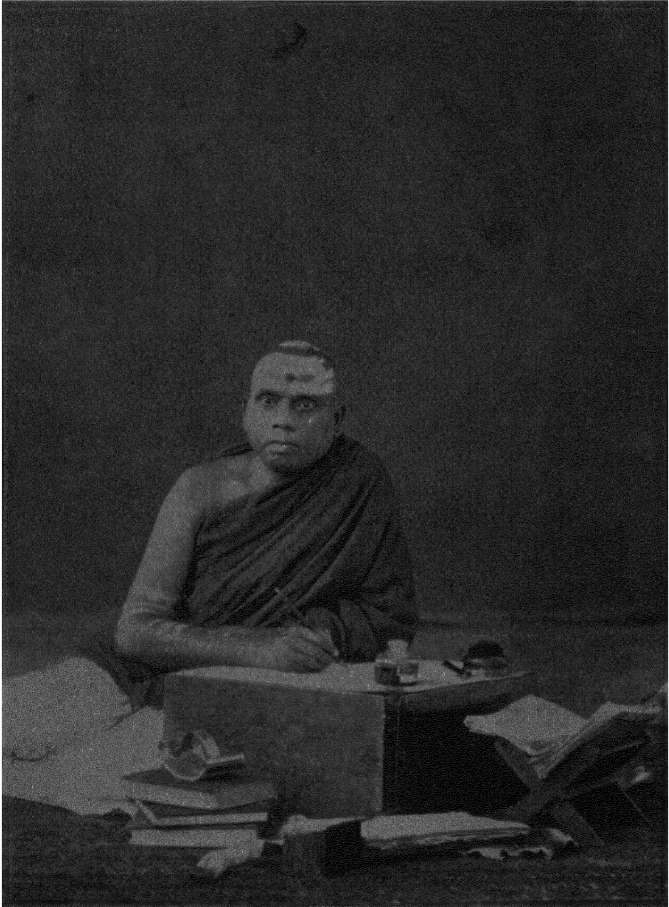
K 181-4
C 36B

— ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ —

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202280

UNIVERSAL
LIBRARY

— ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ —

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಬೆಳಕು

ಪ್ರೊ. ಎ. ಎ. ಎ.

ಲೇಖಕ :

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ವಿವೇಕ, ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರವಿಚಾರ, ಆರ್ಯಭರತಪ್ರದೀಪ, ಗೀತಾರ್ಥಚಂದ್ರಿಕೆ,
ಅನುಭವಾವೃತ್ತದ ಬೀಕು, ಸಂಚದಶೀತತ್ವಾರ್ಥ, ವೇದಾಂತದ ಜೀವಾಳ,
ವೇದಾಂತದ ರೂಪರೇಖೆ, ಗೀತೆಯ ತಿರಳು, ಗೀತೆಯ ಕೈಗನ್ನಡಿ,
ಮಕ್ಕಳ ಕೈಗೀತೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ
ಗ್ರಂಥಕರ್ತ

ಪ್ರೊ. ಎ. ಎ. ಎ.

ಮೊದಲನೆ ಮುದ್ರಣ ೧,೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು

ಪ್ರೊ. ಎ. ಎ. ಎ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮಾರಾಟದ ಒಡೆಯರು :—

ಎಸ್. ಎಸ್. ಎನ್. ಬುಕ್ ಡಿಪೋ,
ಬುಕ್ ಸೆಲ್ಲರ್ ಆಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಷರ್,
ನ್ಯೂ ಮಾರ್ಕೆಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬.

ಇವರ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರದು.

ಅಚ್ಚಾದ ಸ್ಥಳ!—

ವಿ. ಎಂ. ವಿ. ಪ್ರೆಸ್,
ವಿ. ಎಸ್. ಸ್ಟೀಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬.

ಮುನ್ನುಡಿ

ನಾವು ಈಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದೇವಷ್ಟೆ. ಈ ಮನುಷ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಬಾಯಿಸೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ದೇವತ್ವವು ಮನುಷ್ಯತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಅದು ಮೂರು ದಿನದ ಬಾಳಿನ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಮೇಲುಗೈ ಆಗಿ ಉಪಭೋಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವ ಸಂಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವವೇ ಮೇಲಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಏಕೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಹ ಭೋಗಗಳ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ದಾರಿಯು ಹೊಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರಿಗಾದರೆ ಭೋಗವು ಮಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ದಾರಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವದುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಬಯಸುವರು. ದೇವಲೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಭೋಗಭೂಮಿಗಳು; ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ಫಲವಾದ ಸುಖಮುಖಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ತುಮಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳು. ಭೂಲೋಕವು ಶಾಗಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಆಗಬಹುದು; ಬ್ರಹ್ಮಚ್ರಮವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಅತ್ಮವಾಗುವಂಥ ಬ್ರಹ್ಮರಾಗಿ ಆತ್ಮಾನಂದವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿ ತೇಲಾಸುಕ್ಕಿರಬಹುದು. ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರು ನೊಂದಲಾದವರ ಅನೇಕಬಗೆಯ ಶೋಕಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವನಷ್ಟೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಶೋಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈವಾದವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆನಿಸಿತಂತೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜೀವರ ರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯವೆಂಬವು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ನಿಜವನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಬಲ್ಲನು.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆ ತಿಳಿವು ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಲೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ನೀಶ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಸತ್ಯದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಯಾಣಾ ಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವದು ಸತ್ಯವೆನಿಸಿತೆ ಹೊರತು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರು

ನದು ಸತ್ಯವೆನಿಸಲಾರದು. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿಯು ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಾಣುವದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವದು ಸತ್ಯವೆಂಬದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ನೋಡಿ. ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವು ಮೊದಲೆಂದು ತೈತ್ತಿರಿಯವು ಹೇಳುತ್ತದೆ; ತೇಜಸ್ಸು ಮೊದಲೆಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ; ಲೋಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದವೆಂದು ಐತರೇಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದು ನಿಜವಾಗಿ ಮೊದಲು? ಇವಲ್ಲದೆ ಕೆಲಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವು ಸರಿಯಾದದ್ದೆಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯಬುದ್ಧಿಗೆ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿ. ಅನ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಜಾ ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಸಾಂಖ್ಯರ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೂ ಹೊಂದುವ ಹಾಗಿನೆ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಿಗಳ ಮಾಯೆಗೂ ಹೊಂದುವ ಹಾಗಿನೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಒಂದೇ ಸಂಗತಿಯ ಅನೇಕ ರೀತಿಗಳ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಒಡೆದು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾದ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವೇದಾಂತವೆಂದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು. ಆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ವೇದಾಂತದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಂದಿಡುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವದು. ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಸ್ತುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ. ಸೂತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಸೂಚನೆ ಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದರ್ಥ. ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಅದು ಬಹು ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸ, ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಏನರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗುವಷ್ಟು ಅರ್ಥವು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಿಯಮವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ಣರೂಪವಿಂದ ಎದ್ದು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವದೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕುವ ಮಾತಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಕನ್ನಡಿಸಿದರೂ ಬರೀ ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯ ಪಂಡಿತರಾದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಅವು ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಂತಿರುವವು. ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಾವು? ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಕನಕರಗೊಂಡ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರು

ಇವುಗಳ ಆರ್ಥವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವೈಭವದ ಉಜ್ವಲತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಇವುಗಳ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿಸರು. ಅದರ ಪರಿಚಯವಾದರಂತು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಂಗಯ್ಯೊಳಗಣ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಂತಾಗುವದು. ಅದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥವೂ ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ಅದರೊಳಗಣ ವಿಚಾರಸರಣಿಯೂ ಬಹಳ ಗಹನವಾದದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಒದಿಸಲಾಗದಿದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುವವಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಸೂತ್ರಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಚಯವಾಗುವವಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಂಥವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿದರೆ ಅನುಕೂಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾರ್ಥಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಂತು. ಅದು ಆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಅದರೊಳಗಣ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಬಹು ಸರಳವಾಗಿ ಬಹು ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊರಗೆಡಹಿಸುವದು ನನಗೆ ಒಂದು ಹೃದಯಂಗಮವೆನಿಸಿತು. ಅದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂವಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೆಂದರೆ ಸಂಗತಿಯ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುವ ಬೀ ಹೊರವೈನೋಟದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತಬ್ಬಡುತ್ತಿರುವದು. ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದರೆ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿ ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದು ನೆಲೆಗೆ ಸಂತ ಮಾತು.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾರ್ಥಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥದಿಂದ ಎದ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಅದೇ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಹೆಸರೇಕೆಂದರೆ ಇದು ಅದರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರವ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಹೆಸರನ್ನಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಗ್ರಂಥವು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಾನು ಆ ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ ಗ್ರಂಥವು ಬೆಳೆದು ಹೊರಲಾರದ ಹೊರೆಯಾಗುವದಿಷ್ಟೇ ಫಲವೇ ಹೊರತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಆರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವದು ಭೂಷಣವೆಂಬ ಮಾತಿಗಿರದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನೇಕರು ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನಿರತುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮಾತಿನೇನು? ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದನ್ನೇ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲೆಯೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಇದರ ಮೇಲೆ ಅನಂದನುಯಾದ ಪುಷ್ಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೂ ಮೂರನೆ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆ ಪಾದವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗಲೂ ನಾನು ಕಲ್ಪವಲ್ಲಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಕ್ಕಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾರ ದಾರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನಾನು ಬೇರೆ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ವಿಷಯ, ಪಾದದ ವಿಷಯ-ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ವಿಚಾರ (ಅಧಿಕರಣ)ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಂದದ ಮಾತಾಗಿ ಕಂಡ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಚಾರದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ವಿಚಾರದ ವಿಷಯದ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೆ ಅದರ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಆ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಕಂಸದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೂತ್ರರಾಶಿಯ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಒಂದೊಂದು ಸೂತ್ರದ ಸಂಗತಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಮೂಲವಾದ ಸೂತ್ರದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದವುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸೂತ್ರದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿಚಾರಕರು ಬೇಕಾದರೆ ಮೂಲಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೂ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಿಗೆ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದೂ ಆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ವಾಚಕರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದು ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹಾಕದೆ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೆಂದು ಬರೆದಿರುವ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬರೀ ಸಂಶಯಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿವೆ. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಚಯವಿಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರನುಷ್ಠಾದೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಲೋಪವು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ಊರುಗಳಲ್ಲಿರುವವರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪ್ರೇಮದ ಭರದಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಮಾತುಕತೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಲ್ಲರೆ ಹೊರತು ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬೆಡಗು

ಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿವವರಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಬ್ರಹ್ಮದ ರಾಜಧಾನಿ. ಕನ್ನಡವು ಅದರ ಅಂಕೆಯೊಳಗಿರುವ ಸಣ್ಣ ಊರು. ಅದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಓರೆಕೋರೆಗಳ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈಗೂಡುವದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಮಾತುಗಳ ಗವ್ವಲವಿಲ್ಲದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಾದ ನುಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವದು. ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಇದರ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕುಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ವೇದಾಂತಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಇದು ಬಹು ಅಗತ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿರುವದು. ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ವಿಚಾರವು ಕನ್ನಡದ ರಂಗಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೊದಲು. ಅದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದರ ಅಂದಚಂದಗಳನ್ನು ಬಹು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಸಬೇಕು ಮೊರೆಯ ತನಕ ದೂರಂಬದೊಂದು ಗಾದೆಯುಂಟಿಷ್ಟೆ. ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮವಿಚಾರದ ತಿಳಿವಿಗಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ತಡಕಬೇಕಾದದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅರ್ಥವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಳವಡಬೇಕಾದರೆ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಬಾಯಿಗೆ ನುಲಿದಿರುವದು ಅಗತ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೇಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರೂ ಮುಂದೆಲ್ಲ ವಾಕ್ಯಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೂ ವಿಷಯಗಳ ಅರ್ಥವಾಗಬಹುದಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಸೊಗಸನ್ನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಾದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಬೀರಬೇಕೆಂದು ಪೂರ್ಣಗ್ರಂಥವನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಾಚಕರು ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಹತ್ತು ಶಾಂತಿಪಾಠಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿ ಇದರ ಮುಂದೆ ಜೋಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಓದುವವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದರೆ ಆಗ ನನ್ನ ಶ್ರಮೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣ
ಧಾತ್ಯ-ಮಾರ್ಗಶಿರ

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಶರಣು

- (ಕಂ) ವರುಣಂ, ಮಿತ್ರನುಮಿಸ್ರಂ, |
ಗುರುವುಂ, ವಾಮನನುಮೆನುಗೆ ನಲಿಯಲಿ; ನಾ ||
ನೆರಗುವೆ ವಾಯುವೆ, ನೀನೇ |
ನೆರೆ ಬ್ರಹ್ಮಂ; ನಿಜವಿ ಪೊರೆವುವೆನ್ನಂ ಗುರುವಂ || ೧ ||
- (ಕಂ) ಪೊರೆ ಗುರುತಿಷ್ಯ ರನೆಮ್ಮಂ|ಪಿರಿದುಣಿಸಿಂ ಜೊತೆಯೊಳಿರ್ಪರುಂ ವರ್ಧಿಸಪೊಲ್ ||
ನೆರೆ ಕಲಿತುದು ಕಳೆಗಟ್ಟಲಿ; ಬರದಿರಲೆನ್ನೊಳಗೆ ಹಗೆತನದ ಸುಳಿವೆಂದುಂ || ೨ ||
- (ವೃ) ಬಲವಾಗಲ್ಪಜ್ಜಿ; ಸಾನಂ ತೃಣಕೆ ಸಮವೆನಬ್ಬ ಸ್ವಾಮಿ ಜ್ಞಾನಮೆನ್ನೊಳ್ |
ನೆಲೆಸಲ್ಪಕ್ಕಂತೆ ದೇಹಂ ಸುಖಮಿರೆ; ಸವಿಮಾತೆ ದೇಹಂ ಜಿಹ್ವೆ; ಮುತ್ತಂ ||
ಬಲು ಕೇಳುತ್ತಿರ್ಪವೊಲ್ ಶೋತ್ರದಿ; ಮರುಳರಿಗವ್ರಾಪ್ಯನಾಗಿರ್ಪನೇ, ನೀಂ |
ಸಲಹೈ ವೇದಾಬ್ಧಿಯೊಳ್ತೀಲುವ ಪೂಜನದ ರೂಪಿದೆ ತಾಸಿರ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ || ೩ ||
- (ಕಂ) ಪ್ರೇರಕನಾಂ ಸಂಸಾರಕ | ಪಾರಂ ತಾನೆನ್ನ ಕೀರ್ತಿ; ರವಿಯೊಳವೃತನುಂ ||
ಬೀರುತಿಹಾತ್ಮಂ, ತಾನೆಂ | ದಾರಯ್ದು ಸಿದ್ಧಂ ತ್ರಿಶಂಕುನುಭವಬಲದಿಂ || ೪ ||
- (ವೃ) ಶೋತ್ರಮಿದಾನಗಂ ಶ್ರುತಿಯ ಕೇಳುವದಾಗಲಿ; ಕಣ್ಣೆಳೆವೆ ಸು |
ಪ್ರೀತಿಯೊಳಿಕ್ಷೆಗೈಗೆ ಕ್ರತುವರ್ಗವನಾಯುವು ಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನ ||
ವಾತ್ರದಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿ; ಶಕ್ರನ, ಪೂಷನ, ಮತ್ತೆ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯನಾ |
ಸಾತಿಶಯತ್ವದಾ ಗುರುವಿನಾ ಒಲವೆನ್ನೊಳಗೆರ್ಕೆ ಸಂತತಂ || ೫ ||
- (ಕಂ) ಪೂರ್ಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ; ಜೀವಂ|ಪೂರ್ಣಂ; ಪೂರ್ಣದಲಿ ಪೂರ್ಣಮೆದ್ದಿರುತಿರ್ಕುಂ; ||
ಪೂರ್ಣದಿ ಪೂರ್ಣವಕಳೆಯಲ್|ಪೂರ್ಣತೆಯಂ ಬಿಡದ ಬ್ರಹ್ಮಕಭಿನಮಿಸಿದವೆಂ ||
- (ಕಂ) ತನುಮನಗಳೆನಗೆ ಹಿತವನೆ | ನೆನೆಯಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೊಳುಪೇಕ್ಷೆಬದಿರಲದುಮೆ ||
ನ್ನನುಪೇಕ್ಷೆಮಾಡದಿರಲಾ | ಅನುಭವಿಗಳ ಧರ್ಮಮೆನ್ನೊಳವದುತಿರಲಿ || ೬ ||
- (ವೃ) ಮನವಲ್ಲಿದ್ದದನಾಡಲೆನ್ನ ನುಡಿಗಳೇಣ್ಣಿ|ಬ್ರಹ್ಮದೊಳ್ಳಿಟ್ಟಿರಲ್ |
ಮನಮುಂ; ಬ್ರಹ್ಮವೆ ಕಾಣುತಿರ್ಕನಗೆ; ಗ್ರಂಥಜ್ಞಾನಮುಂ ಬಾಡವಂ ||
ತನಿತುಂ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳೊದು ಸಾಗುತಿರೆ; ವೇದಾಂತ್ಯ ಕಸಿಷ್ಣಾತ್ಮನಾ |
ದೇನಗಾ ಜ್ಞಾನವನೀವ ಸಮ್ಗುರುವನುಂ ಕಾಪಾಡಲಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತಾಂ || ೭ ||
- (ಕಂ) ಹೇ ದೇವ, ಎನ್ನ ಚಿತ್ತಂ | ಸಾದರದಿಂದೊಳಿತನರಸಿ ಪೋಗುವ ತೆರದಿಂ ||
ನೀಂ ದಯೆಗೈದೆನ್ನನು ಪೊರೆ; |ವೇದಾತ್ಮನೆ, ಬೇಡೆನನ್ನವಾಮದ ನಿನ್ನಿಂ || ೮ ||
- (ಕಂ) ಆವಸಿನಪರಬ್ರಹ್ಮನೊ, | ಆವಸಿನವನೊಳಗೆ ಹೊಳೆದುದೋ ವೇದಾರ್ಥಂ ||
ಆವಂ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಾ ಬೆಳ | ಕೀವವನಾಗಿಹನೊ ಅವಗೆ ನಾ ಶರಣೆಂಬೆಂ || ೯ ||

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ಪಾದ

ವಿಷಯ

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುವವೆಂದು ತೋರಿಸು ೧ ೨೫
ವದು.

ಪಾದ ೧ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯ ೧ ೮
ಗಳ ವಿಚಾರ.

ವಿಷಯ ೧	ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು (೧)	೧
೨	ಅದು ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿಬೇರು (೨)	೧
೩	ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯಬರುವದು (೩)	೨
೪	ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ (೪)	೨
೫	ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ (೫ . . ೧೧)	೨
೬	ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪುಚ್ಚನೆಂದಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವೆ (೧೨ . . ೧೯)	೩
೭	ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವದೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೦ . . ೨೧)	೫
೮	ಆಕಾಶವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೨)	೫
೯	ಪ್ರಾಣವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೩)	೬
೧೦	ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೪ . . ೨೭)	೬
೧೧	ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವದೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೮ . . ೩೧)	೭

ಪಾದ ೨ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲದ ಉಪಾಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ. ೮-೧೪

ವಿಷಯ ೧	ಮನೋಮಯನೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೧ . . ೮)	೮
೨	ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಕೊಳ್ಳುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೯ . . ೧೦)	೧೦
೩	ಗುಹೆಯೊಳಗಣ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೧ . . ೧೨)	೧೦
೪	ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೩ . . ೧೭)	೧೧
೫	ಒಳಗಿದ್ದು ಆಳುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೮ . . ೨೦)	೧೧
೬	ಕಾಣಬರದ್ದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ (೨೧ . . ೨೩)	೧೨
೭	ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೪ . . ೩೨)	೧೨

ಪಾದ ೩ ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲದ ಜ್ಞೇಯಬ್ರಹ್ಮದ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ. ೧೪-೨೩

ವಿಷಯ ೧	ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳ ಮನೆಯು ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧ . . ೭)	೧೪
೨	ತುಂಬಾದ ವಸ್ತುವೆನ್ನುವದೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೮ . . ೯)	೧೫
೩	ಅಕ್ಷರವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧೦ . . ೧೨)	೧೫

೪	ಕಾಣಬೇಕೆನ್ನುವದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೆ (೧೩)	೧೬
೫	ಸಣ್ಣ ಅಕಾಶವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧೪ . . ೨೧)	೧೬
೬	ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಳಿಗುವದು ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೨೨...೨೩)	೧೮
೭	ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟುನಷ್ಟಿರುವದನ್ನುವದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೆ (೨೪ ..೨೫)	೧೮
೮	ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ (೨೬ ..೩೩)	೧೮
೯	ಶೂನ್ಯರಿಗೆ ವೇದದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಧಿಕಾರ ವಿಲ್ಲ (೩೪ . . ೩೮)	೨೦
೧೦	ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೩೯)	೨೧
೧೧	ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೪೦)	೨೧
೧೨	ಹೆಸರುಗಳ ಮತ್ತು ಅಕಾರಗಳ ಇರುವಿಕೆಯ ಕಾರಣ ವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೪೧)	೨೨
೧೩	ನಿಜ್ಞಾನಮಯನೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೪೨....೪೩)	೨೨
ನಾನು ೪	ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಪ್ರಧಾನ ವೆಂಬ ಸಂಶಯವನ್ನು ತುಂಬಾಹಾಕುವದೇ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರಗಳ ನಿರ್ವಾರ. ೨೩-೨೮	
ವಿಷಯ ೧	ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ (೧...೨)	೨೩
೨	ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ (೩ . ೧೦)	೨೪
೩	ಇಷ್ಟತ್ವದಿಂದಾದರೂ ಅವು ಸಾಂಖ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವುಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲ. (೧೧...೧೩)	೨೫
೪	ಅಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಗಳಿ ಗೊಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ (೧೪...೧೫)	೨೫
೫	ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣವು ಬರೀ ಜೀವನೂ ಪ್ರಾಣನೂ ಅಲ್ಲ (೧೬ . . ೧೮)	೨೬
೬	ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದೂ ಕೇಳಬೇಕಾದದ್ದೂ ಜೀವರನ್ನಲ್ಲ (೧೯ . . ೨೨)	೨೭
೭	ಬ್ರಹ್ಮವು ಬರೀ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಲ್ಲ (೨೩ . . ೨೭)	೨೭
೮	ಈ ಉತ್ತರವು ಶಿಷ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಾದಿ ಗಳಿಗೂ ಆಗುವದು (೨೮)	೨೮
ಆಧ್ಯಾಯ ೨	ಎದುರಾಳಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ೨೯-೩೯	
ಪಾದ ೧	ಸ್ತುತಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿಗಳೂ ನಮಗೆಎದುರಾಳಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ-೩೬	

ವಿಷಯ ೧	ಮನುಷ್ಯತೆಯ ಬೆಂಬಲ ಉಂಟು (೧ . . ೨)	೨೯
೨	ಸಾಂಖ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವೇ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ (೨)	೨೯
೩	ನಿರ್ದುಸ್ತಭಾವದವುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಹುದು (೪ . . ೧೧)	೨೯
೪	ಇದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರದೆ ಇರುವ ವಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಉತ್ತರವಿತ್ತಂತಾಯಿತು (೧೨)	೩೦
೫	ಚೇತನವೂ ಜಡಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಇರಲೂ ಬಹುದು (೧೩)	೩೦
೬	ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ (೧೪ . . ೨೦)	೩೨
೭	ಇಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳ ಸೋಂಕು ಜೀವಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಲ್ಲ (೨೧....೨೩)	೩೩
೮	ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಧನವಿಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬಹುದು (೨೪....೨೫)	೩೩
೯	ಬ್ರಹ್ಮವು ತಾನೆ ಜಗತ್ತಾದರೂ ಜಗತ್ತಾ ಉದ್ದಿ ತಾನಿಲ್ಲವೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ (೨೬....೨೯)	೩೪
೧೦	ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು (೩೦....೩೧)	೩೫
೧೧	ಜಗದ್ರಚನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ (೩೨....೩೩)	೩೫
೧೨	ಬ್ರಹ್ಮದ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಪಾತ ನೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ (೩೪ . . ೩೬)	೩೬
೧೩	ಮಾಯಿಕವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು (೩೭)	೩೬
ಪಾದ ೨	ಸಾಂಖ್ಯರೇ ನೊದಲಾದವರಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವದು. ೩೭-೪೯	
ವಿಷಯ ೧	ಪ್ರಧಾನದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ರಚನೆಯಾಗಲಾರದು (೧....೧೦)	೩೭
೨	ಗಿಡ್ಡಾದ ಚಿಕ್ಕವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಾದ ದೊಡ್ಡವುಗಳೇರ್ಪಡುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು (೧೧)	೩೯
೩	ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ (೧೨....೧೭)	೩೯
೪	ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೆಂಬುದೇ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ (೧೮....೨೭)	೪೧
೫	ಜಗತ್ತು ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲದ್ದೆನ್ನುವ ಮಾತೂ ಸಿಲ್ಲವದಿಲ್ಲ (೨೮....೩೨)	೪೫

ವಿಷಯ

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

೬	ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ (೩೩...೩೬)	೪೬
೭	ಈಶ್ವರನು ಬರೀ ಹೊರಗಣ ಕಾರಣನಲ್ಲ (೩೭...೪೧)	೪೭
೮	ವಾಸುದೇವನಿಂದ ಜೀವನೆಂಬ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ (೪೨...೪೫)	೪೯
ಪಾದ ೩	ಮಹಾಭೂತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ.	೪೯
ವಿಷಯ ೧	ಆಕಾಶವು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧...೭)	೪೯-೬೦
೨	ನಾಯು ಆಕಾಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೮)	೫೦
೩	ಬ್ರಹ್ಮವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ (೯)	೫೦
೪	ಅಗ್ನಿಯು ನಾಯುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೦)	೫೧
೫	ನೀರು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೧)	೫೧
೬	ಸೃಷ್ಟಿಯು ನೀರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೨)	೫೧
೭	ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ನಾಯು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು (೧೩)	೫೧
೮	ಲಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನದು ಹಿಂದಿನದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು (೧೪)	೫೨
೯	ಭೂತಗಳಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು (೧೫)	೫೨
೧೦	ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳೆಲ್ಲ ದೇಹದ್ದು (೧೬)	೫೨
೧೧	ಜೀವನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟು ವಿಕೇತಲ್ಲ (೧೭)	೫೨
೧೨	ಜೀವರ ಚೈತನ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು (೧೮)	೫೩
೧೩	ಜೀವನು ಅಣುವಲ್ಲ (೧೯...೩೨)	೫೩
೧೪	ಜೀವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವವನು (೩೩...೩೯)	೫೬
೧೫	ಜೀವನ ಮಾಡುವಿಕೆಯು ಉಪಾಧಿಯನ್ನೆ ವಲಂಬಿಸಿರುವದು(೪೦)೫೭	
೧೬	ಜೀವನು ಈಶ್ವರನಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವನು (೪೧...೪೨)೫೮	
೧೭	ಜೀವರು ಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶ (೪೩...೫೩)	೫೮
ಪಾದ ೪	ಲಿಂಗಶರೀರ ವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ	೬೦-೬೪
೧	ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು (೧...೪)	೬೧
೨	ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೆನ್ನೊಂದು (೫...೬)	೬೧
೩	ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಣುಗಳು (೭)	೬೧
೪	ಪ್ರಾಣವೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೮)	೬೧

೫	ಪ್ರಾಣನೆಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಂದು ವಾಯು (೯ . . ೧೨)	೬೨
೬	ಪ್ರಾಣವೂ ಅಣು (೧೩)	೬೨
೭	ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನವೇವತೆಗಳಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವು (೧೪ . . ೧೬)	೬೩
೮	ಪ್ರಾಣವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ (೧೭ - ೧೯)	೬೩
೯	ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲ ಐದು ಭೂತಗಳಿಂದಾದವುಗಳು (೨೦ . . ೨೨)	-
ಅಧ್ಯಾಯ ೩	ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದು.	೬೪-೧೨೧
ಪಾದ ೧	ಸಂಸಾರವೆಂದಿಗೂ ಬೇಡನೆನಿಸುವಂತಿರುವ ಲೋಕಾಂತರಗಳ ಸುತ್ತಾಟ.	೬೪-೭೧
೧	ಸರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಜೀವನುಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೂ ದನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೧ . . ೭)	೬೧
೨	ಕರ್ಮ ಶೇಷದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವದು (೮ . . ೧೧)	೬೭
೩	ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ನರಕವಾಗುವದು (೧೨ . . ೨೧)	೬೮
೪	ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಜೀವನುಅಕಾಲ ಮೊದಲಾದವು ಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಬರುವದು (೨೨)	೭೦
೫	ಅಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಡವಾಗುವದಿಲ್ಲ (೨೩)	೭೦
೬	ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರೀ ಸಂಬಂಧವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಭೋಗವಿಲ್ಲ (೨೪ . . ೨೭)	೭೦
ಪಾದ ೨	ಜೀವನ ಅವಸಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳೆನ್ನುವವರ ಮೂಲಕ ಜೀವ ನನ್ನೂ ಈಶ್ವರನನ್ನೂ ಶೋಧಿಸುವುದು.	೭೧-೮೩
೧	ಕನಸು ಬರೀ ತೋರಿಕೆ (೧ . . ೬)	೭೧
೨	ಜೀವನು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿರುವನು (೭ . . ೮)	೭೩
೩	ಮಲಗಿದ ಜೀವನೇ ಏಳುತ್ತಾನೆ (೯)	೭೪
೪	ಮೂರ್ಛಿತನು ಅರ್ಧ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ (೧೦)	೭೪
೫	ಬ್ರಹ್ಮವು ಎರಡನೆಯದಿಲ್ಲದ್ದೆಂಬ ಒಂದೇ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು (೧೧ - ೨೧)	೭೪
೬	ಜಗತ್ತೆಂಬುದಿಲ್ಲ; ಇರುವದು ಬ್ರಹ್ಮ ಒಂದೆ (೨೨ . . ೩೧)	೭೭
೭	ಸರಮಾತೃನನ್ನು ಸೇತುವೆಂದಿರುವದು ಗೌಣ (೩೧ - ೩೭)	೭೯

- ೮ ಈಶ್ವರನು ಜನರಿಗೆ ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲ
ವನ್ನು ಕೊಡುವನು (೩೮...೪೧) ೮೧
- ಪಾದ ೩ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಸಗುಣನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳ ವಿಚಾರ. ೮೨-೧೦೭
- ೧ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಳಿ
ದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ (೧...೪) ೮೨
- ೨ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡಬೇಕು (೫) ೮೩
- ೩ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಉದ್ಗ್ರೀಧವಿದ್ಯೆಯು ವಾಜಸನೇ
ಯದ್ವಕ್ತಿಂತ ಬೇರೆ (೬...೮) ೮೪
- ೪ ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ ಒಂಕಾರವೆಂಬಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರೀಧವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ
ಉದ್ಗ್ರೀಧದ ಅವಯವವೆಂದರ್ಥ (೯) ೮೫
- ೫ ಪ್ರಾಣವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದಾದ್ದರಿಂದಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದಿರುವ
ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಕಡೆಯಿಂದ ಅನುಸಂ
ಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು (೧೦) ೮೫
- ೬ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಡೆ ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಸುವ
ಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು (೧೧...೧೩) ೮೬
- ೭ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ
(೧೪...೧೫) ೮೭
- ೮ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಸರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಅರ್ಥ (೧೬...೧೭) ೮೮
- ೯ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಚಮನವೆ ವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು
ಅನುವಾದ (೧೮) ೮೯
- ೧೦ ಒಂದೇ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯೆಯು
ಒಂದೇ (೧೯) ೮೯
- ೧೧ ಅಹಿ ಎಂಬವೆಸರನ್ನು ಬಲಗಡ್ಡೆನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ
ಅಹಂ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ
ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು (೨೦...೨೨) ೯೦
- ೧೨ ತುಂಬಿರುವಿಕೆ, ದ್ಯುಲೋಕವ್ಯಾಪಕತ್ವ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು
ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು
(೨೩) ೯೧
- ೧೩ ತೈತ್ತಿರೀಯಕದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷವಿದ್ಯೆಯು ತಾಂಡಿಗಳಪುರುಷ
ವಿದ್ಯೆಗಿಂತ ಬೇರೆ (೨೪) ೯೧
- ೧೪ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮೊದಲಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿ
ನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂಗವಲ್ಲ (೨೫) ೯೨

೧೫	ಸಾಪವನ್ನು ಬಿಡುವನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಕಡೆ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಹಗೆಗಳು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು (೨೬)	೯೨
೧೬	ವಿದ್ವಾಂಸನು ಸಾಯುವಾಗಲೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ (೨೭ ...೨೮)	೯೪
೧೭	ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗವು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ (೨೯ ...೩೦)	೯೪
೧೮	ಸಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು (೩೧)	೯೫
೧೯	ಅಧಿಕಾರಿಕಪುರುಷರು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವಿರುವವರಿಗೆ ಇರುವರು (೩೨)	೯೫
೨೦	ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಎಲ್ಲ ನಿಷೇಧಪದಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು (೩೩)	೯೬
೨೧	ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಇಬ್ಬರೊಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ (೩೪)	೯೬
೨೨	ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಕಹೋಳನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ 'ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನವನ' ಎಂಬ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ (೩೫ . ೩೬)	೯೭
೨೩	ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾನೆಂದೂ ನಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು (೩೭)	೯೭
೨೪	ಸತ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ (೩೮)	೯೮
೨೫	ಸತ್ಯಕಾಮತ್ಯ ಮತ್ತು ವಶಿತ್ಯ ಎಂಬ ಗುಣಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು (೩೯)	೯೮
೨೬	ಊಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವಿಲ್ಲ (೪೦ . . ೪೧)	೯೯
೨೭	ಕರ್ಮಾಂಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲ (೪೨)	೯೯
೨೮	ಪಾಯುವನ್ನೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು (೪೩)	೧೦೦
೨೯	ಮನೋಮಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ (೪೪ ...೫೨)	೧೦೦
೩೦	ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನುಂಟು (೫೩ ...೫೪)	೧೦೩
೩೧	ಕರ್ಮಾಂಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು (೫೫ . . ೫೬)	೧೦೩

೩೨	ಎಲ್ಲ ಆಪಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಪಾಸನೆ ದೊಡ್ಡದು (೫೭)	೧೦೪
೩೩	ದಹರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಒಂದಲ್ಲ (೫೮)	೧೦೪
೩೪	ದಹರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದ ಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಬಾರದು(೫೯)	೧೦೫
೩೫	ಕಾಮ್ಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು (೬೦)	೧೦೫
೩೬	ಕರ್ಮಾಗವಾದ ಉದ್ಧೀಢವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು (೬೧-೬೬)	೧೦೫
ಸಾಧನ	೪ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಯ ಒಳಗಣ ಮತ್ತು ಹೊರಗಣ ಸಾಧನಗಳ ವಿಚಾರ.	೧೦೬-೧೪೨
೧	ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವದು (೧...೧೭)	೧೦೭
೨	ಸಂನ್ಯಾಸವು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು (೧೮...೨೦)	೧೦೩
೩	ಉದ್ಧೀಢವು ರಸತಮವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ (೨೧...೨೨)	೧೦೪
೪	ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗ ಗಳಲ್ಲ (೨೩...೨೪)	೧೦೫
೫	ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಗ್ನಿ ಯೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ (೨೫)	೧೦೫
೬	ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಗಳು ಹೊರಗಣಸಾಧನ; ಮನೋ ನಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವು ಒಳಗಣ ಸಾಧನ (೨೬...೨೭)	೧೦೬
೭	ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಣ್ಣಬಹು ದೆಂಬುದು ಆಸಕ್ತಕಾಲದ ವಿಷಯ (೨೮...೩೧)	೧೦೬
೮	ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು (೩೨...೩೫)	೧೦೭
೯	ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲದವರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ತಕ್ಕವರೆ (೩೬...೩೯)	೧೦೭
೧೦	ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮತ್ತೆ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಕೂಡದು (೪೦)	೧೦೮
೧೧	ಸಂನ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರು ಪತಿತರೆನಿಸುವರು (೪೧...೪೨)	೧೦೮
೧೨	ಸಂನ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರು ಸಮಾಜದಿಂದ ಹೊರಗಿರ ಬೇಕು (೪೩)	೧೦೯

ಶಿಷ್ಯನು,

ಪ್ರಾಚೀನವೆಂಬ,

- ೧೩ ಕಣ್ಣಾಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನೋಡುವ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು
ಋತ್ವಿಜನು ಮಾಡಬೇಕು (೪೪ . ೪೬) ೧೧೯
- ೧೪ ಸಂನ್ಯಾಸವೂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥವೂ ನಿರಡೂ ಉಂಟು (೪೭ . ೪೯) ೧೧೯
- ೧೫ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರ
ಬೇಕು (೫೦) ೧೨೦
- ೧೬ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಹ್ಮ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವದು (೫೧) ೧೨೧
- ೧೭ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆ ನೋಕ್ಷಣಿ (೫೨) ೧೨೧
- ಅಭ್ಯಾಸ ೪ ಫಲವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು. ೧೨೨-೧೨೩
- ಪಾದ ೧ ಚೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ. ೧೨೨-೧೨೬
- ೧ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಹುಕಾಲ ಅಭ್ಯಾಸವಾದ
ತಕ್ಕದ್ದು (೧ . . . ೨) ೧೨೨
- ೨ ಈಶ್ವರನನ್ನು ತಾನೆಂದೇ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು (೩) ೧೨೨
- ೩ ನಾಮ ನೋವಲಾದ ಪ್ರತಿಸಿಧಿಗಳನ್ನು ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯ
ಬಾರದು (೪) ೧೨೩
- ೪ ಆದಿತ್ಯನುಂಟು ನೋವಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಭಾಸನೆ
ಯಿರುವಬೇಕು (೫) ೧೨೩
- ೫ ಕರ್ಮದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ
ಆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವನೆಯಿರುವಬೇಕು (೬) ೧೨೩
- ೬ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು (೭ . . . ೧೦) ೧೨೩
- ೭ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಸ್ಥಲವು ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮುಖವಾಗುವ
ಹಾಗಿರಬೇಕು (೧೧) ೧೨೪
- ೮ ಧ್ಯಾನವು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು (೧೨) ೧೨೪
- ೯ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಪಾಪಗಳು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೆಸ
ರಿಲ್ಲವಂತಾಗುವವು (೧೩) ೧೨೪
- ೧೦ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯಗಳ ಸೋಂಕೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ (೧೪) ೧೨೫
- ೧೧ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ನಾಶ
ವಿಲ್ಲ (೧೫) ೧೨೫
- ೧೨ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ (೧೬ . . . ೧೭) ೧೨೫
- ೧೩ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕರ್ಮಗಳು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ
ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು (೧೮) ೧೨೬

ವಿಷಯ

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

೧೪	ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಗಂಟುಬಿದ್ದ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕು (೧೯)	೧೨೬
ನಾಂವ ೨	ಸಾಸಿನ ಲೀತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಣ.	೧೨೭-೧೩೧
೧	ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವವು (೧ . . ೨)	೧೨೮
೨	ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (೩)	೧೨೭
೩	ಪ್ರಾಣವು ಜೀವನದೊಡನೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ (೪ . . ೬)	೧೨೭
೪	ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವರು (೭)	೧೨೮
೫	ಲಿಂಗಶರೀರವು ಎದ್ದು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಪಾಠ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ (೮ . . ೧೧)	೧೨೮
೬	ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ (೧೨ . . ೧೩)	೧೨೮
೭	ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲ ಒಂದಾಗುವದು (೧೪)	೧೨೯
೮	ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದು (೧೬)	೧೨೯
೯	ಸಗುಣೋಪಾಸಕರ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿ ಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದು (೧೭)	೧೨೯
೧೦	ಉಪಾಸಕನು ಸೂರಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೧೮ . . ೧೯)	೧೩೦
೧೧	ಉಪಾಸಕನು ಯಾವಾಗ ಸತ್ತರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೨೦ . . ೨೧)	೧೩೦
ನಾಂವ ೩	ಉತ್ತರವ ವಾಯುವ ಪ್ರಯಾಣ.	೧೩೧-೧೩೫
೧	ಉಪಾಸಕರ ಆರ್ಚಾರಾಧನಾರ್ಗ (೧)	೧೩೧
೨	ಸಂವತ್ಸರಲೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ವಾಯುಲೋಕ (೨)	೧೩೧
೩	ವಿದ್ಯುಲ್ಲೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ವರುಣಲೋಕ (೩)	೧೩೨
೪	ಆರ್ಚೆ ಮಾಡಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರು (೪ . . ೬)	೧೩೨
೫	ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನನ್ನು ಪಡೆಯುವರು (೬ . . ೧೪)	೧೩೩

೬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ (೧೫ . . ೧೬)	೧೩೪
ಸಾದರ ಸಗುಣೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮತ್ತು ಸಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ವಿವೇಹಮುಕ್ತಿ	೧೩೫-೧೪೨
೧ ಜ್ಞಾನವಾಗುವಾಗ ಜ್ಞಾದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ನಿವೃತ್ತಿ ಕಾಣುವದು (೧ . . ೩)	೧೩೫
೨ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು (೪)	೧೩೬
೩ ಆವರಿಗೆ ಅದು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲ (೫ . . ೬)	೧೩೬
೪ ಉಪಾಸಕನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವನು (೭ . . ೯)	೧೩೭
೫ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಆದ್ವಿ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಿರುವದೂ ಉಂಟು ; ಸ್ಥೂಲರೂಪವಿಲ್ಲದಾಗ ಕನಸಿನಂತೆ ಭೋಗ (೧೦ . . ೧೪)	೧೩೭
೬ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷ (೧೫ . . ೧೬)	೧೩೮
೭ ಉಪಾಸಕರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಾದವರ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರರು (೧೭ . . ೨೨)	೧೩೯
ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ೧೪೩
ಒಟ್ಟು ವಿಷಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೧; ಒಟ್ಟು ಸೂತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೫೫.	

ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವು

ವೇದಾಂತದ ರೂಪರೇಖೆ

ಜೀವ, ಈಶ್ವರ, ಜಗತ್ತು-ಈ ಮೂರರ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒರೇಹಚ್ಚಿ ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಇದು ಬಹು ಒಳ್ಳೆ ಒರೆ ಗಲ್ಲು. ಎರಡನೆಯದೊಂದುಂಟೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಹಾರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಲವಾದ ಸುಂಟರುಗಾಳಿ. ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಸುರಿ ಮಳೆಯಿಂದ ಇದು ನರನನ್ನು ನಾರಾಯಣನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು..... ಬೆಲೆ. ೦—೪—೦.

ಮತ್ತು

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳುಉಪದೇಶ

ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿ ಬಹಳ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಲ್ಲ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ವೇದಾಂತಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಮೂರ್ತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಕೀರ್ತಿ ದೊಡ್ಡದೆಂಬಂತೆ ಇದು ಜ್ಞಾನಪುಷ್ಪಿಗೆ ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ್ದಾಗಿದೆ. ಈಶ ಮತ್ತು ಕೇನ ಎಂಬೆರಡು ಚಿಕ್ಕ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವ ೧ನೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ. ೦—೨—೦.

ಎಸ್. ಎಸ್. ಎನ್. ಬುಕ್‌ಡಿಸ್ಟ್ರಿ,

ನ್ಯೂ ಮಾರ್ಕೆಟ್,

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಬೆಳಕು

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುವವೆಂದು ತೋರಿಸುವದು

ಪಾದ ೧

ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ

೧ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು (೧)

ಸಿದ್ಧಾಂತಿ— ತನ್ನನ್ನೂ ತಾನಲ್ಲದ್ದನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ತಿಳಿಯುವದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವದು, ಈ ಲೋಕದ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕದ ಸುಖಗಳನ್ನು ಬಯಸದಿರುವದು, ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ - ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಸಾಧನಗಳು ಮೈಗೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಆಗ ಅದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬರೀ ನೈದಿಕಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳು ಮೂರು ದಿನದ ಬಾಳಿನವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಯು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಬಯಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮವು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನೇ ಅದರೂ ಅದರ ಗುಟ್ಟು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಚಾರವು ಅಗತ್ಯ. —೧

೨ ಅದು ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿಬೇರು (೨)

,, ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ, ಇರುವಿಕೆ, ಹೋಗುವಿಕೆ - ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ. ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ ಆಕಾರ

ಗಳಿಂದಲೂ ಜೀವರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಒಂದು ನಿಯಮಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತ ಉಹೆಗೆ ಕೂಡ ನಿಲುಕದಂಥ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದರಿಂದ ಏರ್ಪಡಲಾರದು. --- ೨

೩ ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯಬರುವದು (೩)

,, ಸರ್ವಜ್ಞವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಪುರುಷರ ನಿಶ್ಚಾಸದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿರುವ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸರಿಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ಅನುಭವದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೆನಪುಗೊಟ್ಟು ಅವು ಹೇಳಿರುವವು. --- ೩

೪ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ (೪)

,, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮೊದಲನ್ನೂ ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟವುಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಉಹೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಬರುವದಂತು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣ. --- ೪

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿ— ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುವವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ? ಅವು ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ಸಮವಾಗಿ ಸೇರಿರುವ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವವೆಂದೇಕೆ ಆಗಬಾರದು?

೫ ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ (೫ . . ೧೧)

ಸಿ— ಅದು ಆಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವಾಗ ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಯೋಚಿಸಿತೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಪ್ರಧಾನವು ಜಡ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಯೋಚಿಸಲಾಗಲಾರದು. --- ೫

ಪೂ— ಜಡವಾದ ನೀರೂ ಅಗ್ನಿಯೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು ಯೋಚಿಸಿದವೆಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಜಡವಾದ ಅವು ಯೋಚಿಸಿದವೆನ್ನುವದು ಗೌಣ. ದರಂತೆ ಪ್ರಧಾನದ ಯೋಚನೆಯೂ ಗೌಣವೇ ಆಗಲಿ. --- ೬

ಸಿ— ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ವಸ್ತು ಆತ್ಮವೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅದರ ಯೋಚನೆಯು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಗೌಣವಾಗಲಾರದು. —೬

,, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಎಂಬವಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ನೋಡಿ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅದನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. —೭

,, ಇನ್ನೊಂದೇನೆಂದರೆ: ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮ ವೆಂದು ಸ್ವೇತಕೇತುವೆಂಬ ಚೇತನನಿಗೆ ಉಪದೇಶವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲೆಂದು ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಬಿಡ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮಾತೆಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಪ್ರಧಾನವಾದಿಗಳೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. —೮

,, ಮತ್ತೊಂದೇನೆಂದರೆ: ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಆ ಜಗ ತ್ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದಿದೆ. ಈ ಚೇತನರ ಸೇರುವಿಕೆಯು ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು. —೯

,, ಮಗದೊಂದೇನೆಂದರೆ: ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ. —೧೦

,, ಇದರ ಮೇಲೆ ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ವಸ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕಾಗಲಿ, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಆ ಮಾತು ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. —೧೧

೬ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪುಚ್ಛನೆಂದಿಷ್ಟರೂ ಮುಖ್ಯವೆ (೧೨ . . ೧೯)

ಪೂ— ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಆನಂದಮಯನನ್ನು ಹೇಳಿ. ವಾಗ ಶ್ರುತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಆನಂದಮಯನ ಪುಚ್ಛವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಹೀಗೆ ಪುಚ್ಛವಾಗಿ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು?

ಸಿ— ಮುಂದೆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದವೇ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯತ್ವ. —೧೨

ಪೂ— ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪುಚ್ಛವೆಂದು ಕರೆದಿರುವ ಮಾತಿನಿಂದ ಅದು ಅವಯವನೆಂದಾಗಿ ಅಮುಖ್ಯವೆಂದು ತೋರುವದಲ್ಲ! —೧೩

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕೋಶಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪುಚ್ಛವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಇದಕ್ಕೂ ಆ ಮಾತನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಗಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಆನಂದಮಯನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅವಯವವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪುಚ್ಛವೆಂದರೆ ಪುಚ್ಛದಂತೆ ಆಧಾರವೆಂದು ನಮ್ಮ ಅರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯತ್ವ. —೧೪

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಆನಂದಮಯನಿಗೂ ಕೂಡ ಕಾರಣ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ಮುಖ್ಯ —೧೫

,, ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾಡಿರುವ ಕಡೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪುಚ್ಛವೆಂದಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯ. —೧೬

,, ಆನಂದಮಯನೆಂದರೆ ಜೀವನು. ಈ ವಾಕ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟದ್ದಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವವನನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ವಾಕ್ಯ. ಜೀವನಿಗೆ ಆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. —೧೭

,, ಆನಂದಮಯನು ಬ್ರಹ್ಮರಸದಿಂದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಮುಖ್ಯ. —೧೮

ಪೂ— ಭೃಗುವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಐದನೇ ಕಡೆ ಹೇಳಿರುವ ಆನಂದವು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆನಂದಮಯನೆಂದರೆ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂದೇಕೆ ಊಹಿಸಬಾರದು ?

ಸಿ— ಆನಂದದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದೆಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಯ(ಟಾ) ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವಿರುವದರಿಂದ ಆನಂದಮಯನು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮವು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದಲ್ಲ. —೧೯

ಪೂ— ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮರಸವನ್ನು ಹೊಂದುವವನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಜೀವನಿಗೂ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಗುಣವೆಂದಾಗುವದಲ್ಲ !

ಸಿ— ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸೇರಿ ಒಂದಾಗಿಬಿಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮವು ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮಾತಿಗೂ ನಿಲುಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ ಇದು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವೆ. ಇದನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಿದ್ಧವಾದ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು ಬರೀ ಅನುವಾದ ಮಾತ್ರ.

—೧೯

೭ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವದು ಬ್ರಹ್ಮ (೨೦ . . ೨೧)

ಪೂ— ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಬಂಗಾರದ ಮೈಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಒಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಯನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಅದೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿರುವವನು ಪಾಪಗಳ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆ. ಅವನಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಮೈ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ.

---೨೦

,, ಆ ಪುರುಷನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕಾಣಬರದವನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ ಅವನು ಪರಮಾತ್ಮನು.

— ೨೧

೮ ಆಕಾಶವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೨)

ಪೂ— ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣವು ಆಕಾಶವೆಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿದೆಯಲ್ಲ ! ನೀವು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಕಾಶವು ಕಾರಣವೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಆ ಆಕಾಶಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವು

ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಅಳತೆಯ ಕಟ್ಟೂ ಇಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳು
ತ್ತೇನೆಂದು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಆಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ
ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರ್ಥ. —೨೨

೯ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೩)

ಪೂ -- ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳೂ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗುವ
ವೆಂದಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾಣವಾಯುವೆಂದಾದರೂ ಹೇಳ
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲ !

ಸಿ -- ಅದು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ
ವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ. —೨೪

೧೦ ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೪ . . ೨೫)

ಪೂ -- ಪುರುಷನಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಯೋತಿಯು ವೇವಲೋಕಕ್ಕಿಂತ (ವೇವಲೋಕವ
ದೇವೆಯಿಂದ) ಇನ್ನೂ ಮೇಲಿರುವ ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ.
ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದರ್ಥವಾಗು
ವದಿಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ -- ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಭೂತಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಪಾದವೆಂದೂ ಅದರ ಇನ್ನೂ
ಮೂರು ಪಾದಗಳು ಮೇಲಿರುವವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಮಾತು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ
ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. —೨೫

ಪೂ -- ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳ ವಿಷ
ಯವಲ್ಲವೆ ? ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಥಿನ
ವಿಷಯ. —೨೬

ಸಿ -- ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಗ್ರಾಯತ್ರಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಮನ
ಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಷಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು
ಪಾದಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದ್ದೆ. ಗಾಯತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು
ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ. —೨೭

,, ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳೂ ಒಂದು ಪಾದವೆನ್ನುವ ಮಾತು ಗಾಯತ್ರೀ
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದ ಹಾಗೆ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಥಿಗೆ
ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. —೨೮

ಪೂ — ಗಾಯತ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಪಾದಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವೆನ್ನುವದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಣ ಮಾತಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೂ ಮೇಲಿರುವ ಜ್ಯೋತಿಯ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಇವೆರಡೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ ? —೨೭

ಸಿ — ಇಲ್ಲ. 'ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಸಪ್ತವಿವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದು ದೇವಲೋಕಕ್ಕಿಂತ (ಅತಃ ಪರೋ ದಿವಃ) ಎಂಬ ಪಂಚವಿವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೇಳುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲ. —೨೮

೧೧ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವದೂ ಬ್ರಹ್ಮ (ಅ . . ೩೧)

ಪೂ — ಪ್ರತರ್ದನನನ್ನು ಕೂರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಇಂದ್ರನು ತಾನು ಪ್ರಾಣನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಉಪಾಸ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲ !

ಸಿ — ಹಾಗಲ್ಲ. ಆ ಮಾತಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ ಮುಪ್ಪು ಸಾವೂ ಇಲ್ಲದವನೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮದ ಲಕ್ಷಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ —೨೯

ಪೂ — ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಲಾರದು. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಇಂದ್ರನ ಶರೀರವೆ. —೩೦

ಸಿ — ಹಾಗಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವನೊಳಗಿರುವ ಅತ್ಯುಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಅನಂದ, ಅಮೃತತ್ವ-ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಒಡಿದಿರುವದು ಮೊದಲಾದ ಶರೀರದ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನೊಳಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದರ್ಥ. —೩೧

ಪೂ — ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಾನು ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲವಾಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ?

ಸಿ - ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಕೂಡ ಶುಕರಿಗೂ ವಾಮದೇವರಿಗೂ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತೆನ್ನಬೇಕು. ಅವನು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಇತರರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬಹುದು. — ೨೦

ಪೂ - ಆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ಈ ಮಾತಾಡುವವನನ್ನು ತಿಳಿ; ಪಾಣವೇ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮನಾಗಿ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು' ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ವಾಕ್ಯವು ಜೀವನನ್ನೂ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನೂ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬರೀ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. — ೨೧

ಸಿ - ಹಾಗಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ, ಜೀವ, ಬ್ರಹ್ಮ - ಈ ಮೂರು ಉಪಾಸನೆ ಇದೆ. ಸ್ಥೂಲಾರುಂಧತೀನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಎಂದರೆ ಅರುಂಧತಿಯಲ್ಲದ ದೊಡ್ಡ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಮೊದಲು ಅರುಂಧತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ನಿಲುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಾಣದ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಉಪಾಸನೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. — ೨೨

ಪಾದ ೨

ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲದ ಉಪಾಸ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮದ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ

ಮನೋಮಯನೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ (೧ . . ೪)

ಪೂ - ಮನೋಮಯನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನೋಮಯತ್ವವೆಂಬ ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು ಜೀವನಲ್ಲವೆ? ಆ ವಾಕ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ?

ಸಿ—ಅಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಮನೋಮಯನು ಬ್ರಹ್ಮ. ಏಕೆಂದರೆ 'ಎಲ್ಲವೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿರುವದು ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಷಯ. —೧

,, ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ---೨

,, ಆ ಗುಣಗಳು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ ಜೀವನಲ್ಲ. ---೩

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಜೀವನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆ ಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದು ಜೀವನನ್ನಲ್ಲ. ---೪

,, ಜೀವನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ರುತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಜೀವ ನನ್ನಲ್ಲ. ---೫

,, ಯಾವದನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಮುಂದೆ ಅದಾ ಗುತ್ತಾನೆಂದು ಗೀತೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಜೀವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅವನು ಜೀವನೇ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನೇ ಆಗಿರುವವ ನಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನವೇಕೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಜೀವ ನನ್ನಲ್ಲ. ---೬

ಪೂ— ಅವನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವವನೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂ ದಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣವನಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರು ವದು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಲಾರದು. ---೭

ಸಿ— ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಸಣ್ಣ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಸೂಜೆಯ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಣ್ಣ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹಾಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸಣ್ಣ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ಯಾನ ಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ---೮

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವದೆಂದೊಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಜೀವನಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ತಲೆಗೊಡಬೇಕಾದೀತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಿಡಬಾರದು. —೮

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಜೀವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವನು. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳ ತೊಡಕಿಲ್ಲ. —೮

೨ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಕೊಳ್ಳುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೯ . . ೧೦)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೂ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಅನ್ನದಂತೆ ಒಳಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಅನ್ನವನ್ನು ಒಳಕೊಳ್ಳುವವನು ಜೀವನೆ ಹೊರತು ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಗಾದೀತು ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರವನ್ನೂ ಜಂಗಮವನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನ್ನದಂತೆ ಒಳಕೊಳ್ಳುವದೆಂದಿರುವ ಮಾತು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವೆ. —೯

,, ಆ ವಾಕ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮದ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ. —೧೦

೩ ಗುಹೆಯೊಳಗಣ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೧ . . ೧೨)

ಪೂ— ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಣ್ಣುತ್ತಿರುವ ಇಬ್ಬರ ವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿರುವವರು ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಜೀವ-ಎಂಬಿಬ್ಬರಾಗಬೇಕು.

ಸಿ— ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನು ಜೀವ ; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಪರಮಾತ್ಮ. ಒಂದು ಮರದ ಮೇಲಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವವರು ಒಬ್ಬನು ಜೀವ ; ಣ್ಣುತ್ತೊಬ್ಬನು ಪರಮಾತ್ಮ. —೧೧

,, ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. —೧೨

೪ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೩ . . ೧೭)

ಪೂ-- ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವವನೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಅಥವಾ ಜೀವನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

೨-- ಅವನು ಜೀವನಲ್ಲ; ಬ್ರಹ್ಮ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರತಕ್ಕವುಗಳು. —೧೩

,, ಸೂರ್ಯನುಂಡಲ, ಹೃದಯ - ಮೊದಲಾದ ಶುದ್ಧವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಜೇರೆ ಜೇರೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. ಕಣ್ಣು ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವೆ. —೧೪

,, ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಚಾರವಿರುವದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವದೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವೆ. —೧೫

,, ನೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ದೇವಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಮಾರ್ಗವೆ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವದೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ. —೧೬

,, ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಉಪಾಸನೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಜೀವನಲ್ಲಿ ಅಮೃತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಅವನ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲ. —೧೭

೫ ಒಳಗಿದ್ದು ಅಳುವವನು ಬ್ರಹ್ಮ (೧೮ . . ೨೦)

ಪೂ-- ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಒಳಗಿದ್ದು ಅಳುವವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟೆ. ಅವನು ಅವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ದೇವತೆಯಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಗಾದೀತು ?

೨-- ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮವೆ. ಅವನು ಅಮೃತನೆಂದು ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅಮೃತನೆಂದರೆ ಸಾವಿಲ್ಲದವನೆಂದರ್ಥ. —೧೮

ಪೂ— ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲ !

ಸಿ— ಆಗದು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಮಾತೇ ಬಂದಿಲ್ಲ. —೧೯

ಪೂ— ಪ್ರಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಜೀವನಾಗಲಿ.

ಸಿ— ಜೀವನೂ ಅಲ್ಲ. ಕಾಣ್ವರೂ ಮಾಧ್ಯಂದಿನರೂ ಕೂಡ ಜೀವನನ್ನು ಒಳಗಿದ್ದು ಆಳುವವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವರೊಳಗೂ ಇದ್ದು ಆಳುವವನು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಹೊರತು ಜೀವನಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೨೦

೬ ಕಾಣಬರದ್ದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ (೨೧ . . ೨೩)

ಪೂ— ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಡೆ ಆ ಮಾತು ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೇಕೆ ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವೆಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. —೨೧

,, ಬೇರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಜೀವನೂ ಅಲ್ಲ; ಪ್ರಧಾನವೂ ಅಲ್ಲ. —೨೨

,, ಅಗ್ನಿಯು ತಲೆಯೆಂದೂ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ಕಣ್ಣುಗಳೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ರೂಪವು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. —೨೩

೭ ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ (೨೪ . . ೩೨)

ಪೂ— ಒಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯುಂಟಾದಾಗ ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದು ಉತ್ತರವು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಅರ್ಥಗಳಿವೆಯಲ್ಲ ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಯಾವದೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೇ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು. —೨೪

ಸಿ— ಆ ವೈಶ್ವಾನರನ ರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಅವನಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯೇ ತಲೆಯೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು ವೈಶ್ವಾನರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. —೨೫
ಪೂ— ಅವನು ಶರೀರದ ಒಳಹೊಕ್ಕಿರುವನೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ವೆಂದಾಗದೆ ಜಠರಾಗ್ನಿಯೆಂದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೆ ? —೨೬

ಸಿ— ಇಲ್ಲ. ಅದು ಜಠರಾಗ್ನಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ಮಾತು. ಬರೀ ಜಠರಾಗ್ನಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯೇ ತಲೆಯೆಂಬ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ ವಾಜ ಸನೇಯಿಗಳು ಆ ವೈಶ್ವಾನರನನ್ನು ಒಳಗಿದ್ದು ಆಳುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷ ನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಜಠರಾಗ್ನಿಗೆ ಪುರುಷತ್ವವು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಪುರುಷತ್ವವು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. —೨೭

,, ಅಗ್ನಿಯೇ ತಲೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪವು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಹೊರಗಣ ಅಗ್ನಿಯೂ ಅಲ್ಲ; ಅಭಿಮಾನಿದೇವ ತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. —೨೮

,, ಜಠರಾಗ್ನಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ ವೈಶ್ವಾನರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅರ್ಥವಾಗುವದೆಂದು ಜೈಮಿನಿ ಋಷಿ ಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಒಳಗಿದ್ದು ಆಳು ವವನೆಂದರ್ಥ. ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ವವನೆಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. —೨೯

ಪೂ— ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಣ್ಣ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವದೆನ್ನುವದು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿತ್ತು?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದಾದರೂ ಸಣ್ಣ ಶರೀರವನ್ನು ತಳೆದು ಉಪಾ ಸಕರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವದೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೩೦

,, ವ್ಯಾಪಕವಾದ ರೂಪವು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವದಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಶರೀರ ಉಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಾದರಕಳ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯ. —೩೧

ಸಿ— ತನ್ನ ದೇಹದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕನಾದ ವೈಶ್ವಾನರನ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಣ್ಣ ಶರೀರ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗ ಬಹುದೆಂದು ಜೈಮಿನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೩೧

,, ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಉಸಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಜಾಬಾಲರು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ಪರಿಮಾಣವು ಹೊಂದುವದು. —೩೨

ಪಾದ ೩

ಗುರ್ತಿಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲದ ಜ್ಞೇಯಬ್ರಹ್ಮದ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ

೧ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳ ಮನೆಯು ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧ . . ೭)

ಪೂ—ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಯಾವದರ ಹುಸುಹೊಕ್ಕು ಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷಿಂತ್ರ ಬೇರೆಯಾದ ಯಾವದೋ ಒಂದು ಏಕಾಗಿರಬಾರದು?

ಸಿ—‘ಅದನ್ನು ಆತ್ಮವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊ’ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮದ ಹೊರತು ಇನ್ನೊಂದಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೧

,, ಪ್ರೀತಿ, ಹಗೆತನ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿರುವವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನೂ ರೂಪನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮ. —೨

ಪೂ—ಪ್ರಧಾನವೇಕಾಗಬಾರದು?

ಸಿ—ಅದರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ಮಾತೇ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ. —೩

ಪೂ— ಪ್ರಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಜೀವನಾಗಲಿ.

ಸಿ— ಅವನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿರುವವನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಆಧಾರನಾದಾನು ? —೪

ಸಿ— ಜೀವನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನೆಂತಲೂ ಆ ಆತ್ಮನು ತಿಳಿಯಬರ
ತಕ್ಕವನೆಂತಲೂ ಶ್ರುತಿಯೇ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವವರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯ
ಅರ್ಥವು ಜೀವನಲ್ಲ. — ೫

,, ಈಗ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶ್ರುತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮ. — ೬

,, ಜೀವನು ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಣ್ಯವವನೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಕ್ಷಿ
ಮಾತ್ರವಾಗಿರುವದೆಂದೂ ಒಂದೇ ಮರದ ಮೇಲಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ
ವಿಷಯವಾದ ಮಂತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅರ್ಥ. — ೭

೨ ತುಂಬಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಮೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೮...೯)

ಪೂ— ತುಂಬಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದಿರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆ
ವಸ್ತು ಪ್ರಾಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣವು ದೊಡ್ಡದೆಂಬ ಮಾತೂ
ಬಂದಿದೆ.

ಸಿ— ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣನು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರು
ವನು ಸಿಜ. ಆ ಪ್ರಾಣನ ಮಾತಾದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವ ತುಂಬಾದ
ವಸ್ತು ಪ್ರಾಣವಾಗಲಾರದು. — ೮

,, ಅದು ಸುಖರೂಪವಾದದ್ದೆಂದೂ ಅವ್ಯತತ್ವ ಪೊದಲಾದ ಭರ್ಮ
ಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದು
ವವು. — ೯

೩ ಅಕ್ಷರವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧೦...೧೨)

ಪೂ— ಆಕಾಶವು ಯಾವದರಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕುಗಳಾಗಿ ಬಂದಿವೆಯೆಂಬ
ಮಾತು ಬಂಡಾಗ ಅಕ್ಷರವೆಂಬ ಮಾತು ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.
ಅದಕ್ಕೆ ಓಂಕಾರವೆಂದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಿ— ಆಕಾಶದವರೆಗಿನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನೊಳಗೆ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳು
ವದು ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರದು. — ೧೦

,, ಆ ಅಕ್ಷರದ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ
ರೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಕ್ಷರವೆಂದರೆ ಪರದೈವವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ಜಡ
ವಾದ ಓಂಕಾರವು ಅಜ್ಞೆಮಾಡಲಾರದು. — ೧೧

ಪೂ — ಅಕ್ಷರವೆಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವೆಂದಾಗಲಿ.

ಸಿ — ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಮುಂತಾದ ಮಾತಿರುವದರಿಂದ ಅಕ್ಷರವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆ. — ೧೨

೪ ಕಾಣಬೇಕೆನ್ನುವದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೆ (೧೩)

ಪೂ — ಓಂಕಾರವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅರ್ಥ. ಅಲ್ಲಿ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಲವೆಲ್ಲಿದೆ ?

ಸಿ — ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಆ ಪುರುಷನು ಕೊನೆಗೆ ಕಾಣಬರುವನೆಂದಿರುವದಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುವ ವಸ್ತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇರುವಂಥದ್ದಾಗಬೇಕು ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೆನಿಸುವದು. ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗುವವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಾಣುವದೆನ್ನುವದು ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. — ೧೩

೫ ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೧೪ ...೨೧)

ಪೂ — ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದೊಳಗಿರುವ ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಅದು ಆಕಾಶವೆಂಬ ಭೂತವಾಗಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಿ — ಅದು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮವೆ. — ೧೪

,, ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೇರಿಹೋಗುವರೆಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮವೆ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಲೋಕವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಶ್ರುತಿಯು ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕವೆಂದಿದೆ. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ

ಸಿ— ಆ ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶವು ವರ್ಣ, ಆಶ್ರಮ — ನೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಕಲೆತುಹೋಗದಂತೆ ಅವನುಗಳ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮ. ಆ ಕೆಲಸವು ಜಡವಾದ ಆಕಾಶ ವೆಂಬ ಭೂತಕ್ಕೆ ದಕ್ಕುವ ಮಾತಲ್ಲ. —೧೬

,, ಆಕಾಶವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. —೧೭

,, ಆ ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಬರುವಂತಿದೆ ಅದೇ ಅಗಲಿ. —೧೮

,, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ನೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೊಂದುವ ದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲ. —೧೯

,, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವನು ಗಾಢನಿದ್ರಾವಂತನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ ಜೀವನೆ. —೧೯

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷವನ್ನು ಕಂಡು ಶರೀ ರಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದ ಮುಕ್ತಜೀವನ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ. ಮುಕ್ತಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮವೆ. —೧೯

ಪೂ— ಮುಕ್ತಜೀವನಲ್ಲಿ ಜೀವತ್ವವೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗಾಢನಿದ್ರಾವಂತನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೇಗೆ?

ಸಿ— ಗಾಢನಿದ್ರಾವಂತನೆಂಬುದು ಜೀವನ ವಿಷಯವಾದರೂ ಆ ವಾಕ್ಯವು ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ; ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮ ವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. —೨೦

ಪೂ— ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಣ್ಣದೆಂದು ಕರೆದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಆಕಾಶವೆಂದರೆ ಜೀವನೆ. —೨೧

ಸಿ— ಸಣ್ಣ ಪರಿಮಾಣವು ಉಪಸರ್ಗಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮವೇ. —೨೧

೬ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವದು ಬ್ರಹ್ಮವೇ (೨೨...೨೩)

ಪೂ— ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ-ಮೊದಲಾದವರು ಯಾವದನ್ನು ಬೆಳಗಲಾರರೊ
ಯಾವದರಿಂದ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ-ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವರೊ
ಆ ವಸ್ತು ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ--ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ಲೌಕಿಕವಾದ
ತೇಜಸ್ಸಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ಸಿ— ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವದು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ; ಲೌಕಿಕವಾದ ತೇಜ
ಸ್ಸಲ್ಲ. —೨೨

,, ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೨೩

೭ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನಷ್ಟಿರುವದನ್ನುವದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೆ (೨೪...೨೫)

ಪೂ— ಶರೀರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನಷ್ಟು ಮಾತ್ರದ ಪುರುಷನನ್ನು
ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಜೀವನಷ್ಟೆ ? ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಅವ
ಕಾಶವೆಲ್ಲಿ ?

ಸಿ— ಅವನು ಹಿಂದಿನದನ್ನೂ ಮುಂದಿನದನ್ನೂ ಆಳುವವನೆಂಬ ಮಾತಿ
ರುವದರಿಂದ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮವೇ; ಜೀವನಲ್ಲ. —೨೪

ಪೂ— ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನಷ್ಟೆನ್ನಬಹುದೆ ?

ಸಿ— ಉಪಾಸನೆಗಳೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿ ದಪ್ಪ
ವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವದನ್ನು ಉಪಾಸನೆ
ಮಾಡಲಾರರು. ಅವರ ಹೃದಯವು ಸಣ್ಣದು. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವು
ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನಷ್ಟೆಂದರೆ ಒಪ್ಪುವದು. —೨೫

೮ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ (೨೬...೩೩)

ಪೂ— ಉಪಾಸನೆಗಳೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಂದ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡ
ಬಾರದೇನು?

ಸಿ— “ಎಷ್ಟೋ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಏಕೆಂ
ಛರೆ ಅವರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಬಾಹ್ಯೆಯೂ ಉಂಟು. ಕೆಲವು

ಉಪಾಸನೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ.” ಹೀಗೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೨೬

ಪೂ— ‘ಇಂದ್ರಾಯ’ ಮೊದಲಾದ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಬ್ದಗಳೇ ದೇವತೆಗಳೆನ್ನುವರು. ಅವು ಜಡವಾದವುಗಳು. ಅವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು ?

ಸಿ— ಆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶರೀರವುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳಿರುವರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟು.

ಪೂ— ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಿರುವುದಾದರೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ನಡೆಯುವ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಗೆ ಇರಲಾದೀತು ? —೨೭

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ; ಯೋಗಿಗಳಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಯೋಗಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. —೨೮

ಪೂ— ಇಂದ್ರನೆ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಿರುವದೆಂದೊಪ್ಪಿದರೆ, ಶರೀರಗಳು ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ವೇದಗಳೂ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವುಗಳಾದಾವಲ್ಲ ! —೨೯

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ವೇದಗಳಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವೇದಗಳು ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಶವಾದರೂ ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬ್ರಹ್ಮವು ಹುಟ್ಟಿಸುವದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಇದೆ. —೩೦

,, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವೇದವು ನಿತ್ಯ. —೩೧

,, ಇಂದ್ರರು, ಪ್ರತಿಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾದ ನಾಮರೂಪ ಉಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಇಂದ್ರನು ಹೋಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇಂದ್ರನು

ಬರುವನೆಂದರೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮವು ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ-ಮೊದಲಾದ ವರನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೩೦

ಪೂ— ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲವೇ ಫಲವಾಗಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಆದಿತ್ಯನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಜೈಮಿನಿ ಋಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೩೧

,, ಮೇಲೆ ಝಗಝಗಿಸುವ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನೆಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಅಚೇತನಗಳು. ಅವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವೆಂದರೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ. —೩೨

ಸಿ— ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲವೇ ಫಲವಾಗಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆ ಮಂಡಲವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವ ದೇವತೆಯು ಶರೀರ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದುಂಟೆಂದು ಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. —೩೩

೯ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ವೇದದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ (೩೪....೩೮)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಗುರುಗಳು 'ಎಲೋ, ಶೂದ್ರ' ಎಂದು ಕರೆದಂತೆ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದಾಯಿತಪ್ಪೆ?

ಸಿ—ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಕೇಳು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಾನಶ್ರುತಿಯೆಂಬ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದು ಹಂಸವು ಬೆರಗಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಹಂಸವು 'ರೈಕ್ಷನ ಮಂದೆ ಇದೆಂಥ ತೇಜಸ್ಸು' ಎಂದು ಜಾನಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕಡೆಗೊಂಡಿತು. ಈ ಅವಮಾನದಿಂದ ತಳಮಳಗೊಂಡ ಜಾನಶ್ರುತಿಯು ಆಗ ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರೈಕ್ಷನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬಂದು ಒಂದು ಬಂಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ರೈಕ್ಷನು ಅವನನ್ನು

‘ಶೂದ್ರ’ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವದುಂಟು. ಆದರೆ ಅವನು ಜಾತಿಶೂದ್ರನಲ್ಲ; ‘ಹಂಸದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖದಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದವನು’ ಎಂದರ್ಥ. —೩೪

ಸಿ— ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ಚೈತ್ರ ರಥನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾನಶ್ರುತಿಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯ. —೩೫

,, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ-ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉಪನಯನವೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. —೩೬

,, ಶೂದ್ರನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಜಾತಿಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಒಬ್ಬನು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದವನು ಹೀಗೆ ಆಡಲಾರನೆಂದು, ಜಾಬಾಲನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿದೆ. —೩೭

,, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ವೇದವನ್ನು ಓದುವದಕ್ಕೂ ಕೇಳುವದಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವೇದಮೂಲಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೩೮

೧೦ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೩೯)

ಪೂ— ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣದ ಭಯದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿನ್ನುವಾಗ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ—ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಹೆಸರಿ ನಡೆಯುವದು ಬ್ರಹ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ. —೩೯

೧೧ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೪೦)

ಪೂ— ಗಾಢನಿದ್ರಾವಂತನು ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಹೋಗುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳಕೆಂದರೆ ಕಣ್ಣಿನ ಕತ್ತಲೆ

ಯನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಬೆಳಕಿನ ಜಾತಿಯದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮದ ಮಾತೇನೂ ಅಲ್ಲ.

ಸಿ— ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ: ಅದು ಬೆಳಕುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೆಳಕೆಂದಿದೆ. —೪೦

೧೨ ಹೆಸರುಗಳ ಮತ್ತು ಆಕಾರಗಳ ಇರುವಿಕೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ(೪೧)
ಪೂ—ಆಕಾಶದಿಂದಲೇ ಹೆಸರುಗಳೂ ಆಕಾರಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿರುವವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಆಕಾಶವೆಂದರೆ ಭೂತಾಕಾಶವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. —೪೧

ಸಿ— ಆಕಾಶವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮ. ಏಕೆಂದರೆ: ಅದು ಹೆಸರೂ ರೂಪವೂ ಉಳ್ಳ ಎಲ್ಲ ಪವಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಒಳಗೆ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವದೆಂದಿರುವದರಿಂದ. —೪೧

೧೩ ವಿಜ್ಞಾನಮಯವೆಂದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವೆ (೪೨....೪೩)

ಪೂ—ಆತ್ಮನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ಒಂದು ಕಡೆ ವಿಜ್ಞಾನಮಯನೆ ಆತ್ಮನೆಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವನೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದ ಅರ್ಥವು ಅಲ್ಲ.

ಸಿ— ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅರ್ಥ. ಅದು ಬರೀ ಜೀವನ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣವು ಹೊರಬೀಳುವಾಗಲೂ ಜೀವಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವದುಂಟು. ಇಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮ. —೪೨

,, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಳುವನೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮವೆ. —೪೩

ಪಾದ ೪

ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಪ್ರಧಾನವೆಂಬ ಸಂಶಯವನ್ನು ತಂದುಹಾಕುವದೇ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರಗಳ ವಿಚಾರ.

೧ ಅನ್ಯಕ್ತವೆಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ (೧..೨)

ಪೂ— ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದ ಮಾತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳಿಗಿಂತ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಮಹತ್ತಿ ಗಿಂತ ಅನ್ಯಕ್ತವು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದೂ ಅನ್ಯಕ್ತಕ್ಕಿಂತ ಪುರುಷನು ಹೆಚ್ಚಿನವ ನೆಂದೂ ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಧಾನವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ! —೧

ಸಿ— ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತೇರಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅನ್ಯಕ್ತ ವೆಂಬ ಮಾತು ಶರೀರವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. —೧

ಪೂ— ಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲವಾದದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ?

ಸಿ— ಇಲ್ಲಿ ಶರೀರವೆಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸೃಷ್ಟಿವಾಗಿ ಕಾಣಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. —೨

,, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಅದರ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದರೂ ಹಿಡಿಯಬಹುದು.—೩

,, ಕಪಿಲರ ಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ಪ್ರಧಾನವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಕ್ತವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ. —೪

ಪೂ— ಮುಂದಿನ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಳುವ ಪ್ರಧಾನವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ! —೫

ಸಿ— ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವದು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ಏಕೆಂದರೆ: ಅದು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಮಾತುಗಳ ನಡುವೆ ಇದೆ. —೫

,, ಅಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿರುವದು ಅಗ್ನಿ, ಜೀವ, ಬ್ರಹ್ಮ- ಈ ಮೂರರ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ತರ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನದ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಇಲ್ಲ. —೬

,, ಬುದ್ಧಿಗಿಂತ ಮಹತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನದೆನ್ನುವಾಗ ಆ ಮಹತ್ತನ್ನು ಮುಂದೆ ಆತ್ಮವೆಂದು ಕರೆದಿರುವದರಿಂದ ಜೀವನೆಂದರ್ಥ. ಅದೇ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಕ್ತವೆಂದರೆ ಶರೀರ. —೭

೨ ಅಜಾ ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ (೮...೧೦)

ಪೂ— “ಕೆಂಪಗೂ ಬೆಳ್ಳಗೂ ಕಪ್ಪಗೂ ಇರುವದಾಗಿಯೂ ತನ್ನಂಥ ಬಹು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆಯುವದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ‘ಅಜಾ’ವನ್ನು ಒಂದು ಅಜವು ಭೋಗಿಸಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದು; ಇನ್ನೊಂದು ಅಜವು ಆ ಭೋಗಗೊಂಡ ‘ಅಜಾ’ವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ತೊರೆಯುವದು.” ಎಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಿರುವ ಮೂರು ಬಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳೆಂದರ್ಥ. ಅದಕ್ಕನುರೂಪವಾದ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು. ಭೋಗಿಸುವ ಒಂದು ಅಜವೆಂದರೆ ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ಜೀವ. ತೊರೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದೆಂದರೆ ವಿವೇಕಿಯಾದ ವಿರಕ್ತ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೋಗಗೊಂಡ ‘ಅಜಾ’ಕ್ಕೆ ಕಪಿಲರ ಪ್ರಧಾನವು ಹೊಂದಿಕೆಯಾದ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ— ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಪೊಳ್ಳಿರುವ ಒಂದು ಚಮಸವೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎನ್ನೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯೂ ತೋರದೆ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಎನೆಂಬುದು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವಂತೆ ‘ಅಜಾ’ ಎಂಬ ಮಾತು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವೆಂದೇ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಒರುವದಿಲ್ಲ.

—೮

,, ಚಮಸದ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ‘ಈ ಶಿರ’ವೆಂಬರ್ಥವಿರುವ ಮುಂದಿನ ಮಾತು ಚಮಸದಂತೆ ಕೆಳಗೆ ಬಾಯಿಯೂ ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಿರುವ ಕೊಳಗದಾಕಾರವೂ ಉಳ್ಳ ತಲೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವಂತೆ ಅಜಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ‘ಕೆಂಪು ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪ’ ಎಂಬ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥವಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದು. ಅದರಂತೆ ನೋಡಿದರೆ ಆ ಮೂರು ಬಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪೃಥ್ವಿ— ಎಂಬ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಖೆಯವರೂ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ.

—೯

ಪೂ— ‘ಅಜಾ’ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದ್ದೆಂದರ್ಥ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಭೂತಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ

ಅರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ? ಆ ಮೂರು ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಾ ಕೃತಿ, ಎಂದರೆ ಮೇಕೆಯ ಆಕಾರವು, ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಸಿ— ಮೇಕೆಯ ಹೋಲಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ಮೇಕೆಯು ಆ ಮೂರು ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಮತ್ತು ತನ್ನಂಥ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಹಡೆಯುತ್ತಿರಬಹುದು. ಅದ್ದರಿಂದ 'ಅಜಾ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಮೂರು ಭೂತಗಳೆಂದರ್ಥ. —೧೦

೨ ಇಪ್ಪತ್ತೈದಂದಾದರೂ ಅನು ಸಾಂಖ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವುಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲ. (೧೧...೧೨)

ಪೂ— 'ಐದು ಐವರೂ ಆಕಾಶವೂ ಯಾವದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆಯೋ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಇರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾಂಖ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ— ಅಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಇವೆ. ಆಕಾಶವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಿಂದ ಹೊರಗುಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅವರು ಆ ಶ್ರುತಿಯ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದೀತು. —೧೧

,, ಅದರ ಅರ್ಥವು ಆ ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. 'ಸ್ಯುಃ ಪುನಾಂಸಃ ಪಂಚಜನಾಃ' ಎಂಬ ನಿಘಂಟುವಿನ ವಚನದಂತೆ ಪಂಚಜನರೆಂದರೆ ಪುರುಷರೆಂದರ್ಥ. ಅಥವಾ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧ ವಾದ ಪ್ರಾಣ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಆನ್ನ, ಮನಸ್ಸು - ಈ ಐದೊಂದರ್ಥ. —೧೨

ಪೂ— ಕಾಣ್ವರ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವೆಂಬುದಿಲ್ಲ! —೧೩

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸುಕೂಡಿ ಐದಾಗುವದು. —೧೪

೪ ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೊಂದ ಕ್ಷೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ (೧೪...೧೫)

ಪೂ— ಮೊದಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಒಂದು ಕಡೆ ಇದೆ. ಮೊದಲಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಇದೆ. ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆ

ಬಂದಿತೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಇದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದುಕಡೆ ಆಕಾಶವು ಮೊದಲಾಯಿತೆಂದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ತೇಜಸ್ಸು ಮೊದಲಾಯಿತೆಂದಿದೆ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿ ಇರುವಾಗ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?

ಸಿ—ಹುಟ್ಟಿದ ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕ್ರಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡಿಲ್ಲ. —೧೪

,, ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವದು ಅದನ್ನು ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಾಗಿರುವದು. —೧೫

೫ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣವು ಬರೀ ಜೀವನೂ ಪ್ರಾಣನೂ ಅಲ್ಲ (೧೬...೧೮)

ಪೂ—ಈ ಪುರುಷರ ಕರ್ತೃಯಾರೂ ಈ ಜಗತ್ತು ಯಾರ ಕೆಲಸವೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸಿ—ಈ ವಾಕ್ಯವು ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವದಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಾಣವಲ್ಲ; ಪ್ರಾಣವು ಜಗತ್ತಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. —೧೬

ಪೂ—ಕರ್ತೃವೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಜೀವನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ-ಇವೆರಡೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? —೧೭

ಸಿ—ಆಗಲಿ; ಜೀವ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮ—ಈ ಮೂರರ ಉಪಾಸನೆಗಳೂ ಸೇರಿಬರಬಹುದೆಂದು ೧-೧-೩೧ರಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. —೧೮

,, ಇಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಜೀವರೂಪವಾದ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧನರೂಪವಾದದ್ದೆಂದು ಜೈಮಿನಿ ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ : ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದಲೂ ಉತ್ತರದಿಂದಲೂ ಈ ಅರ್ಥವು ತೇಲುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಶಾಖೆಯವರು ಇದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನನ್ನು ಹೇಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೇರೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. —೧೯

೬ ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದು ಕೇಳಬೇಕಾದದ್ದು ಜೀವರನ್ನಲ್ಲ (೧೯ . . ೨೨)

ಪೂ— ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಜೀವನೆಂದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ !

ಸಿ— ಯಾವ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಮುಂತಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯದ ಹೊಂದಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. —೧೯

ಪೂ— ಜೀವರು ಅನಾದಿಯಾಗಿರತಕ್ಕವರು ; ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಜೀವರನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಂತಾ ದೀತು ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಗುವದೆಂಬುದರಿಂದಲೇ ಜೀವರು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂದಾಯಿತು. ಜೀವರೂ ಪಂಚ ಭೂತಗಳಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂದೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಭೇದವೂ ಅಭೇದವೂ ಎರಡೂ ಸಲ್ಲುವವೆಂದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಗುವದೆಂದೂ ಭೇದಾಭೇದವಾದಿಗಳಾದ ಆಶ್ವರಥ್ಯರು ಹೇಳುವರು. —೨೦

,, ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನವೂ ಆಗುವದೆಂದು ಓಡು ಲೋಮಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೨೧

,, ಜೀವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಅಭೇದದಿಂದ ಇರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನವೂ ಆಗುವದೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಾದ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನರು ಹೇಳುವರು. —೨೨

೭ ಬ್ರಹ್ಮವು ಬರೀ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಲ್ಲ (೨೩ . . ೨೭)

ಪೂ— ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಮಾಣುಗಳು ಉಪಾದಾನಕಾರಣ ; ಬ್ರಹ್ಮವು ಬರೀ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಯಾವದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಗುವದೋ ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಆಡಿರುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಮಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವೂ ಆಹುದು; ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೂ ಆಹುದು. —೨೩

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತೆನ್ನುವದ ರಿಂದಲೂ ಅದೇ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. —೨೪

,, ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವದೂ ಇರುವದೂ ಹೋಗುವದೂ ಬ್ರಹ್ಮದ ಲ್ಲೆಂದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳೂ ಆಗಿರುವದು. —೨೫

,, ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜಗತ್ತಾಯಿತೆನ್ನುವದ ರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳೂ ಕೂಡುವವು. —೨೬

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತಿ ರುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೂ ಆಹುದು. —೨೭

ಆ ಈ ಉತ್ತರವು ಶಿಷ್ಯರೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇತರ

ಎಲ್ಲವಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಗುವದು (೨೮)

ಸಿ— ಹೀಗೆ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೇ ಸ್ಥಲವಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಣು ಮೊದಲಾದವುಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂಬ ಆಧಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬರುವವರ ಮಾತುಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಎದ್ದು ಹೋಗುವವು. —೨೯

ಅಧ್ಯಾಯ ೨
ಎದುರಾಳಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ

ಪಾದ ೧

ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿಗಳೂ ನಮಗೆ ಎದುರಾಳಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ

೧ ಮನುಷ್ಯತೆಯ ಬೆಂಬಲ ಉಂಟು (೧ . . ೨)

ಪೂ— ಪ್ರಧಾನವು ಜಗತ್ಕಾರಣವಲ್ಲವೆಂದದ್ದರಿಂದ ಕಪಿಲರ ಸ್ಮೃತಿ ಕೆಲ
ಸಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಇರತಕ್ಕಂಥದ್ದಾಯಿತಲ್ಲ ! —೧

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ಕಾರಣವೆನ್ನದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯತೆಯು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರದೆ
ಇರತಕ್ಕಂಥದ್ದಾಗುವದಲ್ಲ ! ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯ ಬೆಂಬಲ ಬೇಕು.
ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸ್ಮೃತಿಯ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. —೧

,, ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣವೆಂದಿರುವ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಪಿಲರ
ಪ್ರಧಾನವೆನ್ನೋಣವೆಂದರೆ ವೇದಾಂತದ ಮಾಯೆ ಈಶ್ವರನ ಅಧೀನ
ದ್ದಾಗಿದೆ; ಕಪಿಲರ ಪ್ರಧಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ
ಮಾಯೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವೆಂದರೂ ಮಹತ್ತ್ವ, ಅಹಂಕಾರ-ಮೊದಲಾದವು
ಗಳಿಗೆ ಬುಡವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸೊಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. —೨

೨ ಸಾಂಖ್ಯರಿಗಿಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವೆ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ (೨)

ಸಿ— ಈಶ್ವರನಿಂದ ಹುರಿದುಂಬಿದ ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ
ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆನ್ನುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಇದೇ ಉತ್ತರ. —೩

೩ ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವದವುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು (೪ . . ೧೧)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪದ್ದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಹೀಗೆ
ಜಡವಾದ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವದ್ದಾಗಿರುವ ಅದು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. —೪

ಸಿ— 'ನೀರು ಯೋಚಿಸಿತು' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಭೂತಗಳಿಗೂ ಚೇತನತ್ವವು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವದವುಗಳಿಂದ ಮಾತೇ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

ಪೂ— ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಯೋಚಿಸಿದನೆಂಬ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳದೆಂದಿದೆ ; ಜಡವಾದ ಭೂತಗಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವದವುಗಳೆಂಬ ಮಾತು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. —೫

ಸಿ— ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಡವಾದ ಸಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಚೇಳು ಹುಟ್ಟುವದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಚೇತನವಾದ ಜಾಡರ ಹುಳುವಿನಿಂದ ಜಡವಾದ ನೂಲು ಹೊರಬೀಳುವದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಚೇತನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಡವಾದ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವದು ಅಸಂಭವವಲ್ಲ. —೬

ಪೂ— ಚೇತನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಡವಾದ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಜಗತ್ತು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿದ್ದದ್ದೆ ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವ ನಿಮಗೆ ಈ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ? —೭

ಸಿ— ಅದರಲ್ಲೇನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಈಗ ತೋರುವ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ ಆಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿರುವ ಪ್ರಪಂಚವು ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅದು ಹುಟ್ಟಬಹುದು. —೮

ಪೂ— ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆ ಕಲಿತುಹೋಗುವದರಿಂದ ಅದು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವದೆಂಬ ಮಾತು ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. —೯

ಸಿ— ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಹೋಗಿರುವ ಕಪ್ಪೆಯ ಶರೀರಗಳು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಹೋಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಜಗತ್ತು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. —೧೦

ಸಿ— ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಜಗತ್ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಮತವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದೋಷವಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಪ್ರಧಾನದಲ್ಲಿ ಕಲೆತು ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. —೧೦

,, ಕಪಿಲರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವು ಕಾರಣವೆಂಬವನ್ನು ಬರೀ ಯುಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ತೇಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯುಕ್ತಿಗಳು ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲ ತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅತಿತ್ತ ಕದಲದಂತೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಧಾನವು ಜಗತ್ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅಣುಗಳನ್ನು ಜಗತ್ಕಾರಣವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವದನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು? ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದದ ಬೆಂಬಲದಿಂದಲೂ ವೇದವು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಬೆಂಬಲದಿಂದಲೂ ಚೇತನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಡವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆನ್ನುವದು ನೆಲೆಗೆ ಸಿಂತ ಮಾತು. —೧೧

೪ ಇವರಿಂದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರದೆ ಇರುವ ವಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ

ಉತ್ತರವಿತ್ತಂತಾಯಿತು (೧೨)

ಸಿ— ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮನು ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರುವ ಪರಮಾಣುಕಾರಣವಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಒಣಯುಕ್ತಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. —೧೨

೫ ಚೇತನವೂ ಜಡಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಇರಲೂ ಬಹುದು (೧೩)

ಪೂ— ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಜಡಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವವರಿಂದ ಚೇತನ, ಜಡ-ಎಂಬ ಭೇದವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದಲ್ಲ! —೧೩

ಸಿ— ಸಮುದ್ರವೆಲ್ಲ ನೀರೇ ಆದರೂ ಅದರ ಬಗೆಬಗೆಗಳಿಂದ ನೊರೆ, ಅಲೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಹೋಗದಿರುವಂತೆ ಚೇತನವೂ ಜಡಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಹೋಗುವದೂ ಇಲ್ಲ; ನೊರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ನೀರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆನಿಸದಿರು

ವಂತೆ ಚೇತನವೂ ಜಡಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೆನಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲ-೧೩

೬ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ (೧೪ ...೨೦)

ಪೂ— ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನ್ನದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎರಡನೆಯದೆಂಬುದಿಲ್ಲ ದ್ದಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಸಿ— ಪ್ರಪಂಚವೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿದ್ದು. ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿದವುಗಳೂ ಅದರ ಆಧಾರವೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲ. —೧೪

,, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಸಂಬಂಧವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೧೫

,, ಪ್ರಪಂಚವು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೧೬

ಪೂ— ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಆಸತ್ತು ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಆಗ ಪ್ರಪಂಚವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚವು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು ? —೧೭

ಸಿ— ಆ ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವೆಂಬ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಜಗತ್ತು ಇತ್ತೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಾಗ ಸ್ಥೂಲತ್ವವನ್ನು ತಾಳಿತೆಂದಿದೆ. ೧೭

,, ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅದು ಮೊಲವ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ದ್ದರೆ ಅದು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಯುಕ್ತಿಯ ಬಲವೂ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂಬ ಅರ್ಥದ ಶ್ರುತಿಯೂ ಇದೆ. —೧೮

,, ಬಟ್ಟೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಮಡಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ಒಮ್ಮೆ ಹರಡಿಕೊಂಡೂ ಇರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು —೧೯

ಸಿ— ಯೋಗಿಗಳು ಉಸಿರನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಾಗ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವನ್ನು ತಾಳುವದು. ಉಳಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಾಡುವದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗುವದು. —೨೦

೭ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನೆ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳ ಸೋಂಕು

ಜೀವಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಲ್ಲ (೨೧ .೨೩)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವು ತಾನೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಜೀವನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವನು ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ದೂ. ಗಂಧ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹುಲಿ, ಹಾವು-ಮೊದಲಾದ ಅನಿಷ್ಟವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವದು ದೋಷವೆಂದು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. —೨೧

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಜೀವರಿಗಿಂತ ತೀರ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು. ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡುವವರೆಗೂ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರು ಬೇರೆಬೇರೆಯೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆ ಜೀವರಿಗೆ ಜಗತ್ತು ಇಷ್ಟವೂ ಅನಿಷ್ಟವೂ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಜೀವರು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ದೋಷವು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. —೨೨

ಪೂ— ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಇಂಥ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು?

ಸಿ— ಒಂದು ಭೂಮಿಯಿಂದ ವಜ್ರ, ವೈಘಾರ್ಯ-ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಆಗಿರುವವು; ಕಾಡುಕಲ್ಲುಗಳೂ ಆಗಿರುವವು. ಒಂದೇ ಅನ್ನರಸದಿಂದ ರಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಿತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವದು. ಇದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು. —೨೩

೮ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಧನವಿಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬಹುದು (೨೪....೨೫)

ಪೂ— ಮಣ್ಣು ಗಡಿಗೆಯ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳುವದಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅದು ಗಡಿಗೆಯಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕೋಲು, ಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಕುಂಬಾರ ಮೊದಲಾದ

ಹೊರಗಣ ಕಾರಣಗಳು ಬೇಕು. ಹೊರಗಣ ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಒಂಟಿ ಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು. ಜಗತ್ತಿನ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಲಾರದು. —೨೪

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಹಾಲು ಹೊರಗಣ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಮೊಸರಾಗುವ ದುಂಟು. ಹಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವಾಯಿತು. ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕಿದ ರೇನೆ ಹಾಲು ಮೊಸರಾಗುವದೆಂಬ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ಪ್ರಪಂಚದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿರುವದು ಮಾಯೆಯಿಂದ. —೨೪

,, ದೇವತೆಗಳೂ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಕಾದುವಾಗ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಚತು ರಂಗಬಲಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗುವದೇನೂ ದೊಡ್ಡ ಮಾತಲ್ಲ. —೨೫

೯ ಬ್ರಹ್ಮವು ತಾನೆ ಜಗತ್ತಾದರೂ ಜಗತ್ಕೃದಲ್ಲದೆ ತಾನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ

(೨೬ ...೨೯)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ನಿರವಯವವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದೆಲ್ಲ ಜಗದ್ರೂಪವಾಗಿಬಿಡುವದಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಇಲ್ಲದಂ ತಾಗಿ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದ ಆಧಾರದಿಂದ ಇರುವದೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಬೆಳ ಗುತ್ತಿರುವದೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಹೋಗುವದು. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವನ್ನು ಸಾವಯವವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರವಯವವೆಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಮಾತು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಹೋಗುವದು. —೨೬

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ವೇದವು ಪ್ರಮಾಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದವು ಹೇಳುವಂತೆ ಅದು ನಿರವಯವವೆಂದೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರವೆಂದೂ ಜಗ ತ್ತನ್ನು ಬೆಳಗುವದೆಂದೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದು. ಹಾವು, ಹೂಮಾಲೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದರೂ ಹಗ್ಗವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುವಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. —೨೭

ಪೂ— ನಿರವಯವನಾದ ಜೀವನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತಿನಂತೆಯೇ ನಿವ್ರಾದೋಷದಿಂದ ವಿಚಿತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯು ಕಾಣುವಂತೆ ನಿರವಯವನಾದ ಸರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತು ತೋರಬಹುದು. —೨೮

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದರೆ ಜಗತ್ತಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದ ದೋಷವು ಪ್ರಧಾನವಾದಿಗೂ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಪ್ರಧಾನವು ನಿರವಯವವಾದ್ದರಿಂದ ಅದೂ ಜಗತ್ತಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. —೨೯

೧೦ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು
(೨೦....೨೧)

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. —೩೦

ಪೂ— ಶಕ್ತಿ ಇರಲಿ. ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಹೇಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತು ? —೩೧

ಸಿ— ಹಾಲು ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೆಪ್ಪಿನ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಮೊಸರಾಗಿಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಾಯೆಯ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. —೩೧

೧೧ ಜಗತ್ತಿನರಚನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ (೨೨....೨೩)

ಪೂ— ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡಿರಲಾರದು. ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕುಂಬಾರನಿಗೆ ಫಲವಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಂದದ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? —೩೨

ಸಿ— ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಐಶ್ವರ್ಯವಿರುವ ರಾಜರು ಒಮ್ಮೆ ಬರೀ ಕುತೂಹಲಕ್ಕಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಒಮ್ಮೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಲೂ ಇರುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತಲೂ ಫಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಲೂ ಇರುವದು —೩೩

೧೨ ಬ್ರಹ್ಮದ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳೇರುವದಿಲ್ಲ (೩೪....೩೬)

ಪೂ— ಈಶ್ವರನು ಕೆಲವರನ್ನು ದರಿಪ್ರರನ್ನಾಗಿಯೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಐಶ್ವರ್ಯ ವಂತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿರುವದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಕಾಣುವವಲ್ಲ !

ಸಿ— ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತವೂ ಇಲ್ಲ; ನಿರವಯತ್ವವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಬಡವರನ್ನೂ ಭಾಗ್ಯವಂತರನ್ನೂ ಅವರವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿ ರುವನು. —೩೪

ಪೂ— ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟುವವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕರ್ಮಗಳರಬಹುದು. ಮೊದಲನೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ? ಆಗ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ! ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಲಯವಾದಾಗ ಕರ್ಮಗಳೂ ಲಯ ವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಿ— ಮೊದಲನೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದು ಅನಾದಿ. ಪ್ರಲಯ ದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳೂ ಸಂಸ್ಕಾರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವವು. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಸೃಷ್ಟಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮಗಳೇಕಾರಣ. —೩೫

ಪೂ— ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಲಯಗಳ ಸಾಲ ಅನಾದಿಯೆಂದೂ ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರದ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವದೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಯುಕ್ತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತೆಂಬ ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅನಾದಿಯೆಂಬರ್ಥವು ಹೊರಬೀಳುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವರ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಚಿತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. —೩೬

೧೩ ಮಾಯಿಕವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು (೩೭)

ಪೂ— ನಿರ್ಗುಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವದು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಳುವದು-ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರಲಾರದಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಮಾಯಿಕವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವದೂ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಳುವದೂ-ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು. —೩೭

ಪಾದ ೨

ಸಾಂಖ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಹುಳಕನ್ನು ತೋರಿಸುವದು

೧ ಪ್ರಧಾನದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ರಚನೆಯಾಗಲಾರದು (೧...೧೦)

ಪೂ— ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:-ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಖದುಃಖನೋಹಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಸುಖದುಃಖನೋಹಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ. ಅದು ಜಡ. ಚೇತನನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಜಗತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲೇನು ದೋಷ?

ಸಿ—ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅನುಕೂಲತೆ ಗಳಿಲ್ಲ. —೧

,, ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನವು ಪ್ರಪಂಚವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತೆಂಬ ಮಾತೇ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು? —೨

ಪೂ— ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಲು ತಾನೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವಂತೆ ಮತ್ತು ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಹತ್ತು ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಜಗತ್ತಾಗುವದೆಂದರೆ ಏಕಾಗಬಾರದು? —೩

ಸಿ— ಆ ಹಾಲು ಮತ್ತು ನೀರು ಕೂಡ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಗಳಾಗಿರುವವೆ ಹೊರತು ಅವಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ. —೪

,, ಸಾಂಖ್ಯರ ಮತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕಿಂತಜೇರೆಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಲ್ಲ. ಅಂಥ ಪ್ರೇರಕನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕಾದೀತು. ಮತ್ತು ಪ್ರಲಯವೆಂಬುದು ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದೀತು. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾಲದ ಅರಿವು ಇರುವದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಒಮ್ಮೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿಕೆಯೂ ಸಲ್ಲುವದು. ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಕಾಲದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದ್ದ

ರಿಂದ ಕುರುಡನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚವು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕಾದೀತು. —೪

ಪೂ— ಆಕಳು ತಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಹಾಲಾಗಿ ತಾನೆ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಧಾನವು ತಾನೆ ಪ್ರಪಂಚವಾಗುವದು.

ಸಿ— ಅದು ಸಲ್ಲದು. ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅದೇ ಹುಲ್ಲನ್ನೇ ಎತ್ತು ತಿಂದರೆ ಹಾಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹುಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೆ ಹಾಲಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ. ಪಶುಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಲಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಹುಲ್ಲು ಹಾಲಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೫

ಜಡವಾದದ್ದು ತಾನೆ ರೂಪಾಂತರವಾಗುವದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಭೋಗವಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಿ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ರಚನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದೊಂದು ಆಟವಾಗಿ ಅದು ಮಾಡಬಹುದು. ಜಡವಾದ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಆಟವೆಲ್ಲಿಯದು ? —೬

ಪೂ— ಜೈತನ್ಯದ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಮತ್ತು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಲಗು ಸೂಜಿಕಲ್ಲಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಧಾನವು ಪ್ರಪಂಚವಾಗುವದೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. —೭

ಸಿ— ಜೈತನ್ಯದ ಸನ್ನಿಧಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚವಾಗುತ್ತಿರಬೇಕಾದೀತು. —೮

ಪ್ರಲಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು ತಮೋಗುಣದ ಆಳಕೆಯೊಳಗಿರುವವಷ್ಟೆ. ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅವು ಬೇರೆಬೇರೆ ಗುಣಗಳ ಆಳಿಕೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಲಾರವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರವು. ಸಾತ್ತ್ವಿಕಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಾಗ

ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಅಳಿಕೆ ಇರಬೇಕು. ರಾಜಸಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಾಗ ರಜೋಗುಣದ ಅಳಿಕೆ ಇರಬೇಕು. ತಾಮಸಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಾಗ ತಮೋಗುಣದ ಅಳಿಕೆ ಇರಬೇಕು. —೮

,, ಪ್ರಧಾನವು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅಳಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗುವ ಸ್ವಭಾವದ್ದೆಂದರೆ ಜಡಕ್ಕೆ ಆ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿತು ? ಜಡಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲಗಳ ಅರಿವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸುಮ್ಮನೆ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. —೯

,, ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇದು ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಂಖ್ಯರ ಮತವು ಸರಿಯಲ್ಲ. —೧೦

೨ ಗಿಡ್ಡಾದ ಚಿಕ್ಕವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಾದ ದೊಡ್ಡವುಗಳೇರ್ಪಡುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗಬಹುದು (೧೧)

ಪೂ— ವೈಶೇಷಿಕರೆನ್ನುವದೇನೆಂದರೆ:- ಕಾರಣದ ಗುಣಗಳು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಾನಂದಗಳೇ ತೋರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ಕಾರಣವಲ್ಲ.

ಸಿ— ಒಳ್ಳೇದು. ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಗಿಡ್ಡಾದ ಚಿಕ್ಕವುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿ ಉದ್ಭವಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡವುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವೆಂದು ಹೇಳುವ ಅವರು ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜಡದುಃಖಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಆಗಿರುವದೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಏಕೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಬೇಕು ? —೧೧

೩ ಸರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ (೧೨-೧೩)

ಸಿ— ಸರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನು ಈಶ್ವರನೋ ಬೇವನೋ ? ಯಾರನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅವಯವಗಳಿಲ್ಲದವರಾದ್ದರಿಂದ

ಅವರು ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಸುವವರಾಗಲಾರರು. ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲದ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವದು ಹೇಗೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುವದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. ಪರಮಾಣುಗಳು ಜಡವಾದ್ದರಿಂದ ತಾವೇ ಬಂದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಿಡ್ಡಾದ ಚಿಕ್ಕವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಾದ ದೊಡ್ಡ ಜಗತ್ತಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. —೧೨

,, ಅವಯವನಾದ ನೂಲುಗಳು ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನಾಯವೆಂಬ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವದೆಂದು ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೂಲನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬಟ್ಟೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದರಿಂದ ಅದು ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇರಲಿ. ಸಮನಾಯವೆಂಬುವದು ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಬಂಧ. ಎರಡು ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿದರೆ ಸಂಯೋಗ ಸಂಬಂಧ. ಬಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಗಡಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟಾಗ ಗಡಿಗೆಯು ಸಂಯೋಗ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಂತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಯೋಗಸಂಬಂಧವು ಸಮನಾಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಂತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾಯವೆಂಬ ಬೇರೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಂಯೋಗದಂತೆಯೇ ಒಂದು ಸಂಬಂಧವೆನಿಸಿದ ಸಮನಾಯಕ್ಕೂ ಬೇರೊಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೊಂದು ಸಂಬಂಧವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿಲುಗಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೈಯಾಯಿಕರ ಮತವು ಅಸಂಗತ.

—೧೩

,, ಪರಮಾಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇರತಕ್ಕವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಜಗತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೂ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನೂ ನಿರವಯವ, ಪರಮಾಣುಗಳೂ

ನಿರವಯವ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಯೋಗವಾಗುವ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂಸೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. —೧೪

ಸಿ— ನೈಯಾಯಿಕರು ನೆಲ, ನೀರು-ಮೊದಲಾದ ಪರಮಾಣುಗಳೆಲ್ಲ ಗಂಧ, ರಸ-ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪುವರು. ರೂಪ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಗಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ನಾಶವಾಗುವದು ಕಾಣಬರುವದರಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿ ಲಾರವು. —೧೫

,, ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಸಾವಯವವೆಂದರೂ ದೋಷವೆ; ನಿರವಯವವೆಂದರೂ ದೋಷವೆ. ಸಾವಯವವೆಂದರೆ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವುಗಳೆಂಬ ದೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಿರವಯವವೆಂದರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿ ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವುಗಳೆಲ್ಲವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತು ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಾಗುವದೆಂಬ ನೈಯಾಯಿಕರ ಮಾತು ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. —೧೬

,, ಮನು ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರು ನೈಯಾಯಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲನಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದು. —೧೭

೪ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೆಂಬುದೇ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ (೧೮ . ೨೭)

ಪೂ— ಅಣುಗಳು ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವೆಂಬ ವೈಶೇಷಿಕರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಣುಗಳ ಗುಂಪೇ ಜಗತ್ತೆಂಬ ಬೌದ್ಧರಿಗೇನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ? ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಎರಡೂ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೆಂದೊಪ್ಪುವ ಒಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ: ಗಂಧದ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೇ ಪೃಥ್ವಿ. ರಸದ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೇ ನೀರು. ರೂಪಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೇ ತೇಜಸ್ಸು. ಸ್ಪರ್ಶ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೇ ವಾಯು. ಈ ಭೂತಗಳೆ ಜೀವರ ಶರೀರಗಳೂ ಜಡಗಳ ಶರೀರಗಳೂ ಆಗಿರುವವು. ಆಕಾಶವೆಂದರೆ ಮೊಲದ ಕೊಂಬಿ

ನಂತೆ ಇಲ್ಲದ್ದು. ಜೀವರು ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಧಾರಿಯಾಗಿ ರುವರು. ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುವ ಉರಿ ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಹುಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭೇದವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಅರುವ ಹಾಗೆ ಜೀವರು ನಾಶವಾಗುವರು. ಇದಕ್ಕೇನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?

ಸಿ— ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಭೂತಗಳ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳೋಣ. ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೊಂದಿರುವದೆಂಬ ಮಾತೇ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಬೇರೆಯಾಗುವ ಜ್ಞಾನಧಾರಾರೂಪರಾದವರಾಗಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕವರಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷಣಿಕಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕುವ ಕೆಲಸವು ಅವರಿಂದ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. —೧೮

ಪೂ— ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕುವವರೊಬ್ಬರೇಕೆ ಬೇಕು? ಅವು ತಾವೇ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವವು.

ಸಿ— ಮೊದಮೊದಲಿನ ಘಟದ ಪರಮಾಣುಗಳು ಮುಂದಮುಂದಿನ ಘಟ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನು ಬೇಕು. ಜಡಗಳಾದ ಕ್ಷಣಿಕಪರಮಾಣುಗಳು ತಾವು ತಾವೇ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರವು. —೧೯

,, ಮೊದಮೊದಲ ಪರಮಾಣುಗಳು ಮುಂದಮುಂದಿನ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವೆಂಬ ಮಾತು ಕೂಡ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಪರಮಾಣುಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಪರಮಾಣುಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ಮುಂದಿನ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೨೦

,, ಆ ಬೌದ್ಧನು ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲವಕ್ಕೂ ಕಾರಣರೂಪವು ಒಂದುಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದು ಗಂಟಲ ಗಾಣವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ: ಕಾರಣರೂಪ ಉಂಟೆಂದರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಗಳುಂಟಾಗುವವೆಂಬ ಅವನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಹಾನಿ,

ಕಾರಣರೂಪವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂ ತಾಯಿತು. ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎದ್ದು ಹೋಗು ವದು. —೨೧

ಸಿ— ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಯಾರೋ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ನಾಶದ ಬಗೆಯೊಂದು ; ಕಾಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹಾಭೂತಗಳೆ ನಾಶವಾಗುವ ನಾಶದ ಬಗೆಯೊಂದು - ಹೀಗೆ ನಾಶದ ಬಗೆಗಳೆರಡೆಂದು ಆ ಬೌದ್ಧರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಪರಮಾಣುಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮುಂದಮುಂದಿನ ಪರಮಾಣು ಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆಂದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಜಡವಾದ ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಲವಿಶೇಷದ ಅರಿವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ನಿಲುಗಡೆಯೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಪ್ರಲಯವೂ ಎರಡೂ ಸಂಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ. —೨೨

,, ಗಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಪರಮಾಣುಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ದರೂ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಉಂಟೋ ಅಥವಾ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವವೋ? ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ದೋಷವು ಬಿಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಸ್ಥಿರತ್ವ ಉಂಟೆಂದರೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸ್ಥಿರಪದಾರ್ಥ ಉಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪುವವರೇ ಅಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಿಕತ್ವವೆಂದರೆ ಗಡಿಗೆಯಿಂದ ನೀರು ತರುವ ಕೆಲಸವು ನಡೆಯದೆ ಇರ ಬೇಕಾದೀತು. —೨೩

ಪೂ— ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವವೂ, ಪರಮಾ ಣುಗಳ ಗುಂಪಿನ ರೂಪವಾದ ಘಟಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿರತ್ವವೂ ಉಂಟು. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಗಡಿಗೆಯಿಂದ ನೀರು ತರುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ— ಪರಮಾಣುಗಳಿಗಿಂತ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಬೇರೆಯೆಂದೊಪ್ಪಿ ದರೆ ಗಡಿಗೆ, ಬಟ್ಟೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಣುಗಳ ಜೋಡಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದಲೆ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತಾಗು ತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ನೈಯಾಯಿಕರ ಮತಕ್ಕೆ ಜಾರಿಬಿದ್ದವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. —೨೪

ಸಿ— ನಾಲ್ಕು ಭೂತಗಳೂ ಪರಮಾಣುಗಳ ಗುಂಪೆಂಬ ಮಾತಿನ ಹುಳುಕನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಯಿತಷ್ಟೆ; ಇನ್ನು ಆಕಾಶವು ಮೊಲದ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಇಲ್ಲದ್ದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒರೆಗೆ ತಿಕ್ಕೋಣ. ಭೂತಚತುಷ್ಟಯಗಳಂತೆ ಆಕಾಶವೂ ಇರುವದೆಂದು ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ತಿಳಿದಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ನಾಲ್ಕು ಭೂತಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತ ಇರುವಂತೆ ಆಕಾಶವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಇದ್ದರೂ ಅದೊಂದಿರುವದೆಂದು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಅದು ಇಲ್ಲದ್ದೆಂಬ ಮಾತು ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. —೨೪

,, ಈಗ ಜೀವರೆಲ್ಲ ಕ್ಷಣಿಕಜ್ಞಾನಸಂತಾನರೂಪರೆಂಬ ಮಾತಿನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅನುಭವಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮುಂದಿನ ದಿನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವವರಿಂದ ಜೀವರು ಎಡಿಬಿಡದೆ ಇರುವರೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಣಿಕಜ್ಞಾನಸಂತಾನರೂಪರೆಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಜ್ಞಾನಸಂತಾನಗಳು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗುವವರಿಂದ ಮರುದಿನ ಅವು ನೆನಪನ್ನು ತಂದುಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ಹುಟ್ಟುವ ಜ್ಞಾನಸಂತಾನವೇ ನೆನಪನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವನೆಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಸಂಭವ. —೨೫

,, ಮುಂದಿನ ದಿನದ ಕ್ಷಣಿಕಜ್ಞಾನಸಂತಾನಗಳು ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಕ್ಷಣಿಕಜ್ಞಾನಸಂತಾನಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಕ್ಷಣಿಕಜ್ಞಾನಸಂತಾನಗಳೆಲ್ಲ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಿಂದ ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನದ ಜ್ಞಾನಸಂತಾನಗಳು ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. ಕಳೆದುಹೋದ ಮಣ್ಣು ಮುದ್ದೆಯಿಂದ ಗಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹುಟ್ಟಲಾರವು. —೨೬

,, ಅವು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋದರೂ ಮುಂದಿನವುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವನೆಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಏನೂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಜೀವರಿಗೂ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ನೆರವೇರಬೇಕಾದೀತು. —೨೭

ಃ ಜಗತ್ತು ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲದ್ದೆನ್ನುವ ಮಾತೂ
ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ (೨೮....೩೨)

ಪೂ— ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳೇ
ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವವರಿದ್ದಾರಲ್ಲ !

ಸಿ— ಅವರೇನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೊಲದ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ
ವರೊ? ಅಥವಾ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯೆನ್ನು
ವವರೊ? ಮೊಲದ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಮಾತು ಸರಿಯಲ್ಲ.
ಏಕೆಂದರೆ ಎದುರಿಗೇ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಜಗತ್ತು ಮೊಲದ ಕೊಂಬಿನಂತೆ
ಇಲ್ಲದ್ದಾದರೆ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. —೨೮

,, ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತಿನಂಥದ್ದೆನ್ನುವದೂ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಕನಸಿನ ಜಗ
ತ್ತಿನ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯೆ
ನ್ನುವದು ಸಾಹಸದ ಮಾತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಭೇದವಿದೆ.
ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತು ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತಲೇ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವದು ಅನು
ಭವದಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯೆನ್ನುಬಹುದು.
ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತು ಹಾಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋದದ್ದು ಅನುಭವದಲ್ಲಿಲ್ಲ.
ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯದಾಗಲಾರದು. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವಾ
ದಾಗ ಅದು ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವದುಂಟೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಬಹುದು.
ಬೌದ್ಧರು ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವವರಲ್ಲ. ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅವರು ನಮ್ಮ
ಮತಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾಗುತ್ತಾರೆ. —೨೯

,, ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತು ಬರೀ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ
ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ ; ಅವಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದು ತೋರಿಕೆ
ಯದಲ್ಲ. ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೊಂದಾಧಾರವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂ
ದರೆ ಅದು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವರಿಗೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ
ಆಧಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಇಲ್ಲ. —೩೦

ಪೂ— ವೇದಾಂತವನ್ನೊಪ್ಪದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಆಧಾರವನ್ನು ತಿಳಿ
ಸುವ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ
ಜ್ಞಾನವು ಆಧಾರವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಸಿ— ಅವರ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅನೇಕವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಲಾರದು. ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಗಳೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ನೆಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕವುಗಳೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅದೇ ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವಾದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿದಂತಾಗುವರು. —೩೧

,, ಇನ್ನು ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೂ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಶೂನ್ಯವೆನ್ನುವವರೂ ಉಂಟು. ಅವರ ಮತವಂತು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತವು ಹೊಂದಿಕೆಯಾದದ್ದಲ್ಲ. —೩೨

೬ ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ (೩೩...೩೬)

ಪೂ— ಜೈನರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಇರುವದೂ ಇಲ್ಲದ್ದೂ ಆಗಿರುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಇರುವದೂ ಇಲ್ಲದ್ದೂ ಅಲ್ಲದ್ದೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಲ್ಲ !

ಸಿ— ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ. —೩೩

ಪೂ— ಜೈನರು ಜೀವಿಗೆ ಶರೀರದಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಲ್ಲ !

ಸಿ— ಹಾಗಾದರೆ ಸೊಳ್ಳೆ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮದಿಂದ ಆನೆಯ ಜನ್ಮ ದೊರೆತರೆ ಆಗ ಆ ಜೀವರು ಆನೆಯ ಮೈತುಂಬ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರವೆ ಇರಬೇಕಾದೀತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಜೀವರು ಬಹು ಸಣ್ಣವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆನೆ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸೊಳ್ಳೆ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣ ಜನ್ಮಗಳು ಬಂದರೆ ಆಗ ಅವರು ಸೊಳ್ಳೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗದೆ ಇರಬೇಕಾದೀತು. —೩೪

ಪೂ— “ಜೀವರು ಹತ್ತಿಯ ಉಂಡೆಯಂತೆ ಅವಯವ ಉಳ್ಳವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೊಳ್ಳೆ ಮೊದಲಾದ ದೇಹಗಳು ಬಂದಾಗ ಅವರು ಸುಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳು

ತ್ತಾರೆ ; ಅನೆ ಮೊದಲಾದ ದೇಹಗಳು ಒಂದಾಗ ಅರಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”
ಎಂದೇಕೆ ಹೇಳಬಾರದು ? —೩೫

ಸಿ — ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವರು ಅವಯವ ಉಳ್ಳವರಾದರೆ ಒದಲಾವಣೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ನಾಶವಾಗುವವರಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. —೩೫

ಪೂ — ಜೀವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವಾಗಿನ ಪರಿಮಾಣವು ಒಂದೇ
ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೂ ನಡುವೆಯೂ ಅದೇ ಪರಿಮಾಣವೇ
ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸುಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವದೂ ಇಲ್ಲ ;
ಅರಳಿಕೊಳ್ಳುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು
ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ ? —೩೬

ಸಿ — ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಶರಣುಬಂದಂ
ತಾಯಿತು. —೩೬

೭ ಈಶ್ವರನು ಬರೀ ಹೊರಗಣ ಕಾರಣನಲ್ಲ (೩೭ .. ೪೦)

ಪೂ — ನೈಯಾಯಿಕರು, ವೈಶೇಷಿಕರು, ಶೈವರು-ಮೊದಲಾದವರು ಶ್ರುತಿ
ಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಈಶ್ವರನು ಬರೀ ಹೊರಗಣ ಕಾರಣನೆನ್ನುವರು
ಮೊಳಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ
ದವನೊಬ್ಬನಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಗಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದ
ವುಗಳಂತೆ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದವುಗಳಾಗಿರುವವು.
ಗಡಿಗೆಗೆ ಕುಂಬಾರನಿರುವಂತೆ ಮೊಳಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರ
ನಿರಬೇಕು.

ಸಿ — ಈಶ್ವರನು ಬರೀ ಹೊರಗಣ ಕಾರಣನೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಲಿಲ್ಲ.
ಮೊಳಕೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಅದಕ್ಕೊಬ್ಬ ಕರ್ತನಿರುವನೆಂದು ಸೂಚಿಸು
ವದೇ ಹೊರತು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಈಶ್ವರನಿರುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗ
ಲಾರದು. —೩೭

,, ನೈಯಾಯಿಕರ ಮತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುಗಳೂ ನಿರವಯವ;
ಈಶ್ವರನೂ ನಿರವಯವ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂಯೋಗ
ಸಂಬಂಧವಾಗುವ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕಾರಣ ಈಶ್ವರನು ಪರಮಾಣು

ಗಲನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನಾಗಲಾರನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವದು ಹೇಗೆ? —೩೮

ಸಿ— ಇನ್ನೊಂದೇನೆಂದರೆ: ಅವರ ವಾತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಬರತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಮಾಣುಗಳು ಕಾಣಬರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನು ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಾತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೇ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. —೩೯

ಪೂ— ಪರಮಾಣುಗಳು ಜೀವರಿಗೆ ಕಾಣಬರಲಾರವೆ ಹೊರತು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಣಬರುವವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ?

ಸಿ— ಅದು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕಾಣಬರದ್ದು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಪೂ— ನಿಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ?

ಸಿ— ಅದರ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಯ ಬೆಂಬಲವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೂ ಉಂಟು.

ಪೂ— ಜೀವರು ತನಗೆ ಕಾಣಬರದೆ ಇರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವಂತೆ ಈಶ್ವರನು ತನಗೆ ಕಾಣಬರದೆ ಇರುವ ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವನೆಂದಾಗಲಿ. —೪೦

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವದು ಸರಿ. ಶರೀರವಿಲ್ಲದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಮಾಣು ವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಯಾವ ಭೋಗವೂ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪರಮಾಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನಲ್ಲ. —೪೦

” ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸಾವಯವನೆನ್ನುತ್ತಾರೊ ನಿರವಯವನೆನ್ನುತ್ತಾರೊ? ಸಾವಯವನೆಂದರೆ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವನಾಗುತ್ತಾನೆ; ನಿರವಯವನೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಸಂಯೋಗ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. —೪೧

೮ ವಾಸುದೇವನಿಂದ ಜೀವನಿಂಬ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ
(೪೨...೪೫)

ಪೂ— ಪಾಂಚರಾತ್ರರು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜೀವರು ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂದೂ ಜೀವರಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ !

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜೀವರು ಹುಟ್ಟಿದರೆಂಬ ಮಾತು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವರು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೆ ಸಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಂತೆ ನಾಶವಾಗತಕ್ಕವರಾಗುವರೆ ಹೊರತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕವರಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೪೨

,, ಕತೃವಾದ ಜೀವನಿಂದ ಕರಣವಾದ ಅಂತಃಕರಣವೂ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಅಂತಃಕರಣ ಮೊದಲಾದವು ನೇರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. —೪೩

,, ಜೀವರು ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪರೆಂದೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವರೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲದವರೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳಿದರೆ ನಾವು ಅವರ ಮತವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. —೪೪

,, ಜೀವರು ಹುಟ್ಟಿದರೆನ್ನುವದು ಎಲ್ಲ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪುವದಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕಶ್ರುತಿಗಳು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳಿವೆ —೪೫

ಸಾದ ೩

ಮಹಾಭೂತ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ.

೧ ಆಕಾಶವು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧...೭)

ಪೂ— ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭೂತಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ. —೧

ಸಿ — ತೈತ್ತಿರೀಯಶ್ರುತಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿರುವದಲ್ಲ ! — ೨

ಪೂ — ನಿರವಯನವಾದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ
ಆ ಮಾತು ಗೌಣ. — ೩

,, ಬ್ರಹ್ಮವು ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿತ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇರುವದರಿಂದ
ಆಕಾಶವು ನಿತ್ಯವೆಂದಾಯಿತು. ಅವಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. — ೪

,, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಕರೆದಿರುವಾಗ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ
ವೆಂಬ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಗೌಣವೋ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದಿರುವ
ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂಬ ಮಾತು ಗೌಣ. — ೫

ಸಿ — ಯಾವದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಯಿತೋ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮ
ವೆಂದಿರುವಷ್ಟೆ. ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ತಿಳಿದ
ಹಾಗೆ ಆಗಲೇ ಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಶವು ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆಕಾ
ಶವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದಾದರೆ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ
ದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ
ಆಗುತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. — ೬

,, ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೋರೆ, ಅಲೆ-
ನೊದಲಾದವುಗಳು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ
ವುಗಳೆ. — ೭

೨. ವಾಯು ಆಕಾಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೮)

ಪೂ — ವಾಯು ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವದೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ತೈತ್ತಿರೀಯ
ದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಗೌಣವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ — ಅದೂ ಆಕಾಶದಂತೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. — ೮

೩ ಬ್ರಹ್ಮವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ (೯)

ಪೂ — ಹಾಗಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಆಕಾಶದಂತೆ ಯಾವದಿಂದಲೋ ಹುಟ್ಟಿ
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿ — ಇರುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಬರು
ವದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದೆನ್ನುವ ಇನ್ನೊಂದು ಇಲ್ಲ. — ೯

೪ ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೦)

ಪೂ— ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ತ್ರೈತ್ತೀರಿಯದಲ್ಲಿದೆ ;
ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವ
ದನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು ?

ಸಿ— ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ
ತೆನ್ನಬೇಕು. —೧೦

೫ ನೀರು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೧)

ಸಿ— ಅದರಂತೆ ನೀರು ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ
ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನಬೇಕು. —೧೧

೬ ಸೃಷ್ಟಿಯು ನೀರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೧೨)

ಪೂ— ನೀರಿನಿಂದ ಅನ್ನವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಅನ್ನವೆಂದರೆ
ಧಾನ್ಯಗಳೂ ಭೂಮಿಯೂ ?

ಸಿ— ನೀರಿನಿಂದ ಭೂಮಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮಹಾಭೂತ
ಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಮಾತ್ರ. ನೀರಿ
ನಿಂದ ಅನ್ನವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಒಂದುಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ನೀರಿನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ
ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತೇ ಬಂದಿದೆ. —೧೨

೭ ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ವಾಯು
ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು (೧೩)

ಪೂ— ಆಕಾಶವು ವಾಯುವನ್ನೂ ವಾಯು ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಭೂತ
ಗಳೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭೂತವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಬಾರದು ?

ಸಿ— ಇಂಥ ಭೂತವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ತಂದು
ಕೊಂಡು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದರಿಂದ ಆಕಾಶದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ಬ್ರಹ್ಮವು ವಾಯುವನ್ನೂ ವಾಯುವಿನ ರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅಗ್ನಿ
ಯನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಬೇರೆ
ಬೇರೆಯದನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತೆನ್ನಬೇಕು. ಅಂತು ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ
ದಿಂದಲೇ. ಬ್ರಹ್ಮವು ಭೂತಗಳೊಳಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುವದೆಂದು
ಶ್ರುತಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೧೩

೮ ಲಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನದು ಹಿಂದಿನದರಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು (೧೪)

ಪೂ— ಲಯದ ಕ್ರಮವೂ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕ್ರಮದಂತೆಯೂ ಹೇಗೆ?

ಸಿ— ಲಯದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿರುದ್ಧಕ್ರಮ. ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ; ನೀರು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ—ಹೀಗೆ. —೧೪

೯ ಭೂತಗಳಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು (೧೫)

ಪೂ— ಒಂದು ಕಡೆ ಮೊದಲು ಅಂತಃಕರಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಭೂತಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮಕ್ಕೇನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ? —೧೫

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದಿಷ್ಟೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಂದಾದವುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂತಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ. —೧೫

೧೦ ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳೆಲ್ಲ ದೇಹದ್ದು (೧೬)

ಪೂ— ದೇವದತ್ತನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದೂ ಸತ್ತನೆಂದೂ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆಯಲ್ಲ! ಇದರಿಂದ ಜೀವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿದರೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮಾತು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

ಸಿ— ದೇವದತ್ತನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬ ಮತ್ತು ಸತ್ತನೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾತು. ಬೆಂಕಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಧಗಧಗ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುಂಡನ್ನು ಬೆಂಕಿಯೆಂದೇ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಜೀವನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇರುವ ಶರೀರವನ್ನು ಜೀವನೆಂಬ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಹಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ. —೧೬

೧೧ ಜೀವನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಇಲ್ಲ (೧೭)

ಪೂ— ಮಹಾಭೂತಗಳಂತೆ ಜೀವನೂ ಏಕೆ ಹುಟ್ಟಿರಬಾರದು ?

ಸಿ— ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವರ ಹುಟ್ಟಿನ ಮಾತೇ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ.

ಅವನು ಆಕಾಶದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕವನೆಂಬ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳಿವೆ. —೧೭

೧೨ ಜೀವರ ಚೈತನ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು (೧೮)

ಪೂ— ಜೀವರ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವರು ಬಂದುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆನ್ನುವರು ; ಕೆಲವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆನ್ನುವರು. ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ?

ಸಿ— ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಚೈತನ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. —೧೮

೧೩ ಜೀವನು ಅಣುವಲ್ಲ (೧೯.. ೩೨)

ಪೂ— ಜೀವನು ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಟು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ನರಕಕ್ಕೂ ಹೋಗುವದೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮರಳಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬರುವದೂ ಕಾಣುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೊಂದು ಪರಿಮಾಣವಿರಬೇಕು. ಅವನು ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕೂ ಬರುವದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅಣುವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. —೧೯

,, ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹವು ಜೀವನೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗನರಕಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳ ಅನುಭವವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವನು ಅಣು. —೨೦

ಸಿ— ಜೀವನನ್ನು ಆಕಾಶದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವವನೆಂದೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವನೆಂದೂ ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆಯಲ್ಲ ! —೨೧

ಪೂ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಆದಿರುವ ಮಾತು. —೨೧

,, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಣುವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ; ಕೂದಲಕೊನೆಯ ಆಳತೆಯವನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವನು ಅಣು. —೨೨

ಸಿ— ಜೀವನು ಅಣುವಾದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ?

ಪೂ-- ಅವಕ್ಕೆ ಅನಕಾಶ ಉಂಟು. ಶ್ರೀಗಂಧದ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ಶರೀರದ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಣ್ಣ ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. —೨೩

ಸಿ— ಶ್ರೀಗಂಧದ ತೊಟ್ಟು ದೇಹದ ಒಂದುಕಡೆ ಇರುವದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದುಕಡೆ ಇರುವದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! —೨೪

ಪೂ— ಅವನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ.

,, ಅಥವಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೀಪವು ಮನೆಯ ಒಂದುಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಬೆಳಕು ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಜೀವನು ಹೃದಯವೆಂಬ ಒಂದುಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನ ಗುಣಗಳಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. —೨೫

,, ಗಂಧವು ಹೂವಿನ ಜೊತೆ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ಗಾಳಿಯ ಸೆಳೆತದಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಜೀವನ ಜೊತೆ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ದೇಹದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. —೨೬

,, ಜೀವನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವವನೆಂದೂ ಅಣುವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಅವನೆ ಕೂದಲ ತುದಿಯಿಂದ ಉಗುರ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಚೈತನ್ಯವೆಂಬ ಗುಣದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿದೆ. —೨೭

ಸಿ— ಜೀವನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವದಾದ ಮೇಲೆ ಜೀವನೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವನಾಗಬೇಕಲ್ಲವೆ?

ಪೂ— ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಭೇದವನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅನರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಭೇದವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. —೨೮

ಸಿ— ಜೀವನಿಗೆ ಅಣುಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಬೇರೆ. ಅಣುಪರಿಮಾಣವೂ ನಾನು ಮಾಡುವವನೆಂಬ ಮತ್ತು ನಾನು ಅನುಭವಿಸುವವನೆಂಬ ಭಾವನೆಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳು. ಜೀವನು ಆ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನೂ ಅಣುವೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವದು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೂಡ ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ ಅಣುಪರಿಮಾಣವನ್ನೂ ಹೇಳುವದುಂಟು. ಜೀವನನ್ನು ಅಣುವೆಂದಿರುವದು ಇದರಂತೆ. —೨೯

ಪೂ— ಹಾಗಾದರೆ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಜೀವನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಆಗಲಿಕೆಯುಂಟಾಗಲೇ ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಬುದ್ಧಿಯು ಆಗಲುತ್ತಲೆ ಜೀವನು ಕಾಣಬರದವನಾಗಿ ಇಲ್ಲದವನೆಂದೋ ಅಥವಾ ಅಸಂಸಾರಿಯೆಂದೋ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನಲ್ಲ!

ಸಿ— ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವತನಕ ಅಂತಃಕರಣವಿದ್ದೇ ಇರುವದು. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಹೇಳುವ ದೋಷಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆ ಕಳೆಯುತ್ತಲೆ ಜೀವನು ಮತ್ತೆ ಎಳುವನೆಂದೂ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. —೩೦

ಪೂ— ಅಂತಃಕರಣವು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವ ತನಕ ಇರುವದೆಂಬ ಮಾತು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣವು ವಿನಾಶವಾಗುವದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ.

ಸಿ— ಅಂತಃಕರಣವು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆ, ಬಟ್ಟೆ-ಮೊದಲಾದ ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಮಾಡದಿರುವಮಾತ್ರದಿಂದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ನಾಶವಾಯಿತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಗಂಡಸು ತನವು ಎಳೆಯ ತನದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಹರಿಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣವು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ಥೂಲರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವದು. ---೩೧

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅಂತಃಕರಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಗಡಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ-ಮೊದಲಾದ ಅರಿವುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತೋರ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಡಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ-ಮೊದಲಾದ ಏನೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವೂ ಉಂಟಾಗದೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. —೩೨

೧೪ ಜೀವನು ಏನನ್ನಾ ದರೂ ಮಾಡುವವನು (೩೩...೩೯)

ಸಿ— ಜೀವನು ಅಂತಃಕರಣಗಳ ಸಾರವಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ಅರ್ಥಉಳ್ಳದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವದೆಂಬುದು ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದಲೇ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗನರಕಗಳ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. —೩೩

,, ಜೀವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ನರಕಕ್ಕೂ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಅವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. —೩೪

,, ಜೀವನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನೂ ನರಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶರೀರವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. —೩೫

,, ಜೀವನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನೆಂದೂ ಮಾಡುವನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವವನೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವವನೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಶ್ರುತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದೀತು. —೩೬

ಪೂ— ಜೀವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವವನೆಂದೊಪ್ಪಿದರೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವವನೆನ್ನು ಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲ!

ಸಿ— ಸಾಂಖ್ಯರು ಜೀವನನ್ನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಹೇಗೆ ಗಾಢನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆ, ಬಟ್ಟೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅರಿವು ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನ ಮಾಡುವಿಕೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವದೇ ಹೊರತು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

—೩೭

ಪೂ— ಬುದ್ಧಿಯೇ ಮಾಡುವದೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಬಿಡಬಾರದು ?

ಸಿ— ಬುದ್ಧಿಯೇ ಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಅದರ ಸಾಧನತ್ವವೇ (ಕಾರಣವೆನ್ನುವಿಕೆಯೇ) ಹೋಗಿಬಿಡುವದರಿಂದ ಅದು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ; ಅದು ಮಾಡುವ ಸಾಧನ.

—೩೮

೧, ಜೀವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನಲ್ಲವೆ ಹೋದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮುಖತೆಯೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ವೇದಾಂತವನ್ನು ಕೇಳುವದೂ ಚಿಂತಿಸುವದೂ ಧ್ಯಾನಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಗೇಮೋಕ್ಷವೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಮೋಕ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಜಡವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವ ಮಾತಲ್ಲ.

- ೩೯

೧೫ ಜೀವನ ಮಾಡುವಿಕೆಯು ಉಪಾಧಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವದು (೪೦)

ಪೂ— ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದೇ ಜೀವನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವೆಂದು ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ !

ಸಿ— ಬಡಗಿಯು ಮರವನ್ನು ಕೆತ್ತುವಾಗ ಕಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಬಾಚಿಯನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಒಗೆದು ಕುಳಿತಾಗ ಹಾಯಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿಯೂ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತ ಕಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಹಾಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಜೀವನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು

ವನೆನ್ನುವದು ಅವನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನ ದಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗಿನ ಮಾತೇಯೊರತು ಅವನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಲ್ಲ.--೩೦

೧೬ ಜೀವನು ಈಶ್ವರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವನು (೪೧...೪೨)

ಸಿ - ಜೀವನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೇರಣೆ ಇರುವುದು. ---೪೧

ಪೂ - ಈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವರು ಏನೂ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಸಿ— ಈಶ್ವರನು ಜೀವರ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಮಾಡ ಬಾರದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದೀತು. -೪೨

೧೭ ಜೀವರು ಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶ (೪೩...೪೪)

ಪೂ— ಈಶ್ವರನೂ ಮತ್ತು ಜೀವನೂ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯರಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯೋ ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಿಡಿಗಳಂತೆ ಒಂದೇಯೋ?

ಸಿ— ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ರೂಪಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಭೇದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. 'ಎಲೆ ಜೀವನೇ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದಿ' ಎಂಬರ್ಥದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆ ಶ್ರುತಿ ಯು ಅಭೇದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಪೂ -- ಶ್ರುತಿಯು ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಿದರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರೋಧವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ?

ಸಿ— ಇಲ್ಲ. ಜೀವರು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ; ಬ್ರಹ್ಮವು ಬಿಂಬದಂತೆ. ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬವು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದು; ಬಿಂಬವು ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ಜೀವರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ---೪೩

,, ಈ ಸರ್ದಜಗತ್ತೂ ಬ್ರಹ್ಮದ ಒಂದು ಪಾದವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಪಾದವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅಂಶವೆಂದರ್ಥ. . ---೪೪

ಸಿ-- ಜೀವರು ಬ್ರಹ್ಮದ ಅಂಶವೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. -೪೫

ಪೂ-- ನೂಲಿಗೆ ಕೆಸರು ಹತ್ತಿದರೆ ನೂಲನ್ನು ಅಂಶವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆಗೂ ಕೆಸರು ಹತ್ತಿದಂತೆ ಅಂಶರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಹತ್ತಿದರೆ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಶವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಸೋಂಕು ಹತ್ತುತ್ತದೆಯಲ್ಲ!

ಸಿ-- ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಸೋಂಕು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಗವಾಕ್ಷಿಯ ಸಂಬಂಧದ ದೆಸೆಯಿಂದ ದುಂಡು, ಉದ್ದ-ಮೊದಲಾದ ವಿಚಿತ್ರಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಆ ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಂತೆಯೂ ಅಥವಾ ಗಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಳಗಿರುವ ಆಕಾರವು ಉದ್ದ, ಗಿಡ್ಡ-ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಗಡಿಗೆಯ ಹೊರಗೆ ಆ ಧರ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಂತೆಯೂ ಜೀವಜೈತನ್ಯವು ದೇಹಾಭಿಮಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ದೇಹದ ಹೊರಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಜೈತನ್ಯವು ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಭಯರೋಕಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವದು. --೪೬

,, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಂಕೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಂಕೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ೪೭

,, ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ದೇಹಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಜೀವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಹೊರತು ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಲ್ಲ; ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕೇ ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ. - ೪೮

ಪೂ-- ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಜೀವರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ದೇವರೆಯಲ್ಲ ವಾದರೆ ಒಬ್ಬ ಜೀವನಿಗೆ ಸುಖವಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಖವೂ ಒಬ್ಬ ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖವಾದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದುಃಖವೂ ಆಗಬೇಕಾದೀತು. ಅದ ರಂತೆ ಒಬ್ಬನು ಬಡವನೂ ಒಬ್ಬನು ಬಲ್ಲವನೂ ಆಗಬೇಕು ಇರಬೇಕಾದೀತು.

೫- ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವಾಗುವ ತನಕ ಜೀವರಿಗೆ ದೇಹದ ಸಂಬಂಧವು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಒಂದು ಅಳತೆಗೊಳಪಟ್ಟವರಾಗಿ ಜೇರೆಬೇರೆ ಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಜೀರಕೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ —೪೯

,, ನಮ್ಮ ಮತವಂತೆ ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನು. ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಸ್ವರೂಪರಾದ ಜೀವರು ಜೇರೆಬೇರೆ ಅಂತಃಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಳತೆಗೊಳಪಟ್ಟವರಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಜೀರಕೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೫೦

,, ಜೀವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವರೆಂದೂ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಎಲ್ಲ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರೆಂದೂ ಹೇಳುವ ನೈಯಾಯಿಕರ ಮತದಂತೆ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳು ಯಾರ ಯಾರದೆಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಬಡವರೂ ಕೆಲವರು ಒಳ್ಳೆದರೂ ಆಗುವದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. —೫೧

,, 'ಇದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಇದನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂಬ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಆಗುವ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಿರ್ಪಡವದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಇಂಥವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷವೇರ್ಪಟ್ಟೇ ಪಡವದು —೫೨

,, ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವರು ಒಂದು ಅಳತೆಗೊಳಪಟ್ಟವರಾದ್ದರಿಂದ ಸುಖ, ದುಃಖ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದುವದೆಂದರೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೈಯಾಯಿಕರ ಮತವು ಸರಿಯಲ್ಲ. —೫೩

ಪಾದ ೪

ಲಿಂಗಶರೀರವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ

೧ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು (೧...೪)

ಸಿ— ಪಂಚಭೂತಗಳಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. — ೧

ಪೂ— ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆನ್ನುವದು ಉಪಚಾರದ ಮಾತಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಅದು ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಂತಾಗುವದೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. — ೨

೨ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆ ಹುಟ್ಟು ಮುಖ್ಯವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳ ಹುಟ್ಟು ಉಪಚಾರವೇ ಆಗಬೇಕಾದೀತು. — ೩

೩ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ವಾಕ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಭೂತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕವುಗಳೆನ್ನುವುದು. — ೪

— ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು (೫. ೬)

ಪೂ— ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಚರ್ಮ, ನಾಲಿಗೆ, ಮೂಗು, ಪಾಕ, ಅಂತಃಕರಣ ಎಂಬ ಏಳೆ. ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳು ಏಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. — ೫

ಸಿ— ಪಾಣಿ, ಪಾದ, ವಾಯು. ಉಪಸ್ಥಿತವು ಕೂಡ ಜೀವನೋಡನೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದು ಜೀವನೋಡನೆ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು. — ೬

೩ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಣುಗಳು (೭)

ಸಿ— ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವುಗಳು; ಪುತ್ರೈಶ್ಚವಾಗಿ ಕಣಿಬರ ತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. — ೭

೪ ಪ್ರಾಣವೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು (೮)

ಸಿ— ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಾಣವೂ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ— ೮

೫ ಪ್ರಾಣವೆಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಗೆಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ

ಒಂದುಪಾಯು (೯...೧೨)

ಪೂ— ಗಾಳಿಯೋ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಸೇರಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯೋ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲವೆ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲ. ಶ್ರುತಿಯು ಗಾಳಿಗಿಂತಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣದ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. —೯

ಪೂ— ವಾಯುವೂ ಪ್ರಾಣವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯೆಂದಾದರೆ ಪ್ರಾಣವು ಏತರಿಂದಾಯಿತು?

ಸಿ— ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂತೆ ಪ್ರಾಣವು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ವಸ್ತು. ಪ್ರಾಣದ ಹುಟ್ಟು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವು ಭೌತಿಕ. —೧೦

ಪೂ— ಪ್ರಾಣವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುದರೆ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ರೂಪ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೇನು ವಿಷಯ?

ಸಿ— ಪ್ರಾಣವು ಇಂದ್ರಿಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೊಂದು ವಿಷಯವಿರಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶರೀರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಕೆಲಸವಿರುವದು. —೧೧

,, ಪ್ರಾಣವೆಂಬುದು ಒಂದೆ. ಅಂತಃಕರಣವು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಚಿತ್ತ, ಅಹಂಕಾರ-ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕೆನಿಸಿದಂತೆ ಒಂದೇ ಆದ ಪ್ರಾಣವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ-ಮೊದಲಾದ ಐದೆನಿಸಿರುವದು. —೧೨

೬ ಪ್ರಾಣವೂ ಅಣು (೧೩)

ಸಿ— ಪ್ರಾಣವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು : ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. —೧೩

೩ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು (೧೦-೧೬)

ಸಿ- ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸೂರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ವಾಸದ ಗುಡುಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿರುವರೆವು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. -೧೪

,, ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಜೀವನ ಕಡೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರುವರೆ ಹೊರತು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಬಂದಂತೆ ಅಲ್ಲ. ೧೫

,, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವನು ಜೀವನ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ವತಂತ್ರನು. -೧೬

೪ ಪ್ರಾಣವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ಜೀರಿ (೧೭-೧೯)

ಪೂ- ಕೆಲಸವು ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೆನ್ನೆರಡೆನ್ನುವರಲ್ಲ!

ಸಿ- ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದವುಗಳೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಎಲ್ಲ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. -೧೭

,, ಪ್ರಾಣವು ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಜೀರಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವು ಇಂದ್ರಿಯವಲ್ಲ. -೧೮

,, ಅನೇಕಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಜೀರಿಜೀರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಕಾಣಬರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವು ಇಂದ್ರಿಯವಲ್ಲ-೧೯

೫ ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲ ಐದು ಭೂತಗಳಿಂದಾದವುಗಳು (೨೦-೨೨)

ಪೂ- ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದೂ ಚರಾಚರ ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಕೆಲಸವೆಂದೂ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆಯಲ್ಲ!

ಸಿ- ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಐದು ಭೂತಗಳನ್ನು ಜೀರಿಸಿ ಹೆಸರುಗಳೂ ಆಕಾರಗಳೂ ಉಳ್ಳ ಚರಾಚರಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಪರಮಾತ್ಮನೇ

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಂಡು ಚರಾಚರಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೨೦

,, ಮಾಂಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಭೂಮಿಯಿಂದಾದವುಗಳು. ಇದರಂತೆ ನೀರಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೂಳೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಆದವು. ಹೀಗೆಯೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನಿಂದಾದ ಭಾಗವೂ ಇದೆ. ಆಕಾಶವು ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲ ಐದು ಭೂತಗಳಿಂದಾದವುಗಳು. —೨೧

,, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದಾದ ಮಾಂಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಮರರು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೃಥ್ವಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. —೨೨

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದು

ಪಾದ ೧

ಸಂಸಾರವೆಂದಿಗೂ ಬೇಡವೆನಿಸುವಂತಿರುವ ಲೋಕಾಂತರಗಳ ಸುತ್ತಾಟ

೧ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಜೀವನು ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೧.೩)

ಸಿ-- ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂದು ಹೇಳುವರಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವನು ತಾನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಮಿತ್ತು, ತುಪ್ಪ-ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯ

ಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಪಾದದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ಸಮಿತ್ತ, ತುಪ್ಪ-ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳೇ ದೇವರೇರಾಕಾರವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಐದನೆಯ ಅಗ್ನಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವಾಗಿ ಪುರುಷನೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ನಂದರೇ: ಸತ್ತವನನ್ನು ಅವನ ಬಂಧುಗಳು ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದ ಸಮಿತ್ತ, ತುಪ್ಪ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳೊಡನೆ ದ್ವೈಲೋಕವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುವರು. ಆಗ ಅದರಿಂದ ಅವನು ದೇವರೇರಾದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆ ದೇವರೇರವು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಪುಣ್ಯವು ತೀರಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ಕರಗುವದು. ಆಗ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಮಳೆಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವರು. ಆಗ ಅವನು ನೀರಾಗುವನು. ಆ ನೀರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರು ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವರು. ಆಗ ಅವನು ಅಕ್ಕಿ ಗೋಧಿ-ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯದ ರೂಪಾಗುವನು. ಆ ಧಾನ್ಯವು ಅನ್ನದ ಮೂಲಕ ಪುರುಷನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾಗುವದು. ಆಗ ಅವನು ರೇತಸ್ಸಿನ ರೂಪಾಗುವನು. ಆ ರೇತಸ್ಸೆಂಬ ನೀರುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾಗುವವು. ಆಗ ಆ ನೀರುಗಳು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವಾಗಿ ಪುರುಷನೆನಿಸುವವು. ಹೀಗೆ ಪಂಚಾಂಗ ಕ್ರಮದಿಂದ ಗರ್ಭವೇ ಪಡುವದು.

—೧

ಪೂ— ಹೋಮದ್ರವ್ಯಗಳಾದ ಸಮಿತ್ತು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಭೂಭಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರತಕ್ಕವುಗಳು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು-ಮೊದಲಾದವುಗಳು ನೀರಿನ ಭಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರತಕ್ಕವುಗಳು. ತುಪ್ಪವು ಅಗ್ನಿಯ ಭಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಹೋಮದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಗೆಗಳಿರುವವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀರುಗಳು ಪುರುಷನೆನಿಸುವವೆಂಬ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ?

ಸಿ— ಹೋಮಾದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂಶವೆ ಬಹಳವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನೀರುಗಳು ಪುರುಷನು-ಗುವವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ನೀರುಗಳೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಅಗ್ನಿ-ಎಂಬ ಮೂರನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. —೨

,, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೀವನೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಅವನೊಡನೆ ಹೋಗುವವೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕು.

—೩

ಪೂ— ಸಾಯುವಾಗ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಹೋಗುವವೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೀವನೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವೆಂಬ ಮಾತೇ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! -೪

ಸಿ— ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೀವನೊಡನೆ ಹೋಗುವವೆಂದು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುವ ವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲ. —೪

ಪೂ— ದ್ಯುಲೋಕವೆಂಬ ಮೊದಲನೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೋಮ ಮಾಡುವರೆಂಬ ಮಾತಿರುವದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಮೊಸರು-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹೋಮವಾಗುವದೆಂಬ ಮಾತೇ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! -೫

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದರೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಮೊಸರು-ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯ ಗಳನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವರೇ ಹೊರತು ನಿರಾಕಾರವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೇ ಹೋಮಮಾಡುವದಾಗುವ ಮಾತಲ್ಲ. —೫

ಪೂ— ಹೋಮಾದ್ರವ್ಯಗಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಜೀವನು ಹೋಗುವನೆಂದಿಲ್ಲಿದೆ? —೬

ಸಿ— ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಯು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರಿಂದ ಜೀವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೬

ಪೂ— ಕರ್ಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೇನೂ ಭೋಗವೇನೂ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ನವಾಗುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗುವ ಅವರಿಗೆ ಭೋಗವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು ?

ಸಿ— ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗುವರೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯುವರೆಂದರ್ಥ. ಕರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯತಕ್ಕವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಮಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿ ಅವರ ಆಳಾಗುವರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ದೇವತೆಗಳು ಹುಲಿಗಳಂತೆ ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಅವ್ಯತವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಅವರು ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವದು ಅಸಂಭವ.

---೭

೨ ಕರ್ಮಶೇಷದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವದು (೮-೧೧)

ಪೂ— ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಿ ತೀರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪಡೆಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೇನು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲಾದೀತು ?

ಸಿ— ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು ಸಿಕ್ಕಿದೆಯೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ತೀರಿಸುವನೆಂದರ್ಥ. ಆ ಪುಣ್ಯವು ತೀರುತ್ತ ಬರುತ್ತಲೆ ಅದು ತೀರುತ್ತ ಒಂತೆಂಬ ದುಃಖದ ತಾಪದಿಂದ ಜಲಮಯನಾದ ಅವನ ಶರೀರವು ಕರಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಶೇಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗುವದರಿಂದ ಆಮೇಲೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪಡೆಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅವನ ಕರ್ಮಶೇಷವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. -೮

ಪೂ— ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಹಿಂದಿರುಗುವರೆಂಬದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ಒಳ್ಳೆ ಚರಣ ಉಳ್ಳವರು' ಎಂದರೆ ಸುತೀಲರು

ಒಳ್ಳೆ ಜನ್ಮಕ್ಕೂ, 'ಕೆಟ್ಟ ಚರಣ ಉಳ್ಳವರು' ಎಂದರೆ ದುಃಖೀಲರು ಕೆಟ್ಟ ಜನ್ಮಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿರುಗುವರೆಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ 'ಚರಣವು' ಎಂದರೆ ಶೀಲವು ಕಾರಣವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಶೇಷವು ಕಾರಣವೆಂದಾಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ? —೯

ಸಿ— 'ಚರಣ' ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥದಿಂದ ಕರ್ಮಶೇಷವೆಂದೇ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಜನಿಯೆಂಬಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೯

ಪೂ— ಚರಣವೆಂದರೆ ಕರ್ಮಶೇಷವೆಂದು ದೂರದ ಅರ್ಥವೇಕೆ? —೧೦

ಸಿ— ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆ ಚರಣ ಉಳ್ಳವರೆ ಎಂದರೆ ಸುಖೀಲರೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದ್ದರಿಂದ ಚರಣವೆಂದರೆ ಕರ್ಮಶೇಷವೆಂದರ್ಥವಾಗಿ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು. —೧೦

,, ಚರಣವೆಂದರೆ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದಿಂದಲೇ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳೆಂದು ಬಾದರಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೧೧

೩ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ನರಕವಾಗುವದು (೧೨--೨೧)

ಪೂ— ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವರಲ್ಲ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಹೋಗುವರೆಂಬ ಶ್ರುತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಪಾಪಿಗಳೂ ಪುಣ್ಯವಂತರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಒಳಗಿರುವಾಗ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಮಾತ್ರ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂಬುದೇಕೆ? —೧೨

ಸಿ— ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಪಾಪಿಗಳು ನರಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿರುಗುವರೆಂದೂ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಂತರೆಲ್ಲರೂ ಎಂದರ್ಥ. —೧೩

,, ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ನರಕವಾಗುವದೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೧೪

,, ನರಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಖ್ಯ ನರಕಗಳಿರುವವೆಂದು ಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುವರು. ಪಾಪಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವರು. —೧೫

ಪೂ— ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಇದ್ದಾರೆಲ್ಲ ! ಅವರು ಪಾಪಿಗಳೆ ?

ಸಿ—ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯವನು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಪಾಪಿಗಳಲ್ಲ-೧೬
,, ಕದ್ದಿಗಳು ಪಿತೃಯಾಣವೆಂಬ ದಾರಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಉಪಾಸಕರು ದೇವಯಾನವೆಂಬ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೂ ಹೋಗುವರೆಂದು ಎಲ್ಲ ರ್ತುತಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪಾಪಿಗಳು ಈ ಯಾವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಿಡಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೧೭

ಪೂ— ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬೇಕಾದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ದೇಹಕ್ಕಾಗಿ ಐದನೆ ಅಗ್ನಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಪಾಪಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವವೆಂಬ ಮೂರನೆ ದಾರಿಯವರು. ಮನುಷ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ ಐದನೆ ಅಗ್ನಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾಗಬೇಕು. ಸಸ್ಯಗಳಾಗಿಯೋ ಹುಳುಗಳಾಗಿಯೋ ಆಗುವವರಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಪಾಪಿಗಳು ಹೀಗಾಗುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. —೧೮

,, ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಐದನೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾದವರು ಮನುಷ್ಯರಾಗುವರೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೋಮವಾಗದವರು ಮನುಷ್ಯರಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ದ್ರೋಣ, ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನ, ಸೀತಾ, ದ್ರೌಪದಿ-ಇವರೆಲ್ಲ ಐದನೆಯ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವಾದವರಲ್ಲವೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. —೧೯

,, ಗರ್ಭದ ಚೀಲದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವದು, ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನೊಡೆದು ಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟುವದು, ಜಿವರಿಸುವ ಹುಟ್ಟುವದು, ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆಳುವದು-ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವ ಹುಟ್ಟುವದು ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡೇಳುವದು-ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಐದನೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯಾಗುವ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. —೨೦

ಪೂ— ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟುವದು, ಗರ್ಭದ ಚೀಲದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವದು ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆಳುವದು-ಈ ಮೂರೇ ಅಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಆ ಮೂರೇ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬೆವರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ದೆಂಬುದು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆವುದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರೆ ಇದು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆವುದು. ಇಷ್ಟೇ ಭೇದ. —೨೧

೪ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಜೀವನು ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಬರುವನು (೨೨)

ಪೂ— ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ, ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಆಕಾಶ, ಆಕಾಶದಿಂದ ವಾಯು, ಧೂಮ, ಅಭ್ರ, ಮೇಘ-ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರಷ್ಟೆ. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಅಲ್ಲಿ ಬರೀ ದಾರಿ ಹೋಕರೋ? ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಭೋಗವೂ ಇದೆಯೋ?

ಸಿ— ಅವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗುವದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ; ಭೋಗವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪರಲೋಕಸಾಧನವಾದ ಪುಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ವಾಗುವುದು. ಅವರು ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ತನಕ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬರೀ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅವರಿಗೆ ಭೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. —೨೩

೫ ಆಕಾಶ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಡವಾಗುವದಿಲ್ಲ (೨೩)

ಸಿ— ಅವರು ಆಕಾಶ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಒಂದರಿಂದೊಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ತಡವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ-ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಪುರುಷನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ತಡವಾಗುವುದು. —೨೪

೬ ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರೀ ಸಂಬಂಧವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಭೋಗವಿಲ್ಲ (೨೪ ...೨೫)

ಸಿ— ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ-ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಪಡೆದ ಜೀವರು ಬೇರೆ ಇರುವರು. ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಿಳಿದು ಬರುವವರು ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಇರುವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಖದುಃಖಗಳೇನೂ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಧಾನ್ಯಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರಿಗೆ ಗಾಳಿ

ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸುಖದುಃಖಗಳಾಗುತ್ತಿರುವವು. ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಿಳಿದು ಬರುವ ಕರ್ಮಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬರೀ ದಾರಿಹೋಕರು.

— ೨೪

ಪೂ— ಕರ್ಮಗಳು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಜೀವತಾಪೂಜಾರೂಪವಾದ ಪುಣ್ಯಮೊಡನೆ ಪಶುಹಂಸೆಯ ರೂಪವಾದ ಪಾಪವು ನಡೆದಿರುವದು. ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತೀರುವದು. ಉಳಿ ದಿರುವ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಅವರು ಧಾನ್ಯದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ರಿಂದರೆ ಮಾತು ಹೊಂದುತ್ತದೆಯಲ್ಲ ?

— ೨೫

ಸಿ— ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಪಾಪ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪಶುಹಂಸೆಯು ಶ್ರುತಿಗೆ ಒಪ್ಪದದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಧಾನ್ಯದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದ ಜೀವರೊಡನೆ ಬರೀ ಸಂಬಂಧವೆ ಹೊರತು ಭೋಗ ವಿಲ್ಲ.

— ೨೫

,, ಧಾನ್ಯದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದ ಜೀವರು ಅನ್ನದ ಮೂಲಕ ವಾಗಿ ಪುರುಷನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರೇತಸ್ಸಾಗುವರು. — ೨೬

,, ಪುರುಷನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳು ರೇತಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಸೇರುವರು. — ೨೭

ಪಾದ ೨

ಜೀವನ ಅವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳೆನ್ನುವದರ ಮೂಲಕ ಜೀವನನ್ನೂ ಈಶ್ವರ ನನ್ನೂ ಶೋಧನೆಮಾಡುವದು

೧ ಕನಸು ಬರೀ ತೋರಿಕೆ (೧...೬)

ಪೂ— ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಜಗತ್ತು ನಿಜವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ತೇರು, ದಾರಿ-ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟುವವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತು ಬರೀ ತೋರಿಕೆ ಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ.

— ೧

,, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಜೀವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಕಾಣುವ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಜವಾದವರನ್ನಾಗಿ ಯೆ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಅವರೆಲ್ಲ ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯವರೆಂದರೆ ಜೀವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಮಾತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯೂ ಹಗ್ಗದ ಹಾವೂ ಕಲ್ಪಿಸುವವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನವೆಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಸಂಚದೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗುವನೇ ಹೊರತು ಪ್ರಸಂಚದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ---೨

ಸಿ--- ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮಾಡುವವನು, ಮಾಡುವ ಸಾಧನ--ಇವುಗಳ ಸೇರಿಕೆಯಿಂದ ಎದ್ದುಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟುಪಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಯಾವ ಸಾಧನವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ತೇರು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬರೀ ತೋರಿಕೆಯವುಗಳೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತೇರು ಮೊದಲಾದವು ಹುಟ್ಟುವವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ಇದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದು ನಿಜವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಕಲ್ಪು ತೇಲುವವೆಂದರೂ ನಿಜವಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಶ್ರುತಿಯು ಯಾವದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುವದೋ ಅದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿನಿರಸುವದು ಶ್ರುತಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ತೇರು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಜೀವನು ತನಗೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿಸುವವನೆಂಬ ಮಾತೂ ಅಷ್ಟೆ. ಅದು ಲೋಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ನಿರೋಧವಾದ ಮಾತು. ಅವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲ. ಜೀವನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದಾದರೆ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳೇಕಾದವು? ---೩

,, ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತು ಮುಂದೆ ಅಗುವ ಒಳ್ಳೆ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಫಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವವು. ಮುಂದಿನ ಕೇಡನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಗಂಧರ್ವನಗರ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳಾಗಿರುವವೆಂಬ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿ

ದ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸುಳ್ಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದ್ದರಿಂದ ಕನಸಿನ ಜಗತ್ತಿನಂತೆ ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದೆಂಬುದೂ ಜೀವನು ಪ್ರಪಂಚದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದೂ ಸೆಲೆಗೆ ನಿಂತ ಮಾತು. ಕನಸೆಂಬ ಅವಸ್ಥೆಯು ಸುಳ್ಳಾದ ಮೇಲೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ, ಎಚ್ಚರ, ಮೂರ್ಛ-ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಇದರಂಥವುಗಳೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

.. ೪

ಪೂ— ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಆದರೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ?

ಸಿ— ಅವನು ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆ ತಾನೆಂದು ತೋರುತ್ತ ಈಶ್ವರನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಮರೆಯಾಗಿ ತಾನುಮಾಡುವವನೆಂಬ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸುವವನೆಂಬ ವಿರುದ್ಧಭಾವನೆಗಳು ಬಂದು ಕಾಲು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಬಂಧ ಉಂಟಾಗಿರುವದು. ಈಶ್ವರನನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮೋಕ್ಷ.

— ೫

.. ಜೀವನು ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪನಾದರೂ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆ ತಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಜೀವಭಾವವೂ ಬಂದಿರುವದು.

.. ೬

ಜೀವನು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕೇರಿರುವನು (೨-೨)

ಸಿ— ಜೀವನೆಂಬ ರಾಜನು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಅಭಿಮಾನ ವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ನಾಡಿ, ಹೃದಯ-ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಕಾರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಹೃದಯದೊಳಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಮೇಲುಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನೆಂಬ ರಾಜನು ಎಚ್ಚರಕನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡ ತನ್ನ ದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ಶರೀರವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿರುವನು.

— ೭

.. ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಜೀವನು ನಿದ್ರೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ತಲೆ ಎತ್ತಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಎದ್ದು ಎಚ್ಚರದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೃದಯ, ನಾಡಿ-

ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಶರೀರವೆಂಬ ಪುರಂದಿರದ ಹೊರ
ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. —೮

೩ ಮಲಗಿದ ಜೀವನೇ ಏಳುತ್ತಾನೆ (೯)

ಪೂ— ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಮರುದಿನ
ಅವನೇ ಮತ್ತೆ ಏಳುವನೋ ಅಥವಾ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ
ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಜೀವನು ಏಳುವನೋ ?

ಸಿ— ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದವನೆ ಮರುದಿನ ಏಳುತ್ತಾನೆ.
ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.
ದಿನಕ್ಕೊಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬೇರೆಬೇರೆ ಜೀವರು ಎದ್ದರೆ ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವುಗಳ
ನ್ನು ಮಾಡಿದವನೊಬ್ಬನಾಗಿಯೂ ಅದರಫಲವನ್ನು ಭವಸುವವನು ಬೇ
ರೊಬ್ಬನಾಗಿಯೂ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಬ್ಬ ಜೀವನು ಎದ್ದರೆ ಹಿಂ
ದಿನದಿನದ ಕೆಲಸಗಳ ನೆನಪು ಅವನಿಗೆ ಆಗುವದಕ್ಕೆ ದಾರಿಇರುವದಿಲ್ಲ—೯

೪ ಮೂರ್ಛಿತನು ಅರ್ಥ ಅತ್ಯಂತಕ್ಕೆ (೧೦)

ಸಿ - ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಜೀವನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುವನೆನ್ನು ಬೇಕಾಗುವದು. ಅವನು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯವನೆಂತೆ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಂದಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂರ್ಛಿತನಿಗೆ ಹೊರಗಣ ಪದಾರ್ಥ
ಗಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಳಗೆ ದುಃಖದ ಅರಿವು ಇದ್ದೇ ಇರುವದರಿಂದ
ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ
ಇರುವದೆನ್ನು ಬೇಕಾಗುವದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಯು ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು,
ನಿದ್ರೆ-ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದರಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುವದಿಲ್ಲ.
ಇದೊಂದು ಆ ಮೂರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಸಾವಿನದಾರಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯ
ಬೇಕು. —೧೦

೫ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎರಡನೆಯದಲ್ಲದ್ದೆಂಬ ಒಂದೇ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು (೧೧....೨೧)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸಗುಣತ್ವವೂ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೂ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿ ನಿಜ
ವಾಗಿರುವವೆಂದು ತೋರುವದು.

ಸಿ— ಜೀವನು ಪ್ರಪಂಚದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದವನೆಂದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಯಿತಷ್ಟೆ.
ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮವು ಪ್ರಪಂಚದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ್ದೆಂದು ತೋರಿಸಲಾಗುವದು.

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸಗುಣತ್ವವೂ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೂ ಎರಡೂ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗ
ಲಾರವು. ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾದ ಅವೆರಡೂ ಒಂದು
ಕಡೆ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾವು? -- ೧೧

ಪೂ— ನಿರ್ಗುಣತ್ವವು ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿರಲಿ. ಸಗುಣತ್ವವು
ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗದಿದ್ದರೂ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ
ವಿರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗುವದು. ಆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವು ನಿಜವಾಗಿರತಕ್ಕವು
ಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಸಗುಣತ್ವವೂ ನಿಜವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಾಗುವದು.

ಸಿ— ಆದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಗುಣತ್ವವೂ
ನಿಜವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳು.
ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಂದ ತೋರುವ ಸಗುಣತ್ವವು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದು. ಪೃಥ್ವಿ
ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳೆಂದು ಎಲ್ಲ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಹೇಳು
ತ್ತವೆ. -- ೧೧

ಪೂ— 'ಅವನು ಸರ್ವಕರ್ಮನು, ಸರ್ವಕಾಮನು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸಗುಣ
ವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿರುವದರಿಂದ ಸಗುಣತ್ವವೇ ನಿಜವಾದದ್ದೆನ್ನು
ಬೇಕಾಗುವದು. ೧೨

ಸಿ— ಉಪಾಧಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಜ್ಞತವಾದವು ಒಂದೇ
ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಬಹುಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುವದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೇ ನಿಜ
ವಾದದ್ದು. -- ೧೨

,, ಕೆಲವು ಶಾಖೆಯವರು ಭೇದವನ್ನು ಇವು ವೆನ್ನುವದರ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವನ್ನೇ ಹೇಳುವರು. -- ೧೩

,, ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೂ ಸಗುಣತ್ವವೂ ಎರಡೂ ಇದ್ದರೂ
ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೇ ಮುಖ್ಯ. ಅರಂಭವಾಡಿರುವದು, ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿರುವದು -
ಮೊದಲಾದ ಲಿಂಗಗಳಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ
ಕಾಣುವದು. ಸಗುಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ
ಹೇಳಿದವುಗಳಲ್ಲ. -- ೧೪

ಪೂ— ಸಗುಣತ್ವವು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದಾದರೆ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮದ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ
ಆ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆಯುವದೆಂಬ ಮುಂತಾದ

ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸುಳ್ಳಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಫಲವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು ?

ಸಿ — ಗವಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಬರುವ ಬಿಸಲಿಗೆ ಗವಾಕ್ಷಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ಮೊದಲಾದ ಸುಳ್ಳು ಧರ್ಮಗಳುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಕತ್ತಲೆಯೂ ಚಳಿಯೂ ಹೋಗುವದುಂಟು. ಹೀಗೆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸುಳ್ಳುಗುಣಗಳುಂಟಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವೆಂಬ ಫಲ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಸಗುಣೋಪಾಸನೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ವ್ಯರ್ಥವೇನೂ ಅಲ್ಲ. — ೧೫

೧, ಬ್ರಹ್ಮವು ಕೇವಲ ನಿರ್ಗುಣವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಹೇಳುವವು. — ೧೬

೧, ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮದ ನಿರ್ಗುಣತ್ವಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕೊಡುವವು. — ೧೭

೧, ಸಗುಣಸ್ವರೂಪವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳುವವು. ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಜಲದ ಉದ್ದ, ಅಲಗು, ಏಕೆ-ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸುವಂತೆ ಪೃಥ್ವಿ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತನಾದ ಸರಮಾತ್ರನಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸುವದುಂಟು. ಆರೋಪಿತವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಸಗುಣತ್ವವು ನಿಜವಾದದ್ದಲ್ಲ. — ೧೮

ಪೂ — ನೀರಿನಂತೆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದವುಗಳಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. — ೧೯

ಸಿ — ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸದಿದ್ದರೂ ಅದು ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುವದಾಗಿ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳೊಳಗೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಲಾಗುವದು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ

ಹೋಲಿಕೆ ಒಪ್ಪುವುದು. ಸೈದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೆಂಬವನ್ನು ಗೌಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೨೦

, ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಅಂತಃಕರಣಗಳೂ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕಾಮ ಮೊದಲಾದ ಸುಳ್ಳು ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಲಾಗುವದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೨೧

೬ ಜಗತ್ತೆಂಬುದಿಲ್ಲ; ಇರುವುದು ಬ್ರಹ್ಮ ಒಂದೆ (೨೨ . . ೩೦)

ಸಿ— ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮದ ರೂಪೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಶ್ರುತಿಯು 'ಇದಲ್ಲ, ಇದಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳುವದರ ಮೂಲಕ ರೂಪುಳ್ಳ ಮತ್ತು ರೂಪಿಲ್ಲದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರತು ಮಾಡಿ ನಿಜವಾದದ್ದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ: ನಿಜವಾದ ರೂಪಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸುಳ್ಳಾದ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿವೆ: (೧) ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಅಗ್ನಿ-ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪುಳ್ಳ ಭೂತಗಳು; (೨) ವಾಯು ಮತ್ತು ಆಕಾಶ-ಎಂಬೆರಡು ರೂಪಿಲ್ಲದ ಭೂತಗಳು. ಇವೆರಡನ್ನು ಹೊರತು ಮಾಡಿ ಶ್ರುತಿಯು ಇವುಗಳ ಆಧಾರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. —೨೨

ಪೂ— ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಆಧಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೊಪ್ಪಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗಬೇಕಲ್ಲ!

ಸಿ— ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಮ್ಮತಾಣ್ಣಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನಡುವೆ ಮಂಜು ಕವಿದಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣದಿರುವಂತೆ ನಮಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೆಂಬ ಮರೆ ಕವಿದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಗೋಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೨೩

ಸಿ— ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೆಂಬ ಮರೆ
ಯನ್ನು ಹಾರ ಹೊಡೆದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವರೋ ಆ ಶುದ್ಧ
ವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವ
ದೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುವವು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ
ವೆಂದರ್ಥ. —೨೪

,, ಗವಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಬೆಳಕೂ ಹೊರಗಣ ಬೆಳಕೂ ಒಂದೆ
ಆಗಿರುವಂತೆ ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮಾಯೆಯಿಂ
ದಾಗಿರುವ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಆವೇಶದಿಂದ
ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವದು. ಜೀವನನ್ನು ಕುರಿತು
ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಬಹು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳಿವೆ. —೨೫

,, ಜೀವನು ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಸುಳ್ಳಾದ ಭೇದಭಾವನೆಯನ್ನು ದೂರ
ಮಾಡಿ ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗುವನು. ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರು ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿ
ನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಒಂದಾದಂತೆ ಶುದ್ಧನಾದ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ
ಶುದ್ಧನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವನು. —೨೬

ಪೂ— “ಶ್ರುತಿಯು ಭೇದವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಅಭೇದವನ್ನೂ ಹೇಳು
ತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಶಾವು ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿ
ಕೊಂಡೂ ಇರುವದುಂಟು; ಉಪ್ಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವದುಂಟು. ಹೀಗೆ
ಭೇದವೂ ಅಭೇದವೂ ಎರಡೂ ನಿಜ. ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಜ್ಞಾನ
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಅಣು; ಬ್ರಹ್ಮವು
ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದು. ಮೋಕ್ಷವಾಗುವ ತನಕ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಭೇದವು
ನಿಜವಾದದ್ದೆ. ಅಭೇದದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಮೋಕ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವ
ಬ್ರಹ್ಮರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೆ.”—ಹೀಗೆಂದು ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರರು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ !
—೨೭

,, ಗವಾಕ್ಷಿಯು ಬೆಳಕೂ ಹೊರಗಣ ಬೆಳಕೂ ಬೆಳಕೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿ
ಯಿಂದ ಒಂದಾದರೂ ಹೊರಗಣ ಬೆಳಕು ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವದು;

ಗವಾಕ್ಷಿಯ ಜೀಕು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಕತೆಯದಾಗಿರುವದು. ಅದ್ದರಿಂದ
ಭೇದಾಭೇದಗಳರಡನ್ನೂ ಒಪ್ಪಬೇಕು. —೨೮

ಸಿ— ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗವಾಕ್ಷಿಯ ಜೀಕೂ ಹೊರಗಣ ಜೀಕೂ ಎರಡೂ
ಒಂದೆಂಬುದೇ ನಿಜವಾದದ್ದು. ಭೇದದಿಂದಾದ ಎರಡು ಪರಿಮಾಣ
ಗಳು ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಸುಳ್ಳಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ರರಿರದ ಸಂಬಂಧ
ದಿಂದ ಅಪುತ್ತ್ವ ; ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸುಳ್ಳಾದ ಮಾಯೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ
ಮಹತ್ತ್ವ ; ಅದ್ದರಿಂದ ಎರಡೂ ನಿಜವಲ್ಲ. —೨೯

,, ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಉದವಾದ ಹಾವಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅಭೇದವೇ ನಿಜವಾದದ್ದು ; ಭೇದವು ಸುಳ್ಳಾದದ್ದು.
ಅವೆರಡೂ ಕೂಡಿರುವದು ಹೇಗೆ ? ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಜೀವಿಯಾದ ಜೀವನೇ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿದೆ. ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರರು ಭೇದವನ್ನೂ ಪ್ರಮಾ
ವೆಂದೊಪ್ಪುತ್ತಾರವೆ. ಅಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಆ ನಿಜವಾದ ಭೇದ
ವನ್ನು ಕಳೆಯುವದು ಹೇಗೆ ? ನಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿ ಭೇದವು ಭ್ರಮೆಯಾ
ದ್ದರಿಂದ ಕಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭೇದ ಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಭೇದ
ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯುವದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ
ಯಲ್ಲರವದು ಹೇಗೆ ? ಅದ್ದರಿಂದ ಅಭೇದಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಭೇದ
ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯುವದೆಂಬ ಮಾತು ಸಿಲ್ಲವೆಲ್ಲ. ಅಭೇದಜ್ಞಾನವು
ಭೇದಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯುವದೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯತ್ರಯ
ದೋಷವಿರುವದು. ಅಭೇದಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಭೇದವೆಲ್ಲ ಹೋದ ಮೇಲಿನ
ಜ್ಞಾನ. ಅದರಿಂದ ಭೇದಜ್ಞಾನವು ಹೋಗುವದರಿಂದ ಒಂದ
ಕ್ಕೊಂದಾತ್ರಯವಾಗುವದು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. —೩೦

೨ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇತುವೆಂದಿರುವದು ಗೌಣ (೩೧-೩೨)

ಪೂ— ಅತ್ಯಂತ ಭೇದವಾದಿಗಳಾದ ಸೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:
ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮಗಿಂತ ಜೀವಿ ಎನ್ನಲೇಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಪುಣಿ
ಯನ್ನು ಮಾಡುವವನೆಂದೂ ಜೀವನು ಅದನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವವನೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸೇತುವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ
ದೊಂದು ; ಜೀವನು ಕೂದಲ ಕೊನೆಯ ನೂರರಲ್ಲೊಂದಂಶದಷ್ಟಿರು

ವವನೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವನೆಂದೂ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದಿನ್ನೊಂದು ; ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡುವನೆಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು ಮತ್ತೊಂದು ; ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ರೂಪಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವದು ಮಗದೊಂದು. - ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನ್ನುವೇಬೇಕು — ೩೧

೫— ಸೇತುವೆಗಳು (ಕಟ್ಟಿಗಳು) ಹೊಲದ ಎಲ್ಲೆಯಕಟ್ಟನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಾಪಾಡುವದು. ಮುಕ್ತಿಯ ತನಕ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಸುಳ್ಳಾದ ಭೇದವಿದ್ದೇ ಇರುವದನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. — ೩೨

,, ಇನ್ನು ಪರಿಮಾಣದ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಡಿದ ಮಾತು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮದ ಒಂದು ಪಾದವೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಪಾದದಷ್ಟಿರುವದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ ಶ್ರುತಿಯ ಮಾತು ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅಡಿದದ್ದಾಗಿರುವಂತೆ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಪರಿಣಾಮದ ಮಾತು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅಡಿದದ್ದಾಗಿರುವದು. ಅಂತಃಕರಣದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಅಣುತ್ತ ; ಮಾಯೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಹತ್ತ್ವ. ಆ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲ. — ೩೩

,, ಇನ್ನು ಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಜೀವನು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವೆನ್ನಲಾಗಿರುವದು. ಜೀವನಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣದ ಸಂಬಂಧವೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾಯೆಯ ಸಂಬಂಧವೂ ಎರಡೂ ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಮೋಕ್ಷದ ತನಕ ಇರತಕ್ಕವುಗಳು. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು

ಸಿ — ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕರ್ಮಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಈಶ್ವರನೇ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಈಶ್ವರನೇ ಪ್ರೇರಿಸುವನೆಂದಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೇ ಅವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಹೀಗೆ ಜೀವರ ಸುಕೃತಗಳು ಅಥವಾ ದುಷ್ಕೃತಗಳು ಈಶ್ವರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಈಶ್ವರನೇ ಕರ್ಮಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. —೪೧

ಪಾದ ೩

ಚ್ಚಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಸಗುಣನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳ ವಿಚಾರ

೧ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ
ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದೆ (೧...೪)

ಪೂ — ಉಪಾಸನೆ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೇಳುವಾಗ ಹೆಸರು, ದ್ರವ್ಯ, ದೇವತೆ-ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಣುತ್ತವಲ್ಲ ! ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ?

ಸಿ -- ಅದೇ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಹೆಸರೂ ರೂಪವೂ ಬದಲಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಪಂಚಾಗ್ನಿವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯೂ ಅದೇ ಹೆಸರಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ವಿದ್ಯೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಇದರಂತೆಯೇ. —೧

ಪೂ — ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಗ್ನಿಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಹೇಳಿದೆ. ನಾಜ ಸನೇಯ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಆರನೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನ್ನಬೇಕಷ್ಟೆ ?

ಸಿ — ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆರನೆಯದು ಬೇಡ ವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡು ವಿದ್ಯೆಯೂ ಒಂದೆ.

ಸಿ -- ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕರ್ಮಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಈಶ್ವರನೇ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಈಶ್ವರನೇ ಪ್ರೇರಿಸುವನೆಂದಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೇ ಅವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಹೀಗೆ ಜೀವರ ಸುಕೃತಗಳು ಅಥವಾ ದುಷ್ಕೃತಗಳು ಈಶ್ವರನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಈಶ್ವರನೇ ಕರ್ಮಗಳಗನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. —೪೧

ಪಾದ ೩

ಚ್ಛಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಸಗುಣನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳ ವಿಚಾರ

೧ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ
ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದೆ (೧. ೪)

ಪೂ — ಉಪಾಸನೆ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೇಳುವಾಗ ಹೆಸರು, ದ್ರವ್ಯ, ದೇವತೆ-ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಣುತ್ತವಲ್ಲ ! ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ?

ಸಿ -- ಆದೇ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಹೆಸರೂ ರೂಪವೂ ಬದಲಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಪಂಚಾಗ್ನಿವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯೂ ಅದೇ ಹೆಸರಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ವಿದ್ಯೆ-ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಇದರಂತೆಯೇ. —೧

ಪೂ — ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಗ್ನಿಗಳ ಉಪಾಸನೆ ಹೇಳಿದೆ. ವಾಜ ಸನೇಯ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಆರನೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನ್ನಬೇಕಷ್ಟೆ ?

ಸಿ — ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆರನೆಯದು ಬೇಡ ವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವೆರಡು ವಿದ್ಯೆಯೂ ಒಂದೆ.

ಆದಕಾರಣ ವಾಜಸನೇಯ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅರನೆಯ ಅಗ್ನಿ
ಯನ್ನು ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. — ೨

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿ
ಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥರ್ವಣ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಬೇರೆ ಶಾಖೆ
ಗಳು ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ
ಉಪಾಸನೆಯೂ ಅಥರ್ವಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಹೇಗೆ
ಒಂದಾದೀತು ?

ಸಿ— ಅಥರ್ವಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದು ವೇದಾಧ್ಯಯ
ನಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಂಗ
ವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಸೌರ್ಯಹೋಮವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಶತೌದನವೆಂಬ ಕ್ರತುವೇ
ಕೊನೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಏಳು ಹೋಮಗಳವೆಯಷ್ಟೆ. ಬೇರೆ ನೇದದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ತೋರು
ವದು 'ಏಕರ್ಷಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿನಾತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಏಳು
ಹೋಮಗಳು ಅಥರ್ವಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಸ್ತರಿಸಲೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾ
ಯಿತು. ಅದರಂತೆಯೇ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಧರಿಸುವ ವ್ರತವು
ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವರ ಧರ್ಮವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. - ೩

“ ಎಲ್ಲ ವೇದಾಂತಗಳೂ ಯಾವದನ್ನು ಹೇಳುವವೋ ” ಎಂಬ
ಮುಂತಾದ ವೇದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಳಿದ
ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ೪

೨ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅನುಸಂಧಾನ
ಮಾಡಬೇಕು (೫)

ಸಿ— ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯೆ ಒಂದೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾದ
ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ
ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿದ ಅದರ ಅಂಗ
ಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ.
ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರಂತೆಯೇ. — ೫

೨ ಭಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಉದ್ಗೀಥವಿದ್ಯೆಯು
ವಾಜಸನೇಯದ್ವೈತ ಬೇರೆ (೬...೮)

೪— ವಾಜಸನೇಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು
ನಿಂದಿಸಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಅವನು ಉದ್ಗಾಹನಕರ್ತನೆಂದು
ಹೇಳಿದೆ. ಭಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಂತೆಯೇ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಮುಖ್ಯ
ಪ್ರಾಣವೇ ಉದ್ಗೀಥ (ಸಾಮಗಾನವಿಶೇಷ)ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು
ಕಡೆ ಉದ್ಗಾಹನಕರ್ತನೆಂದೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಉದ್ಗೀಥನೆಂದೂ ಬೇರೆ
ಬೇರೆ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯೆ.

ಪೂ— ಹಾಗಲ್ಲ. ದೇವಾಸುರರ ಕದನ, ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವೇ ಮೊದಲಾದ
ವುಗಳ ಸೋಲು, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಜಯ-ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ
ಗುಣಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಎರಡು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವದ
ರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವದು. —೬

೫— ಭಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಕಾರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು
ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ರಸತಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ
ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸೋಲಾದ
ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಜಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವೇ ಉದ್ಗೀ
ಥನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವಾಜಸನೇಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಉದ್ಗಾಹನ
ಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿಜನೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಅವುಗಳಿಗೊಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಪರೋವರೀಯಸ್ತ್ವ,
ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವ, ಮೊದಲಾದ ಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉದ್ಗೀಥೋಪಾಸ
ನೆಯು ಹಿರಣ್ಯರೂಪತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉದ್ಗೀ
ಥೋಪಾಸನೆಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದಂತೆ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಉಪಾಸನೆಗಳೂ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ. —೭

ಪೂ— ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಉದ್ಗೀಥವಿದ್ಯೆ
ಯೆಂಬ ಒಂದೇ ಹೆಸರಿವೆಯಲ್ಲ!

೬— ತೀರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ದರ್ಶ, ಪೂರ್ಣ
ಮಾಸ-ಇವುಗಳಿಗೂ ಕಾಠಕವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಂಟು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ

ಹೆಸರಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದಾಗಲಾರದು.

—೮

೪ ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ ಓಂಕಾರವೆಂಬಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರೀಧವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ

ಉದ್ಗ್ರೀಧದ ಆವಯವವೆಂದರ್ಥ (೯)

ಪೂ— ‘ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು’ ಎಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೆಷ್ಟೆ. ಅದು ಸರಿದೋರುವದಿಲ್ಲ. ಉದ್ಗ್ರೀಧವು ಓಂಕಾರವಲ್ಲ. ಉದ್ಗ್ರೀಧವನ್ನು ಓಂಕಾರವೆಂದಾಗಲಿ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಉದ್ಗ್ರೀಧವೆಂದಾಗಲಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಲೆಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದೆಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ‘ನಾವು ತಿಳಿದ ಮೋಟುನುರವು ಪುರುಷ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಬಾಧಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ ಓಂಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೆಂಬು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವು ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಮಾತಿಗೇನೆರ್ಥ ?

ಸಿ— ಉದ್ಗ್ರೀಧವು ಓಂಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ‘ಉದ್ಗ್ರೀಧ’ವೆಂಬ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಮಾತು ಇಲ್ಲದೆ ‘ಓಂಕಾರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು’ ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದೀತು. ಹಾಗಲ್ಲ. ‘ಉದ್ಗ್ರೀಧವಾದ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ‘ಉದ್ಗ್ರೀಧವೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯ ಆವಯವವಾದ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಉದ್ಗ್ರೀಧಾವಯವವಾದ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು.

—೯

೫ ಪ್ರಾಣವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದಾದ್ದರಿಂದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದಿರುವ

ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಡೆಯಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ

ಮಾಡಬೇಕು (೧೦)

ಪೂ— ವಾಚಸನೀಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜಗಳವಾಡಿದ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಉಸಿರಾಡುವ ಗಾಳಿಯು ನಸಿ ಸ್ಕೃತ್ವ ಎಂಬ ಗುಣಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕೌಷೀತಕೀಶ್ವರತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂವಾದವು ಹೊರಟಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನಸಿ ಸ್ಕೃತ್ವ ಎಂಬ ಗುಣವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ‘ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆ

ಮಾಡಿ' ಎಂದು 'ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಪದವಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗುಣಗಳು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ಛಾಂದೋಗ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ ವಾಜಸನೇಯದಿಂದಾಗಲೀ ವಸಿಷ್ಠತ್ವ ಎಂಬ ಗುಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬಾರದು. ಹೀಗೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆಲ್ಲ !

ಸಿ— ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣೋಪಾಸನೆಯು ಒಂದೇ ಆಗಿರುವದು. ಕೌಶೀತಕಿಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿನ 'ಈರೀತಿಯಾಗಿ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಸಿಷ್ಠತ್ವಗುಣವು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ತೋರುವದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ವಾಜಸನೇಯ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿನ 'ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ವಸಿಷ್ಠತ್ವವು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತೋರಿಯೇ ತೋರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೌಶೀತಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಸಿಷ್ಠತ್ವಗುಣವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು. —೧೦

೬ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕವಿ ಅನಂದ ಮೊದಲಾದ
ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು (೧೧....೧೩)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕೆಲಕೆಲವು ಕಡಿ ಕೆಲಕೆಲವು ಗುಣಗಳ ಮಾತು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಪದಗಳನ್ನೇಕೆ ಕೂಡಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವು ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸತ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಅನಂತ-ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —೧೧

ಪೂ— ಹಾಗಾದರೆ ಮೋದವು ಬಲವ ರಿಕ್ಕೆ, ಪ್ರಮೋದವು ಎಡದ ರಿಕ್ಕೆ- ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಯ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಾಗ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ ? —೧೨

೩— ಹಾಗಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯ, ಮೋದ-ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯೂ ಆಗತಕ್ಕವುಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮವು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅವೆಲ್ಲ ಕೋಶಧರ್ಮಗಳು. ಅವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ ಮಾತ್ರವಾದವುಗಳು. —೧೨

,, ಪ್ರಿಯ, ಮೋದ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅನಂದ, ಸತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಂಶಯಪಿಲ್ಲದಂತೆ ತಿಳಿಸುವವು. —೧೩

೨ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ (೧೪-೧೦೫)

ಪೂ— ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವು ; ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಿನದು-ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ 'ಪುರುಷನು ಹೆಚ್ಚಿನವನು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಠೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿರುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗುವವೆಂದು ತೋರುವದಲ್ಲ!

೩— ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವುಗಳೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪುರುಷನು ಹೆಚ್ಚಿನವನೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಚ್ಚು ಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳ ಝರಿಯು ಹೊರಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪುರುಷನು ಹೆಚ್ಚಿನವನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದು. ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ. —೧೪

,, ಇದೇ ಆತ್ಮನೆ ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳೊಳಗೆ ಗೂಢನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪುರುಷನನ್ನೇ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಕರೆದಿರುವದರಿಂದ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅನಾತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದ

ವುಗಳು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವುಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವನು. —೧೫

೮ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಅರ್ಥ (೧೬ ...೧೭)

ಪೂ— ಐತರೇಯಕದಲ್ಲಿ 'ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು' ಅವನು ಈ ಭೂಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು' ಎಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದು ಬೇರೆಕಡೆ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದು ತೋರುವದಲ್ಲ! "ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಸುವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು; ಕುದುರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು; ಪುರುಷನನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು" ಎಂದ. ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಸು, ಕುದುರೆ-ಮೊದಲಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹಣಗಾರರ ವ್ಯವಹಾರದಂತಿರುವ ಆತ್ಮನ ವ್ಯವಹಾರವು ಆತ್ಮನೆಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿ— 'ಆತ್ಮನಿಂದ ಆಕಾಶವು ಹುಟ್ಟಿತು' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ತ್ರೈತ್ತೀಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೆ ಅರಿಯಬೇಕು. —೧೬

ಪೂ— ಲೋಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದೂ ಹಣಗಾರರಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವದೂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ? —೧೭

ಸಿ— 'ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವಧಾರಣೆ ವಿರುವದರಿಂದ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆ ಅರ್ಥ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬರ್ಥವನ್ನೊಪ್ಪಿದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಇರುವದರಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಎಂಬ ಮಾತು ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದರೆ ವಿರೋಧವಾಗಲಾರದು. ಹಣಗಾರರ ವ್ಯವಹಾರದಂತಿರುವ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಬರೀ ಕತೆಯ ಮಾತುಗಳು. ಅವೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಉಪಾಯ ಮಾತ್ರ. —೧೮

೯ ಸ್ತೂತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅಚಮನವೆ ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಅದು ಅನುವಾದ (೧೮)

ಪೂ— ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಜಸನೇಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣಗಳ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ತಿನ್ನುವವರಿಗಿನ ಆಹಾರವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣನಿಗೆ ಆಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅಮೇಲಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಆದ್ದರಿಂದ ಉಟವಾಡುವವರು ಆಹಾರದ ಕೆಲಗೂ ಮೇಲೂ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪ್ರಾಣನಿಗೆ ಬಟ್ಟಿಯುಡಿಸುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವಾಜಸನೇಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ದರೂ 'ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಸಕರು ಉಟವಾಡುವವಕ್ಕೆ ಮೊದಲೂ ಅಮೇಲೆಯೂ ಅಚಮನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಚಿತ್ತಲೆಯಾಗದಂತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವನು ಉಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲೂ ಅಮೇಲೆಯೂ ಅಚಮನಮಾಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಚಿತ್ತಲೆಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅಚಮನದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿತ್ತಲೆಯಾಗದಿರುವ ಪ್ರಾಣನ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಅಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಧಿವಿಭಕ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಚಮನ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ!

೧೧— ಅಚಮನದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿತ್ತಲೆಯಾಗದಿರುವ ಪ್ರಾಣನ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದ್ದರೆ ವಾಕ್ಯವು ಎರಡಾಗಿಬೇಕಾದೀತು. ಅಚಮನವು ಸ್ತೂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅದನ್ನು ವೇದಭಾಗವು ಅನುವಾದಮಾಡುವದೆಂದರೂ ಹೊಂದುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಣನ ಚಿತ್ತಲೆಯಾಗದಿರುವದೆಂಬ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಣೋಪಾಸಕನು ನೀರನ್ನು ಬಟ್ಟಿಯೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. —೧೮

೧೦ ಒಂದೇ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಎದೆಯು ಒಂದೆ (೧೯)

ಪೂ— ವಾಜಸನೇಯಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿರಹಸ್ಯವೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಎದೆಯು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿನ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಳಲಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಆಗ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಿರುವ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳೂ ಹೇಳಲಾಗಿವೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಓದುವವರು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೇ ಎಂದರೂ ಸಲ್ಲಿಬಹುದು. ಒಂದೇ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೇರೆ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವುದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

೫- ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆಂಬಂತೆ ಒಂದೇ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಒಂದೆಂದೇ ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಉಪಾಸ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ದೇವತೆ-ಇವೇ ವಿದ್ಯೆಯ ರೂಪ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಒಂದಾಗಿರುವಾಗ ವಿದ್ಯೆಯು ಮಾತ್ರ ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಾದೀತು ? ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷವು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಾಕ್ಯವು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಧಾನಮಾಡುವದಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಣವನ್ನು ವಿಧಾನಮಾಡುವದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವವರಿಂದ ದೋಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

—೧೯

೧೧ ಅಹಃ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ

ಅಹಂ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ

ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು (೨೦ ...೨೨)

ಪೂ- ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನ (ಅಧಿದೈವಿಕ) ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ) ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ 'ಅಹಃ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೆ 'ಅಹಂ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ವೇದವು ಹೇಳಿದೆ. ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾಸ್ಯನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆವು !

—೨೦

೫- ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಅಹಃ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕಣ್ಣೆಂಬ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

‘ಅಹಂ’ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಒಂದೊಂದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಆಯಾ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. — ೨೧

,, ಅಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಚಿಂತಿಸಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ‘ಯಾವದು ಇವಕ್ಕೆ ಕಾಲುಗಣ್ಣೋ ಅದೇ ಅಕ್ಷಿಪುರುಷನಿಗೂ ಕಾಲುಗಣ್ಣೋ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ವಾಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಸ್ಪರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬಹುದಾದಾಗ ಈ ವಾಕ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸಿತು. — ೨೨

೧೨ ತುಂಬಿರುವಿಕೆ, ದ್ವೈತೋಪಾಸಕತ್ವ-ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು

ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು (೨೩)

ಪೂ— ರಾಣಾಯನೀಯವಿಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಯಿಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಹೊರಟಿವೆ. ತೀರ್ಥತತ್ತ್ವ ವಸ್ತು ಒಂದೆ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ತುಂಬಿರುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲ!

ಸಿ— ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೃದಯವೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳು ಹೇಳಿದೆ. ತುಂಬಿರುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಧಿದೈವಿಕವಿಭೂತಿಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೋಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ.

೧೩ ತೈತ್ತಿರೀಯಕದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ

ಪುರುಷವಿಜ್ಞಾನ ಬೇರೆ (೨೪)

ಪೂ— ತಾಂಡಿರಹಸ್ಯಬ್ರಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ‘ಪುರುಷನೇ ಯಜ್ಞ’ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿವೆ. ತೈತ್ತಿರೀಯಕದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪುರುಷಯಜ್ಞದ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ. ಅವೆರಡೂ ಒಂದೇಯಷ್ಟೆ?

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ತೈತ್ತಿರೀಯಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಯಜ್ಞವೆಂಬವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಯಜ್ಞವು ಪುರುಷನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ತಾಂಡಿರಪಸ್ಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನೆ ಯಜ್ಞವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತೈತ್ತೀರಿಯಕದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೆ ಯಜಮಾನ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಪತ್ನಿ-ಮುಂತಾಗಿ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ತಾಂಡಿಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ. ಎರಡು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಸವನಕಲ್ಪನೆಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ. —೨೪

೧೪ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮೊದಲಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂಗವಲ್ಲ (೨೫)

ಪೂ — ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡುವ ಮುಂಚೆ 'ಹೃದಯವನ್ನು ಸೀಳು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳೇವೆಯಷ್ಟೆ. ಅವು ಮುಂದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಂಗವಾಗಿ ತೋರುವವಿಲ್ಲವೆ?

ಸಿ— ಇಲ್ಲ. 'ಹೃದಯವನ್ನು ಸೀಳು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳು ಇತರರಿಗೆ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾಟ (ಅಭಿಚಾರಿಕ)ದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅಂಗವಾದೀತೇ ಹೊರತು ಸೌಮ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಗಳಾಗಲಾರವು. ವಿದ್ಯೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತ್ರ ದಿಂದ ಅವು ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂಗವಾಗಲಾರವು. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅವು ಮಾಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಅಂಗಗಳೆಂದು ತೋರುವವು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಅರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಕರೂ ಹೇಳುವರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಆ ಮಂತ್ರಗಳು ಬಂದಿವೆ.

—೨೫

೧೫ ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಡುವನೆಂದು ಮಂತ್ರ ಇರುವ ಕಡೆ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಹಗೆಗಳು ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು (೨೬)

ಪೂ — ಕೆಲವು ಕಡೆ 'ವಿದ್ವಾಂಸನು ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ 'ವಿದ್ವಾಂಸನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಅವನ ಹಗೆಗಳೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಗೆಳೆಯರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು' ಎಂದು

ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದೆ. ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂಬ ವಿಷಯವು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ 'ವಿದ್ವಾಂಸನು ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ; ಅವನ ಹಗೆಗಳು ಪಾಪವನ್ನೂ ಗೆಳೆಯರು ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಪಾಪದ ಬಿಡುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಇತರರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಹೇಳಿರುವ ಕಡೆ ವಿಚಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಗೆಗಳು ಪಾಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿರುವ ಕಡೆಯೂ ವಿದ್ವಾಂಸನು ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರತು ಇತರರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಪಾಪದ ಬಿಡುವಿಕೆಯೂ ತೋರಿಯೇ ತೋರುವದು. ಪಾಪದ ಬಿಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುವ ಕಡೆ ಅಲ್ಲಿ ಇತರರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೂ ಬೇಡವೋ? ಎಂದು ಸಂದೇಹವು ತಲೆದೋರುವದು.

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಅಂಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳುವದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು. ವನಸ್ಪತಿಗೊಂದಾದ ಕುರವೆಂದು ಒಂದುಕಡೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಉದಂಬರ ವೃಕ್ಷದಕಾರಗಳೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ವನಸ್ಪತಿಯೆಂಬ ಪದದಿಂದ ಉದಂಬರವೃಕ್ಷವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಂದಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ದೇವಭಂದಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಲು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ವಿಶೇಷವಚನದಂತೆ ಕ್ರಮವು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವದು. ಅತಿರಾತ್ರವೆಂಬ ಕ್ರತುವಿನಲ್ಲಿ ನೋಡತಿಯೆಂಬ ಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಂಗಭೂತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರದ ಕಾಲವು 'ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂಬ ಋಗ್ವೇದದ ಪಾಠದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗುವದು. ಋತ್ವಿಜನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅಧ್ವರ್ಯವು ಗಾನಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಶೇಷವಚನದಿಂದ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಪಗಳ ಬಿಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಂದು ವೇದವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿದ್ವಾಂಸನು

ಯುಟ್ಟು ಈ ಕೊಳಕು ಭಿಕಾರಿಯಮೇಲೆ ಕನಿಕರಗೊಂಡು -
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಾ? ಇದೇನು? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪವೇ? ನಾನೇ
ನಾದರೂ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆನೇ? ಈಗ ನಾನೆಲ್ಲಿರುವೆನು?

ಜ:—ಮುಕುಂದ್! ಮುಕುಂದ್! ಈ ಶೋಕವನ್ನು ಬಿಡಿ.

ಮು:—ತಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ?

ಜ:—ಈ ಸಾಧುವರ್ಯರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ!

ಮು:—ಸಾಧುವರ್ಯರೇ! ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಭ್ರಮಿಸಿರುವುದು. ನನ
ಗೊಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತಾವಾದರೂ ಅಪೂರ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಎರಡಾ
ವರ್ತಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ - ಮತ್ತು ನೀಚ ಕೊಲೆಗನುವಾದ ನನ್ನ
ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ತಡೆದಿರಿ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಹೇಳಿ. ಈ ನನ್ನ
ಹಿತ್ಯೈಷಿಗಳು - ಪರಿಪೂರ್ಣಕರು - ಇವರು - ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ - ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಬಂದುದು ಹೇಗೆ? ಏತಕ್ಕೆ?.....ಅಲ್ಲದೆ.....ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ
ಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ತವಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತಾವು ಯಾರು?

ಸಾ:—(ಜಗಜೀವನ್ ದಾಸ್ ರವರನ್ನು ತೋರಿಸಿ) ಇವರೇ ಹೇಳುವರು.

ಜ:—ಮುಕುಂದ್! ನೀವು ನಿರಪರಾಧಿ!

ಮು:—ಹಾಂ! ಏನೆಂದಿರಿ? ನಾನು ನಿರಪರಾಧಿ! ಅಹುದೇ?

ಜ:—ಅಹುದು. ನಿರಪರಾಧಿ!

ಮು:—ನಾನು ನಂಬಲಾರೆ. ಇದಿಷ್ಟು ಜನರ ಕೊಲೆಗೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ
ನಾನು ನಿರಪರಾಧಿಯೇ?

ಜ:—ಆ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಬಿಡಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ,
ಭೀಷಣವಾದ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ - ಈ ಅನರ್ಥಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ
ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ ಪಾಪಿ ನಾನು. ಮುಕುಂದ್! ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಿರಾ?

(ಪ್ರವೇಶ: ಪಾಂಡುರಂಗ)

ಮು:—ನಾನು! ತಮ್ಮನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದೇ? ಹಾಂ! ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರ!

ಸಿ - ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತಿಗೂ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಸಗುಣವಾದ ಪ
ರ್ಮಕ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಚವನ್ನು ಹತ್ತುವದು, ಹಿರಣ್ಯ
ಗರ್ಭನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವದು-ಮುಂತಾದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಹೇಳಿರು
ವದರಿಂದ ಒಂದು ದಾರಿಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನನ್ನು ಸೇರುವದು
ಸಮಂಜಸವಾಗುವದು. ಸಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು
ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಫಲವು ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ದೇವ
ಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆ
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯುಂಟು. ಒಂದು ಊರನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರಿಸುವ ದಾರಿಯು ಬೇಕು. ಅರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆ
ಯುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಾರಿಯು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. —೨೦

೧೦ ಸಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ದೇವಯಾನ
ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು (೨೧)

ಪೂ - ಸಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಯ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಸಗುಣವಿದ್ಯೆಯನ್ನು
ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಕಡೆ ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು
ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರುವ
ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಹೇಗೆ?

ಸಿ - ಅಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಾರ್ಗದ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಂದು
ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ.
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಗುಣವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವ
ಯಾನ ಮಾರ್ಗವು ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುವದು. —೨೧

೧೧ ಅಧಿಕಾರಿಕಪುರುಷರು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವಿರುವವರೆಗೆ ಇರುವರು (೨೨)

ಪೂ - ವಿದ್ವಾಂಸನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು
ತೋರುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದವನಿಗೂ
ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು
ಬರುವದೆಂಬ ಮಾತು ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಸಿ - ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಬಂದೇ ಬರುವದು. ವಸಿಷ್ಠರೇ ಮೊದ
ಲಾದವರು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದಿಂದ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಶ್ವರ

ನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ವಿದೇಹಕ್ಕೆ ವಲಸೆನ್ನು ಹೊಂದುವರು. —೩೨

೨೦ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಎಲ್ಲ ನಿಷೇಧ

ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು (೩೩)

ಪೂ— ‘ಪರಮಾತ್ಮನು ಹಾಗಲ್ಲ; ಹೀಗಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಕೆಲವು ಕಡೆ ‘ಸ್ಥೂಲವಲ್ಲ, ದೀರ್ಘವಲ್ಲ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಏಕೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ?

ಸಿ— ಯಾವದೊಂದು ವಿಶೇಷವೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಪದಗಳೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜಾಮದಗ್ನ್ಯವೆಂಬ ಒಂದು ಅಹೀನ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರೋಡಾಶವನ್ನು ಹೋಮದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳ “ಉಪಸತ್” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಯಾಗಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದದ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಅಧ್ವರ್ಯವೇ ಹೇಳುವನು. ಅದರಂತೆ ಯೇ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —೩೩

೨೧ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಇಬ್ಬರೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ (೩೪)

ಪೂ— ಒಂದುಕಡೆ “ಒಂದು ಮರದಮೇಲೆ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳಿವೆ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ “ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹೊಕ್ಕಿರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಎರಡು ಕಡೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯೋ ? ಒಂದೋ ?

ಸಿ— ಒಂದೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಇಬ್ಬರೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುವದು. ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೊಂದಲಿನ ಮತ್ತು ಕಡೆಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಸಂಸಾರಿಯಾಗಿರುವ ಈಶ್ವರನನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರು

ವಂತೆ ತೋರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ಕಡೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷ್ಣೆಯೂ ಒಂದೆ. —೩೪

೨೨ ಉಪಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಹೋಳನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ 'ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನವನು' ಎಂಬ ವಿಷ್ಣೆಯು ಒಂದೆ (೩೫. ೩೬)

ಪೂ— ಬೃಹವಾರಣ್ಯಕವಲ್ಲ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಕಹೋಳನಿಗೂ ಅದೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿರುವವರಿಂದ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಎರಡು ಸಲ ಹೇಳಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿ ದರೆ ವಿಷ್ಣೆಯು ಬೇರೆಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ !

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನವನೆಂಬ ಅಂಶವು ಸಮಾನವಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣೆಯು ಒಂದೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಬೇರೆಬೇರೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇಬ್ಬರು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನವರಾದರು ? ಭೂಮಿಗಿಂತ ನೀರು ಒಳಗಿನದು. ನೀರಿಗಿಂತ ಬೆಂಕಿಯು ಒಳಗಿನದು. ಆದರೆ ನೀರೂ ಭೂಮಿಯೂ ಎರಡೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನವುಗಳು ಹೇಗಾದವು ? ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗಿನದು ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಆತ್ಮ. —೩೫

ಪೂ— ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು ?

ಸಿ— ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಷ್ಣೆಯು ಬೇರೆಯಾಗಲಾರದು. ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಕೇತುವಿಗೆ “ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಒಂಬತ್ತು ಸಲ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ವಿಷ್ಣೆಯು ಒಂದಾದರೂ ಅನೇಕಸಲ ಉಪದೇಶಿಸಬಹುದು. —೩೬

೨೩ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾನೆಂದೂ ನಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು (೩೭)

ಪೂ -- “ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ನಾನು ; ನಾನು ಆದಿತ್ಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು” ಎಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ನಾನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವದೇನೋ ಸರಿಯೆಂದಿಷ್ಟು ಕೊಳ್ಳೋಣು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ನಾನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ !

ದಿಂದ 'ವಿಸ್ತೃಯಿಂದಲೇ ದೊರಕಿಸಿದ್ದು' ನುಂತಾದ ಶ್ರುತಿಸಾಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರುತಿಯು ಬಲಿಷ್ಠ. -೪೯

ಸಿ- - ಕ್ರಿಯಾಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಬಹಳ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದೆಯೇ ದೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ತನ್ನ ತನ್ನ ಉಪಾಸ್ಯವೇವತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಂಡಿಲ್ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಕರ್ವಾಂಗವಾದಂತೆ ಈ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಕರ್ವಾಂಗಗಳಾಗಲಾರವು. ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವೇಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅವೇಷ್ಟಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ-ಈ ಮೂರು ವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. ರಾಜಸೂಯವಾದರೂ ರಾಜನಾದವನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಅವೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಧಿಕೆ ಇವ. ಆದರಂತೆ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಮಯಾಗ್ನಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಲಾರವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ. —೫೦

೧. ಅಸುವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಸಯಾಗದ ಸಾವೃತ್ಯದಿಂದ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳೂ ಕರ್ವಾಂಗಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾತ್ರ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಯಾವಮೋ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇವೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಿಕರ್ಮಭಾವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟು ವು? ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೂ ಅಗ್ನಿಗೂ ಮೃತ್ಯುವೆಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಾಗುವರೆ? —೫೧

೧. ಕೊನೆಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು 'ಎಲ್ಲ ಅಸಗಳೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗಾಣುವವು' ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ವಿಸ್ತೃಯಿಂದ ಹತ್ತುವರು ಎಂದು ಕೇವಲ ಉಪಾಸನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗಳಾದವುಗಳೇ ಹೊರತು ಕರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲ. —೫೨

ದಿಂದ 'ವಿಶ್ವೈಯಿಂದಲೇ ದೊರಕಿಸಿದ್ದು' ಮುಂತಾದ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರುತಿಯು ಬಲಿಷ್ಠ. —೪೯

ಸಿ— ಕ್ರಿಯಾಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಬಹಳ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಕರ್ತೃಂಗವಾದಂತೆ ಈ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಕರ್ತೃಂಗಗಳಾಗಲಾರವು. ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವೇಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅವೇಷ್ಟಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ-ಈ ಮೂರು ವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. ರಾಜಸೂಯವಾದರೂ ರಾಜನಾದವನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಅವೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧಿಕೆ ಇದೆ. ಅದರಂತೆ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಮಯಾಗ್ನಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಲಾರವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ. —೫೦

.. ಅಸವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಸಯಾಗದ ಸಾಧ್ಯತ್ವದಿಂದ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳೂ ಕರ್ತೃಂಗಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಯಾವದೋ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇವೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಮಭಾವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟಾವು? ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೂ ಅಗ್ನಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಸರಿಬಿಟ್ಟರೂ ಒಂದಾಗುವರೆ? —೫೧

.. ಕೊನೆಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು 'ಎಲ್ಲ ಅಸಗಳಿಲ್ಲ ಕೊನೆಗಾಣುವವೂ ಅಂಥ ಪದವಿಯನ್ನು ವಿದ್ವೆಯಿಂದ ಹತ್ತುವರು' ಎಂದು ಕೇವಲ ಉಪಾಸನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗಳಾದವುಗಳೇ ಹೊರತು ಕರ್ತೃಂಗಗಳಲ್ಲ. —೫೨

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲ. —೪೨

೨೮ ವಾಯುಪನ್ನಾ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು (೪೩)

ಪೂ— ಸಂವರ್ಗವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವನ್ನೂ ತನ್ನೊಳಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿದೈವಿಕವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ಸಂವರ್ಗ(ತನ್ನೊಳಕೊಳ್ಳುವದು)ವೆಂದೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣನು ಸಂವರ್ಗವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಯು ವನ್ನೂ ಪ್ರಾಣನನ್ನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಯಾವುದು ಪ್ರಾಣವೋ ಅದೇ ವಾಯು' ಎಂದು ಮುಂ ತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲ !

ಸಿ— ಅವರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ಏಕೆಂ ದರೆ ವಾಯುಪ್ರಾಣಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿವೆ. ತತ್ತ್ವವು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಧ್ಯಾನದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವೆಂಬ ಮತ್ತು ಅಧಿದೈವಿಕವೆಂಬ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾ ಗಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೊಂದೂ ಅಧಿರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೊಂದೂ ಸ್ವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೊಂದೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾಗವು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಂ ದ್ರನು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಗುಣಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವತೆಯೂ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾಗವೂ ಬೇರೆ ಯಾಗುವದು. ಅವರಂತೆ ವಾಯುಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. —೪೩

೨೯ ವ.ಶೋಮಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ (೪೪...೫೨)

ಪೂ— ವಾಜಸನೇಯಕದ ಅಗ್ನಿರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೊರಕಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಮತ್ತು ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ದೊರಕಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳಿವೆ. ಆ ಅಗ್ನಿಗಳು ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಡಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಷ್ಟೆ ?

ಸಿ— ಅವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ. 'ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೆ ಅಗ್ನಿಯೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವವನಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಾಂಗವಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಗವಾದ ಇಷ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಮೂನು ಸುವನು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮನೋಮಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗಳೇ ಹೊರತು ಕರ್ಮಾಂಗಗಳಲ್ಲ.

ಪೂ— ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕ್ರಿಯಾಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಗಳೊಡನೆ ಈ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಏಕಲ್ಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರುವದು. ನೀವು ಹೇಳಿದ ಲಿಂಗವು ಅಷ್ಟು ಬಲವಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಾಕ್ಯವು ಕಲ್ಪಿತಾಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರಬಿದ್ದು. ದರಶತ್ರವೆಂಬ ಕೃತನಿಸ್ತಲ್ಲಿ ಅಪನಾಕ್ರವೆಂಬ ಹೆನ್ನೊಂದನೆ ಅಹಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾನಸಯಾಗವು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅಹಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೇರಿಜೇರಿ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಅಪನಾಕ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಮಾನಸಯಾಗವು ದರಶತ್ರಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಂತೆ ಕೆಲ ಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಗವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

,, "ಮುನಶ್ವರು ಸಾವಿರ ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳೊಸೂದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಗ್ನಿಯೂ ಈಗ ಕುಣುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಷ್ಟಿದೆ" ಎಂದು ಕರ್ಮಾಂಗವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅವು ಕರ್ಮಾಂಗಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸಿ— ಮನೋಮಯಾಗ್ನಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದವುಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ವಿಷ್ಣೆಯಿಂದಲೇ ದೊರಕಿಸಿದ ಆ ಅಗ್ನಿಗಳು' ಎಂಬದಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆ.

,, ಈ ಅಗ್ನಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗಳೆಂಬವಕ್ಕೆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

,, ಕ್ರಿಯಾಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿಗಳ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರ

ಸಿ— ಹಾಗೆ ಫ್ಯಾಸಿಸವರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ದೋಷ ಉಂಟೆಂದು ವೇದವು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ದೋಷ. ವೇದವೇ “ಹರಣ್ಯಗರ್ಭನು ನಾನು” ಎಂದು ಫ್ಯಾಸಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಫ್ಯಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಸಾರಿಯೆಂದು ನಾವು ಭ್ಯಾಸಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸಂಸಾರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದ ಅಭೇದವು ದೃಢವಾಗುವದು. ಲೌಕಿಕತೀರಾಶೆಯಲ್ಲಿ “ಹೇ ದೇವತೆ, ನೀನು ನಾನು ; ನಾನು ನೀನು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ಸುಧವಾಗಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

-೩೮

೨೪ ಸತ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ (೩೮)

ಪೂ ಸತ್ಯವೆಂಬ ಶಬ್ದವು, ಹರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವೇ ಸತ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ; ಯಾವದು ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯೂ ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆಯೋ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಿತ್ಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮದ ವಿದ್ಯೆಯು ನೊಂದಲು ಒಂದ ಸತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದ ವಿದ್ಯೆಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದ್ದಲ್ಲ !

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ; ವಿದ್ಯೆಯು ಒಂದೆ. ಅವೇ ಸತ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಯಾವದು ಎಂದು ಸತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಒಂದೆ ಎಂದು ಸತ್ಯಬ್ರಹ್ಮವೇ ತೋರುವದು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನನ್ನು ಆರಂಭದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮೊಗಲನವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ.

— ೩೯

೨೫ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಾ ಮಲತ್ಯಾ ಮುಗುಳಗಮ್ಯ ಒಂದೆ

ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. (೪೦)

ಪೂ— ಒಂದುಕಡೆ ಸತ್ಯ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಹೇಳಿ ಅದು ಸತ್ಯಕಾಮತ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಾ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ಯವೂ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಹೃದಯಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲಿನನ್ನೂ ಮರಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದಿದೆ. ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲವೇ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲ. ಹೃದಯವೆಂಬ ಸ್ಥಾನವೂ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ವಿಧ್ವೇಷ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮೇರಿತವ್ವದಂತೆ ಮಾಡುವವನೆಂಬುದೂ ಎರಡುಕಡೆಯೂ ಸಮವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಧ್ವೇಷ ಒಂದೇ. ಒಂದುಕಡೆ ಇರುವ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಇರುವ ಪತಿತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆಗೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —೩೧

೩೩ ಉಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವಿಲ್ಲ (೪೦ : ೪೦)

ಪೂ— ವೈಶ್ವಾನರವಿಧ್ವೇಷವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಉಪಾಸಕನು ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವೈಶ್ವಾನರೋಪಾಸಕನು ಅತಿಥಿಗಳ ಉಟಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅತಿಥಿಗಳ ಉಟವು ಮುಂಚೆಯಾಗುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸಹನೆಮಾಡದಿರುವ ವೇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಸಕನು ಉಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅನ್ನದ ಬದಲು ಏನನ್ನಾದರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವದಲ್ಲ ! —೪೦

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ: 'ಉಟವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದಾಗ' ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರವು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತ್ತು? —೪೧

೩೬ ಕರ್ಮಾಂಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನೀಕವಿಲ್ಲ (೪೩)

ಪೂ— ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಾದ ಉದ್ವೀಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ವೇದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಹೇಳಲಾಗಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡದರೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲವೆಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಫಲವು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕೋ ಹೇಗೆ ?

ಸಿ— ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲವು ಬರದೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ ; ಮಾಡಿದರೆ ಫಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಗೂಡಿಕೆ ಇರುವದು. 'ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವನೂ ಮಾಡದವನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ'

ವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉದ್ಗ್ರೀಛೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆಗೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —೫೫

.. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವು ಬರುವದೆಂಬ ಸಂಶಯವೇ ತಲೇ ಎತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಂತ್ರವೆ ಮೊದಲಾದವು ಗಳನ್ನು ಅದನ್ನು ಹೇಳದಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಕ್ರಮಾಂಗಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಉಪಾಸನೆಗಳೂ ಆಗಬಹುದು. —೫೬

೩೨ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಪಾಸನೆ ದೊಡ್ಡದು (೫೭)

ಪೂ— ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವಾನರನ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವಾದ ಗ್ನುಲೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೇ ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಲ ಮೊದಲಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನಿಂದೆಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ವೈಶ್ವಾನರೋಪಾಸನೆಯ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಯಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನು ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದು ತಿಳಿದ ರೇನು ತೊಂದರೆ?

ಸಿ— ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನು ವೈಶ್ವಾನರನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಪಕ್ಷ ವನ್ನು ನಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳೂ ಸೇರಿದ ಉಪಾಸನೆಯೇ ದೊಡ್ಡದು. ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಸೇರಿದರೇ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸಗಳು ಫಲ ಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈಶ್ವಾನರನ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಫಲಕಾರಿ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಫಲವು ಲಭಿಸುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ಅವಯವಮಾತ್ರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷವು ವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. —೫೭

೩೩ ದಹರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ

ಉಪಾಸನೆಯೂ ಒಂದಲ್ಲ (೫೮)

ಪೂ— ಹಾಗಾದರೆ ದಹರೋಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಇತರವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವದಲ್ಲ!

ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾಸನಾದ ಸರವಾತ್ಮನು ಬಿಜ್ಜನೆ ಅದ್ವರಿಸಿದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಉಪಾಸನೆ.

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ; ದಹರ ಮೊದಲಾದ ವಿಧ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಮಾಡುವ ಶಬ್ದಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಶಬ್ದವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೆ ಕರ್ಮವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೆಂದು ಪೂರೈವಿಮಾನಾಂಸಕರು ಹೇಳುವರು. ಮನೋಮಯ ತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಧ್ಯೆಗಳು ಒಂದಲ್ಲ.

—೨೬

೩೪ ದಹರ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ

ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಬಹುದು (೫೯)

ಪೂ— ದಹರವಿಧ್ಯೆಯೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯವಿಧ್ಯೆಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೆ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಯೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ವಿಧ್ಯೆಗಳನ್ನಾದರೂ ಸೇರಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಸಿ— ಆ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಒಂದೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಫಲವು ಬರುವದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸುವದೇಕೆ? ಇನ್ನೊಂದುಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಮೊರೆಬಿರೆ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪವು ಉಂಟಾಗುವದು.

—೫೯

೩೫ ಕಾಮ್ಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು (೬೦)

ಪೂ— ಕಾಮ್ಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳೆಲ್ಲೋ ಇರುವವಷ್ಟೆ. ನೀವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಕೂಡದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಫಲಾಶೆಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ

ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಹೇಳಲಾಗಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಫಲವು ಒಂದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದುಪಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಫಲವು ಬರುವಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಫಲಗಳಿರುವದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕು. —೬೦

೬೬ ಕರ್ಮಾಂಗವಾದ ಉದ್ಗ್ರೀಧವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು (೬೧ . ೬೬)

ಪೂ - ಕರ್ಮಾಂಗವಾದ ಉದ್ಗ್ರೀಧವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಹೇಳಲಾಗಿವೆ. ಕರ್ಮಾಂಗವಾದ ಉದ್ಗ್ರೀಧವು ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವದರಿಂದ ಅವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವವು. —೬೧

೧, ಆಶ್ರಯವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಉಪಾಸನೆಗಳೂ ಬಂದೇ ಬರುವವು. 'ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡು' ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. —೬೨

೧, "ಉದ್ಗ್ರೀಧವು ತಾನು ಉದ್ಗ್ರೀಧವನ್ನು ತಪ್ಪುಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಉದ್ಗ್ರೀಧವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದ್ದರೂ 'ಪ್ರಣವವು ಉದ್ಗ್ರೀಧವು' ಎಂದು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವ ಹೋತನ ಸರಿಯಾದ ಶಂಸನದಿಂದ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ"-ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಬೇರೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. —೬೩

೧, ಎಲ್ಲವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಗ್ರೀಧವೆಂಬ ಆಶ್ರಯವು ಬಂದೇ ಬರುವದು. ಆಶ್ರಯವು ಸಮಾನವಾಗಿ ಬಂದಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರದೆ ಇದ್ದಾವು? —೬೪

ಸಿ- 'ಜನುಸವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಮುಂ

తాగి శ్రుతి ఇరువవరింద స్తోత్రనే మోదలాదవుగళు కర్మదో
డనే సేరువవు. ఆదన్న ఆశ్రయిసిరువ లుపాసనేగళ ఒట్టిగే సేరు
వికేయన్ను యేళువ ఒందు వాక్యవాదరూ ఇట్ల. అద్వరింద ఆవు
గళన్న ఒట్టిగే సేరిసజీకేంబ నియమవిల్ల. తాగే సేరిసనదు
లుపాసకన ఇట్టియన్ను అవలంబిసిరువదేందు యేళబేళు. ౬౦
సి-- 'ఈ రీతియల్ల లుపాసనేయన్ను నూడిరువ బ్రహ్మనేంబ
మత్తిజను యజ్ఞవన్న యజమాననన్న ఇతర మత్తిజరన్న
కాపాడుత్తనే' ఎందు వాక్యవిద్యే. మేలేల యేళద లుపా
సనేగళన్న ఒట్టిగే సేరిసజీకేంబ నియమవిల్లరే ఇతర మత్తి
జరూ తాగే లుపాసకరాగబీకాగి బంతు. ఓగిరుదాగ ఎల్లరూ
సమనూదాగ బ్రహ్మనేంబ మత్తిజను ఇతరరన్న రక్షిసుత్తనేందు
దేగే యేళువదు? అరిద్దు ఆ లుపాసనేగళన్న ఒట్టిగే మూడి
దరూ నూడబతుదు; బిట్టిరూ బిడబతుదు. నూడనదూ బిడ
వదూ లుపాసకన ఇట్ట.

—౬౬

పాద ౪

నిర్గుణవిద్యేయ ఒళగణ మత్త యేరగణ మధనగళ ము.

౧ బ్రహ్మవిద్యేయ స్వతంత్రతాగి మోక్షవన్ను కేడువదు (౧౦౦౦౦౦)

పూ — “దేహ, ఇంద్రియ-మోదలాదవుగళింత బేరేయాగి యాగా
గలూ నిజనాగిరువ ఆత్మన జ్ఞానవిల్లదే ఎందో ఎల్లయో మోరే
యవ స్వర్గ మోదలాద ఫలకాగి బహళ హణవన్ను సేడ్చ
నూడి బహళ ఆయాసవన్ను సహిసువదక్కి జనరిగే మనస్సు బర
లారదేందు దేహ మోదలాదవుగళింత బేరేయాద ఆత్మన జ్ఞాన
వన్న జ్యోతిష్వోమ మోదలాద ఎల్ల కర్మగళిగూ అంగవాగి
యేళబేళు. అంగవన్నుల్ల కర్మగువఫలవే అంగక్యా ఆగువదు.

ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಂಗವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಫಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಫಲವೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು? ಎಂದು ಪೂರ್ವವೀಮಾನಾಂಸಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತರವೇನು?

೨. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಉಂಟೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಮಾತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯ ಆಧಾರವಿದೆ. —೧

ಪೂ— ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾದ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮನೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದೆಂಬುದು ಬೇರೆ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತು. ದ್ರವ್ಯದೇವತಾರೂಪವಾದ ಅಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿವೆಯೆಂದು ಜೈಮಿನಿ ಋಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೨

೩. ಆತ್ಮಸೂತ್ರಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜನಕನೆ ಮೊದಲಾದವರೂ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವೇ ಹೊರತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥದ್ದಲ್ಲ. —೩

೪. ಉಪಾಸನೆಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚು ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವದೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೂ ಇರುವವರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆ ಹೊರತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಲಿರಬಹುದು. —೪

೫. ಅವನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವನೊಡನೆ ಅವನ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಕರ್ಮವೂ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ವಿಷಯಭೋಗಗಳ ವಾಸನೆಯೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವವೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದು ಬದುಕಿರುವವಗಲೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದ್ದಾಗುವದರಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. —೫

ಪೂ— ಆತ್ಮನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಜೀಗ ಫಲವಾಗುವದೆಂದು ತಾಪ್ತವು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆ ಹೊ ರತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. —೬

,, ಸಾಯುವ ತನಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂದರೆ ಅದು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಕರ್ಮವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವದು. —೭

ಸಿ— ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂಬ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತಿರುವದರಿಂದ ಆ ಅಭೇದ ಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂದ. ಬಾದರಾಯಣರ ಮತ. ಆತ್ಮನು ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಾರದು. ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಲ್ಲ ವೆಂಬ ಅಭೇದಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಭೇದಜ್ಞಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಫಲವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವದೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡಿಲ್ಲ. —೮

,, ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಜನಕನು ಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೆನ್ನುತ್ತಾ ರಪ್ಪೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಶುಕರೆ ಮೊದಲಾದವರು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಉಂಟು. ಹೀಗೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ದೃಷ್ಟಾಂ ತಗಳಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕರ್ಮವು ಬರೀ ಕುತೂಹಲಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಜನರಿಗೆ ಮಾದರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದೋ ಇರುವದು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಅಭೇದಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗ ವಾಗಲಾರದು. —೯

,, ಉಪಾಸನೆಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚು ಫಲಕಾರಿಯಾಗು ವದೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತಿನಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆಂದ

ರಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಉಪಾಸನೆ' ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ದಹರ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ವೈಶ್ವಾನರ, ಉಪಕೋಸಲ-ಮೊದಲಾದ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳೂ ಅಲ್ಲ; ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯೂ ಅಲ್ಲ; ಉದ್ಗೀಢ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಾಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆ. ಕರ್ಮದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳೆ ಹೊರತು ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯೂ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಲ್ಲ. —೧೦

೩— ಉಪಾಸನೆಯೂ ಕರ್ಮವೂ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ವಿಷಯಭೋಗಗಳ ವಾಸನೆಗಳೂ ಜೀವನ ಹಿಂದೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವೆಂಬ ಮಾತಿ ನಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆದರಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಸನೆಯೆಂಬ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವೆಂದಿಗೂ ಅಡಕವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ಆ ಜ್ಞಾನವು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯೆಂದರೆ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯೆಂದರ್ಥ. ಹೀಗಾದರೆ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಕರ್ಮವೂ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವು ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಬೆಳಕಿನ ದಾರಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಗುಣೋಪಾಸಕನ ಹಿಂದೆ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲೆಯ ದಾರಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕರ್ಮಿಯ ಹಿಂದೆ ಅವನ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮವು ಬೆನ್ನುಹುತ್ತುತ್ತದೆ. ನೂರು ಹೂವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಐವತ್ತೈವತ್ತು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸಾಧನ. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸಾಧನ. ಆ ಎರಡರ ಸೇರಿ ಕೆಳು ಯಾವದಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಉಪಾಸನೆಯು ಹಿಂಬಾಲಿ

ಸುವವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕರ್ಮಿಯನ್ನು ಅವನ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಭೂತವಾಗಿ ಆತ್ಮನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಜೀರೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೆಂದೂ ಕರ್ಮವು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವದೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಆ ಕರ್ಮಿಯು ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಂದೂ ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೆನ್ನುವದಾದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಆತ್ಮನು ಅಸಂಸಾರಿಯೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಲ್ಲವೆನ್ನುವದೇ ನಮ್ಮ ಆಗ್ರಹ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ನೂರಾರು ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರೂ ನಮ ಗೇನೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. —೧೧

ಸಿ— ಆತ್ಮನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಜೀರೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಂಗವೆಂದರಷ್ಟೆ. ಸಾಂಗವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯ ಯನ ಮಾಡಿ ಕರ್ಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೀದು ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯೆಂದು ಮಾತ್ರ ತೀರಿಸುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೇಎಂದ ರಿತವನಿಗೆ ಅದಲ್ಲ ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. —೧೨

” ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯುವ ತನಕ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆಂದ ರಷ್ಟೆ. ಸಾಯುವ ತನಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆ ತಾ ನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ತೊಳಲುವ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವಸಾ ಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಮೋಕ್ಷ ವಾಗುವದೆಂದು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಕರ್ಮವು ವೃಥಾವಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಯುವ ತನಕ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಣಗಬೇ

ಕೆನ್ನುವದು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತೆನ್ನುವದೇ ಸರಿ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ಪಾಪಿಗಳೇಂದು ಸ್ತುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
—೧೩

ಸಿ— ಸಾಯುವ ತನಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೇ ಹೇಳಿದ್ದೆಂಬ ಹಠವನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪರಿಹಾರವಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಸಾಯುವ ತನಕ ಕಡ್ಡವು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನೇನೆಂದು ಅವಾಕ್ಯವು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದಂತಾಗುವದು
—೧೪

ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಹಾರವೂ ಇದೆ. ಒಂದು ಶಾಖೆಯವರು 'ಈ ಆತ್ಮನ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ನಾವಿನ್ನೇಕೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡೋಣ ; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?' ಎಂದು ಹೇಳುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಹಾಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೊ ಅಥವಾ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೊಗಳುವದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದೊ ಅಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
—೧೫

ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಲ್ಲ. ಜೀವನೂ ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಜೀವನು ತಾನು ಮಾಡುವವನೆಂಬ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸುವವನೆಂಬ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ ಅನುಭವಿಸುವ ಸ್ವರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಫಲಗಳೂ ಸುಳ್ಳಾದವುಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈಶ್ವರನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವ-ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳೂ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಜೀವನೂ-ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಒಂದೆ ಎಂಬ ಅರಿವಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗದಿದ್ದರೂ ಕೇಳಿಕೆಯ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅದು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹಗೆಯಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಲಾರದು.
—೧೬

ಸಿ— ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವಕ್ಕೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೇ ತಕ್ಕವರೆಂದಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಲಾರದು. —೧೭

೨ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು (೧೮...೨೦)

ಪೂ— ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಪ್ಪೆ. ಅದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. 'ಮೂರು ಧರ್ಮ ಕೊಂಬೆಗಳು' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವು ತೋರುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ಜೇರಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳು ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗುವವು. ಸಂನ್ಯಾಸನಾದರೂ 'ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರಬಂದಾಗಿದೆ. ಆಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದರೂ 'ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉದ್ವಾಸನೆಮಾಡಿದವನು ವೀರನನ್ನು ಕೊಂದವನಾಗುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವು ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಕುರುಡ, ಕುಂಟೆ-ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಹೀನರ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೧೮

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಆಶ್ರಮಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿರುವ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಉಳಿದ ಆಶ್ರಮಗಳಂತೆಯೇ ನಮಗೆ ಅನುಷ್ಠೇಯವಾದದ್ದು. ಜೇರಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಆಶ್ರಮಗಳೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿರುವಂತೆ ಜೇರಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ

ತಪಸ್ಸು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುವವರಿಂದ ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಪದವಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. —೧೯

೨ — ಅಥವಾ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ರಾಂತಿಯು ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವುದೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬಾರದು; ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತದೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಪಿತೃದಲ್ಲಿ 'ಆ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಕೆಳಗೆ ಸಮಿತ್ತನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಅಧೋಧಾರಣವನ್ನು ಹೊಗಳುವವಕ್ಕೆ 'ವೇದತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪರಿಧಾರಣ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಹೊರಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಪರಿಧಾರಣವು ಹೊಸದಾದ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರಂತೆಯೇ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವೂ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದೇ ಒಪ್ಪಬೇಕು. —೨೦

೩ ಉದ್ಧೀಢವು ರಸತಮವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ (೨೧...೨೨)

ಪೂ— 'ಉದ್ಧೀಢವು ಎಲ್ಲ ರಸಗಳಿಗೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ರಸತಮವಾದದ್ದು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಾಕ್ಯಗಳೆನೆಯಿವೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾದ ಉದ್ಧೀಢ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಂತೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವದಲ್ಲ!

೨ — ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ 'ಸ್ತುತಿನಾತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ವಾಕ್ಯವು ವರ್ಧನಾದೀತು ಎಂದು ವಿಧಿಸುವುದೆಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಫಲವಾಗುವದು. ಹಿಂದೆ ಸಿಂಧುಂತನಾಡಿನಂತೆಯೇ ರಸತಮತ್ವವೆಂಬ ಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉದ್ಧೀಢದ ಉಪಾಸನೆಯು ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. —೨೧

.. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಉದ್ಧೀಢವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು' ಎಂದು ವಿಧಿಸುವ ಪದಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಉದ್ಧೀಢವು ರಸತಮವಾದ್ದೆಂಬ ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಉದ್ಧೀಢೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟವೆಯೇ ಹೊರತು, ಸ್ತುತಿನಾತ್ರಕ್ಕಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೨೨

೪ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯಾನಗಳು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ (೨೩. . ೪)

ಪೂ - ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಪಾರಿಪ್ಲವವೆಂಬ ಒಂದು ಕರ್ಮ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೋತಿಷ್ಠೋನು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಅಂಗಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಮೈತ್ರೇಯಾಸಂಪಾದ ಮೊದಲಾದ ಕಥಾಪ್ರಬಂಧಗಳು ಕೂಡ ಪಾರಿಪ್ಲವಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. — ೨೨

ಸಿ - ಹಾಗಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಅಂಗಭೂತವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪಾರಿಪ್ಲವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತಿದೆ. ಜ್ಞಾನಕಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯಾನಗಳು ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ಪಾರಿಪ್ಲವಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗುವಂಭವವಿಲ್ಲ. — ೨೩

,, ಉಪಾಯಾನಗಳು ಪಾರಿಪ್ಲವಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವವುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂಗವಾದವುಗಳು. ಉಪಾಯಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಅದು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಅವು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿತತ್ತ್ವವುಗಳು. — ೨೪

೫ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ (೨೫)

,, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಸಾಂಖ್ಯಸಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿತಕ್ಕ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. — ೨೫

೬ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಾಧನ; ಮನೋನಿಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವು ಒಳಗೂ ಸಾಧನ (೨೬. ೨೭)

ಪೂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜ್ಞದಿಂದಲೂ ವಾನದಿಂದಲೂ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆಯಲ್ಲ ! ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರದವುಗಳೆಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಬಹುದೆ ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸಾಧನಗಳೆ ಕುದುರೆಯು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವದರ ಮೂಲಕ ಮುಂದಿನ ಊರನ್ನು ಸೇರುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದಂತೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ, ಅದರಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ, ಅದರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ, ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕೇಳುವದು, ತಿಳಿಯುವದು, ಚಿಂತಿಸುವದು-ಈ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದವುಗಳೆ. —೨೬

,, ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಹೋದರೂ ಮನೋನಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಇವು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನಗಳು. ಇವು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಅನರ್ಹಕ. —೨೭

೭ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಚ್ಛಬಹುದೆಂಬುದು

ಆಪತ್ಕಾಲದ ವಿಷಯ (೨೮...೩೦)

ಪೂ— ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ನೀಚರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿಯೂ ಭಿಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವೆ ?

ಸಿ— ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದು ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗುವಂಥ ಸಂಕಟದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು. —೨೮

,, ಅದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದೆಂಬ ಶ್ರುತಿಗೆ ಇವರಿಂದ ಏನೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. —೨೯

,, ಸ್ತ್ರೀಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಿನ್ನಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ತಿನ್ನಬಾರದಾದ ಪರಾರ್ಥಗಳ ವಿಭಾಗವಿದೆ. —೩೦

,, ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂದು ಸಲ ಒಂಟಿಯವನು ತಿಂದು ಮಿಕ್ಕ ಗುಗ್ಗರಿಯನ್ನು ತಿಂದು ನೀರನ್ನು ಅವನು ಕುಡಿದು ವಿ.ಕ್ಯವೈಂದು ಕುಡಿಯದೆ ಹೋದನು. ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಗುಗ್ಗರಿಯನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಇದ್ದರೆ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದೂ ನೀರು ಬೇರೆ ಕಡೆ ದೊರೆಯುವದೆಂದೂ ಅವನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಹಾಗೆ ಸಾಯುವ ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ

ಉಷ್ಣತೆಯು ತಿನ್ನಬಾರದ್ದನ್ನು ತಿಂವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಅಪ
ತ್ಯಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಣ್ಣಬಹುದು. ಇದರ ಮೇಲೆ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಣ್ಣಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು
ಹಿಂದಿನ ಯುಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಇದು ಕಲಿಯುಗ. ಈಗ
ಆ ಮಾತಿನ ಬಳಕೆ ಇಲ್ಲ. — ೩೧

೮ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು (೩೨ . . ೩೫)

೩೨- ಸ್ವಾಹ, ಶೌಚ, ಛಿತ್ತಾಟನ-ಮೋಕ್ಷಲಾಭದ ಹೊರಗಣ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮಾಡಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿವೆ. — ೩೨

೩೩ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಮೂಲಕ
ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವವು. — ೩೩

೩೪ ಯಾವ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗೆ ತಕ್ಕವರು — ೩೪

೩೫ ಮಾನವಮಾನಗಳನ್ನು ತೊರೆದಿರುವವರ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ
ಸಾಧನವೊಂದಿದೆ. ಅದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ;
ಹೆಂಡತಿಸುಕ್ಕಳ ವೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯ
ವಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗೆ ತಕ್ಕವರು. — ೩೫

೬ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲದವರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗೆ ತಕ್ಕವರೆ (೩೬ . ೩೯)

೩೬ ಸೈವಯೋಗದಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತಹೋದರೆ ಅವರು ಆಗ ಯಾವ
ಆಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದವರಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ
ನಡುವಣವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗೆ ತಕ್ಕವರೆ. ಅಗ್ನಿ
ಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಹೊರಗೆ
ಹುಂಪಾಡುವದು ಕಡಿಮೆ. ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ನಿಯಮವೂ ಇರು
ತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಬಹುಜನಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ

— ೩೬

ಸಿ— ಅಂಥ ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿರುವದೆಂದು ಮನುಷ್ಯ ತಿ
ಮೋದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. —೩೬

,, ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದಿ
ದ್ದರೂ ಅವರು ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾ, ಜಪ, ತಪ-ಇವೆ ಅವರಿಗೆ
ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. —೩೭

,, ಯಾವ ಆಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದವರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಆಶ್ರಮ
ಉಳ್ಳವರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚು. ಅವರದು ತಡವಿಲ್ಲದೆ
ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. —೩೮

೧೦ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಮತ್ತೆ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಕೂಡದು (೪೦)

,, ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವದು
ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಒಪ್ಪಲ್ಲ. ಅವರು ಸಾಯುವ ತನಕ
ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಕೂಡ
ದೆಂದು ಮನು ಮೊದಲಾದವರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾ
ಸವು ಬೇಡವೆನ್ನಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಯೂ
ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. —೪೦

೧೧ ಸಂನ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರು ಪತಿತರೆನಿಸುವರು (೪೧...೪೨)

,, ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಆಶ್ರಮದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿ
ರುವವರಿಗೆ ಹೇಗೂ ತಪ್ಪಿ ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವು ಕೆಟ್ಟರೆ
ಅನೇಕಬಗೆಯ ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡುವದು,
ಅನೇಕಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯ ಓಂಕಾರಜಪ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ-ಮೊದಲಾದ
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಮನುಷ್ಯ ತಿಮೋದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು.
ಅದರೂ ಆ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಲ್ಲ.
ಅವರು ಪತಿತರೆನಿಸುವರು ಎಂದರೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವರೆನಿಸುವರು. —೪೧

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮಣರು ಶೂದ್ರಮೊಲಾದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ
ಉಂಡರೆ ಬರುವ ಪಾಪದಂತೆ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರ
ಪಾಪವು ಉಪಸಾತಕವೆಂದು ಮನು ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವರು

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರಿಗೆ
ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲ ಸ್ನಾನಮಾಡುವದು-- ಮೊದ
ಲಾದವುಗಳೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು. --೪೨

೧೨ ಸಂನ್ಯಾಸದಿನ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರು ಸಮಾಜದಿಂದ ಹೊರಗಿರಬೇಕು (೪೩)

,, ಸಂನ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದವರು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಲಿ ಬಿಡಲಿ; ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾಜದಿಂದ ಹೊರಗಿರತಕ್ಕವರು.--೪೩

೧೩ ಕರ್ತಾಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನೋಡುವ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಯತ್ನಿಜನು
ಮಾಡಬೇಕು (೪೪. ೪೫)

ಪೂ - ಉದ್ಧೀಘ, ಅಹವನೀಯ-ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತಾಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ
ವೆಂದು ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಯಜಮಾನನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು
ಆತ್ರೇಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಫಲವು ಯಜಮಾನ
ನಿಗೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. --೪೪

ಸಿ- ಆ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರುತಿಶ್ಲೋಕಗಳು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಓಡು
ಲೋಮಿ ಅಚಾರ್ಯರ ಮತ. ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಅನು
ಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಕ್ಷಾಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಯಜಮಾನನು ಅದನ್ನು
ಶ್ರುತಿಜನಿಂದ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರುತಿಜರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ
ಫಲವು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಶ್ರುತಿಜರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ತಾಂ
ಗವಾದ ಉಪಾಸನೆಯ ಫಲವೂ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

,, ಶ್ರುತಿಜರು ಮಾಡಿದ ಸಂಗೋಪಾಸನೆಯು ಯಜಮಾನನಿಗೆ
ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ---೪೫

-೪ ಸಂನ್ಯಾಸವೂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥವೂ ಏಕರೂ ಉಂಟು (೪೬ . ೪೯)

,, ಕರ್ಮಕಂಡದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೆಂಬ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ
ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಆಸೇಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿದಿಸಿರುವಂತೆ ಜ್ಞಾನ
ಕಂಡವನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ-
ಇವುಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರವಣಮನನಿಬಿಡ್ಧಾಸನ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಧಿ ಇದೆ. ಶ್ರವಣ, ಮನನ, ನಿಬಿಡ್ಧಾಸನ-

ಎಂಬ ಮೂರರಲ್ಲಿ ನೋವಲನೆ ಎರಡನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಬಹುಕಾಲ ನಡೆಸಬೇಕು. ಮೂರನೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಸನಕ್ಕೆ ಆನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮನನಗಳಾದ ಮೇಲೆಯೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಭಿಮಾನ, ಕುಲಾಭಿಮಾನ-ಮೊದಲಾದ ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿರುವದೋ ಅವರು ಬಹುಕಾಲ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ದೇಹಾಭಿಮಾನವು ಶ್ರವಣಮನನಗಳಿಂದಲೆ ಕಳಲಿ ಜೋಗಿರುವದೋ ಅವರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಸನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿ ಇದ್ದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹ ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮನನಗಳು ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳದೇ ಸಾಕಾಗುವದು. —೪೭

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿ ಸಾಯುವ ತನಕ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ-ಇವೆರಡೇ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಶ್ರವಣಮನನಾದಿಗಳಿಗೂ ಗೃಹಸ್ಥರೇ ತಕ್ಕ ವರೆನ್ನು ಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲ !

ಸಿ— ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮಗಳ ಧರ್ಮಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಮಾತಿನಿಂದಲೆ ಕೊನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಬಹುಶ್ರುತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರವಣ, ಮನನ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರವಣಮನನಗಳಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೇ ತಕ್ಕವರು. ಸಾಯುವ ತನಕ ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ವಿರಕ್ತ ರಲ್ಲದವರನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡಿದ್ದು. —೪೮

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥ, ಸಂನ್ಯಾಸ-ಈ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವವುಗಳಾಗಿವೆ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥವೇನೂ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದಾಗಿರಲಾರದು. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ನಡೆಸುವದು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ.

ಸಿ— ಮೌನವೆಂಬ ಧರ್ಮವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಇತರರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಶ್ರವಣ, ಮನನಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿದಂತೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಿಗೆ

ಬೇರೆ ಧರ್ಮಗಳ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ಅವರು ಎರೇನನಾಗಿ ಉಪನಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ದೇಹದಂಡನೆಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದ ತಪಸ್ಸು ನೋದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿಸ್ಕೃತಿಗಳು ಹೇಳಿವೆ.

—೪೯

೧೫ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು (೫೦)

ಸಿ— ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಹುಡುಗನಂತೆ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯ ನೋದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸದೆ ದಂಭ, ದರ್ಪ, ಅಹಂಕಾರ- ನೋದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ದಂಭ ನೋದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನವು ನಡೆಯುವದು. —೫೦

೧೬ ಶ್ರಬಲವಾದ ಶ್ರುತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಗಲೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ

ವಾಗುವದು (೫೧)

,, ದೇಹ ನೋದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಅಡ್ಡವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶ್ರವಣಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಗಳಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವದು. ಆ ಅಭಿಮಾನವಿನ್ನೂ ಇದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಶ್ರವಣಮನನಗಳು ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಂದು ಸ್ಕೃತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ದೇಹಾಭಿಮಾನವು ಸಡಿಲವಾಗಿ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹ ಉಳ್ಳವನಿಗೆ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶ್ರವಣಮನನಗಳೇ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತವೆ.— ೫೧

೧೭ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆ ಮೋಕ್ಷವೆ (೫೨)

,, ಮೋಕ್ಷವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಂತೆ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹ ಉಳ್ಳವನಿಗೆ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವದು. ಉಳಿದವರು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕಾಗುವದು. ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆ ಮೋಕ್ಷವೆ. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. —೫೨

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಫಲವಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು

ಪಾದ ೧

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

೧ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಹುಕಾಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು (೧...೨)

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ರವಣಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. —೧

,, ಬಂಗಾರ, ರತ್ನ, ಮುತ್ತು, ಹವಳ-ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಬಹುಕಾಲ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೂ ಬಹುಕಾಲ ವಿಚಾರಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. —೨

೨ ಈಶ್ವರನನ್ನು ತಾನೆಂದೇ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು (೨)

,, ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ತನಗೂ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಹಂಗ್ರಹೋಪಾಸನೆಗಳು, ಜಡವಾದ ನಾಮಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರತೀಕೋಪಾಸನೆಗಳು, ಕರ್ಮದ ಅಂಗಗಳಾದ ಉದ್ಗ್ರಿಹ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಅಂಗಾವಬದ್ಧೋಪಾಸನೆಗಳು. ದಹರ, ವೈಶ್ವಾನರ-ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಅಹಂಗ್ರಹೋಪಾಸನೆಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಾನೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಜೀವನಿಗೂ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಅಭೇದವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶ್ರುತಿ ಇದೆ. ವೈಶ್ವಾನರನು ನಾನು, ದಹರಾಕಾಶನು ನಾನು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನು ನಾನು, ಮೊಡಕೆ ಪದಾರ್ಥವೂ ನಾನು-ಹೀಗೆಂದು ಸಗುಣೋಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. —೩

೩ ನಾಮ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು (೪)

ಸಿ— 'ನಾಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡು ; ಮನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡು ; ಅದಿತ್ಯನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡು' ಎಂದಿರುವವುಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ರಿಕೋಪಾಸನೆಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಅಭೇದವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ನಾಮಕ್ಕೂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. —೪

೪ ಅದಿತ್ಯನುಂಡಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಡಬೇಕು (೫)

ಪೂ— ಅದಿತ್ಯನುಂಡಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೋ ? ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯನುಂಡಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೋ ?

ಸಿ— ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅದಿತ್ಯನುಂಡಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಫಲ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದವನನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಫಲವು ಹೆಚ್ಚುವದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟನನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಅನರ್ಥಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. —೫

೫ ಕರ್ತೃದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು (೬)

,, 'ಉದ್ಗೀರ್ಥನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು ; ಆಹವನೀಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡು' ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಅಂಗವಬದ್ಧೋಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಗಳಾದ ಉದ್ಗೀರ್ಥ, ಆಹವನೀಯ - ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. —೬

೬ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು (೭ . . ೧೦)

ಸಿ— ತನಗೆ ಹಾಯಾಗಿಯವ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ತವು ಒಮ್ಮುಖವಾಗುವ ಸಂಭವ ಉಂಟು. —೭

ಸಿ— ‘ಧ್ಯಾನ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಷಯಕವಾದ ವೃತ್ತಿಗಳ ನ್ನೇಲ್ಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಎಣ್ಣೆಯ ಎಳೆಯಂತೆ ಮುಕ್ಕು ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವದು. ಇಂಥ ಧ್ಯಾನವು ಮಲಗಿದವನಿಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಕೆಂದರೆ ಆಗ ನಿದ್ರೆಯು ಬಂದು ಕಾಲುಹಾಕುತ್ತದೆ. ನಿಂತಿದ್ದವನಿಗೂ ಧ್ಯಾನವು ಮೈಗೂಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಎಕೆಂದರೆ ಕಾಲು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಓಡಾಡುವವನಿಗೂ ಅದು ದಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಳ್ಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಳಿತವನಿಗೇ ಧ್ಯಾನ. —೮

,, ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅಲುಗದೆ ಇರುವಿಕೆಯು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. —೯

,, ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಕೂಡ ಕುಳಿತೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ-೧೦
ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಸ್ಥಲವು ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮುಖವಾಗುವವಾಗಿರಬೇಕು (೧೦)

,, ನದೀವಡಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ತನ್ನೂರಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮುಖ ವಾಗುವಮೊ ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. —೧೧

೮ ಧ್ಯಾನವು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು (೧೨)

,, ಸಾಯುವ ತನಕ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಯುವಾಗ ಅದರ ನೆನಪೇ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡು ವದೆಂದು ಸ್ಮೃತಿ ಇದೆ. —೧೨

೯ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಪಾಪಗಳು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ

ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗುವವು (೧೩)

ಸಿ— ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕರ್ಮಗಳು ಮೂರುಬಗೆ ಇವೆ : ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ದೇಹವನ್ನು ಕೊಡು ವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುವ ಪಾಪಗಳ ರಾಶಿಯೊಂದು; ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲ ವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಡಿಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪಾಪಗಳ ರಾಶಿಯೊಂದು ;

ಜ್ಞಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳ ರಾಶಿಯೊಂದು. ಬ್ರಹ್ಮದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಅಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ದೇಹಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲ ದಿರುವವರಿಂದ ಕಮಲದಲೆಗೆ ನೀರು ಅಂಟದಿರುವಂತೆ ಅವನು ಮಾಡುವ ಯಾವ ಪಾಪವೂ ಅವನಿಗೆ ಅಂಟುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ದೇಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಕಾದಿರುವ ಪಾಪಗಳಾದರೂ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿದ ಹತ್ತಿ ಯಂತೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ತುತಿಯ ಅಧಾರವೂ ಇದೆ. —೧೩

೧೦ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯಗಳ ಸೋಂಕೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ (೧೪)

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ದೇಹಾಭಿಮಾನವು ಹೋದರೆ ಅಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಗಳ ಸೋಂಕೂ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಗುಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪುಣ್ಯಗಳು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಅಂಟಲಾರವು. —೧೪

೧೧ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ (೧೫)

” ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಮಡಿಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಗುವವು. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿರುವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಅನುಭವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವ ತನಕ ಶರೀರವಿರುವದು. ವಿದೇಹಮುಕ್ತಿಗೆ ಆ ಅನುಭವಗಳು ಮುಗಿಯುವ ತನಕಮಾತ್ರ ತಡ. ಅವು ಮುಗಿದೊಡನೆ ಅವನು ವಿದೇಹ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. —೧೫

೧೨ ಜ್ಞಾನಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ (೧೬ . . ೧೭)

” ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವವು. ಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೆ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವಾಗುವವೆಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಫಲವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾಶ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಷ್ಟೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಫಲವೆಂಬುದರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು

ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವದನ್ನು ಬೇಕೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅದು ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾಶಕವಲ್ಲ. —೧೬

ಸಿ— ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೋಗುವವೆಂದು ಕೆಲವು ಆಚಾರ್ಯರ, ಎಂದರೆ ಜೈಮಿನಿಗಳ ಮತ್ತು ಬಾದರಾಯಣರ, ಅಭಿ ಪ್ರಾಯ. ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳೇ ಆಗಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಲ್ಲದ ಕರ್ಮವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಜ್ಞಾನಸಾಧನವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತಿಗೇನರ್ಥವೆಂದರೆ ಕಾಣ್ವಶಾಖೆಯು ಜ್ಞಾನಸಾಧನ ವಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನಗಳಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದೆಂದು ಜೈಮಿನಿಗಳೂ ಬಾದರಾಯಣರೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನವಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ. ಜ್ಞಾನದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು ಜ್ಞಾನಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ; ಸ್ವರ್ಗದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಭೇದ. —೧೭

೧೩ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕರ್ಮಗಳು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು (೧೮)

,, ಉದ್ದೇಶ, ಆದೇವನೀಯ-ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಾಂಗಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವೆಂದು ಕಾಣುವ ಉಪಾಸನೆಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆ ಉಪಾಸನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳು ತಡವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವು. —೧೮

೧೪ ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಗಂಟು ಬಿದ್ದ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕು (೧೯)

,, ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಮಡಿಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಫಲಗಳಾದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಒಡನೆ ವಿದೇಹಕ್ಕೆವಲ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದು. —೧೯

ಸಾದ ೨

ಸಾವಿನ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಣ

೧ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವವು (೧ . . ೨)

ಸಿ— ವಾಕ್ಯ ಮನಸಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವವರಿಗೆ ಮಾತು ನಿಂತ ಮೇಲೆಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೆಲಸವು ಕಾಣುತ್ತಿರುವದು. ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು. —೧

,, ‘ವಾಕ್ಯ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ವಾಕ್ಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಮನಸಿನೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವವು. —೨

೨ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (೨)

,, ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವದೆಂದು ಮುಂದಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದೆ. —೩

೩ ಪ್ರಾಣವು ಜೀವನೊಡನೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ (೪....೬)

,, ಆ ಪ್ರಾಣವು ಒಡೆಯನಾದ ಜೀವನೊಡನೆ ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಪ್ರಾಣವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಜೀವನೊಡನೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. —೪

,, ಒಡೆಯನಾದ ಜೀವನು ತೇಜಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. —೫

,, ತೇಜಸ್ಸೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. —೬

೪ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವರು (೭)

,, ಲಿಂಗಶರೀರದೊಳಗಣ ಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ಜೀವ-ಇವರೆಲ್ಲ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡುವದೆ ಸಾವಿನ ರೀತಿ. ಇದು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಾಡಿ

ಕೊಂಡಡವರಿಗೂ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವವರಿಗೂ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ. ಚತುರಂಗಬಲವಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜನು ನರಕವನ್ನೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಕರ್ಮಗಳೂ ಉಪಾಸಕರೂ ಅದ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವರು. ಇವರು ನಾಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಹವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವರು. ಈ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿಕೆಯು ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಸಾವಿನ ರೀತಿಯು ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೂ ಅದೆ. ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಪೂರ್ವಿಯಾಗಿ ಹೋಗದಿರುವದರಿಂದಲೂ ಅವರು ಲೋಕಾಂತರದಲ್ಲಿ ಫಲವನ್ನು ನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಅವರು ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗುವದು. —೭

೫ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಎಷ್ಟು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ (೮ . . ೧೧)

ಸಿ— ಉಪಾಸಕರ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹೃದಯಕಮಲವೆಂಬ ಮಸುಕಿನೊಳಗಣ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದಾಗಿ ಕಾರಣರೂಪದಲ್ಲಿರುವದು. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಅವರ ಕರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕೊಳ್ಳುವದು. —೮

,, ಲಿಂಗಶರೀರವು ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವದರಿಂದ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವದು. ಅದು ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದು ಹೊರಗಣವರಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. —೯

,, ಲಿಂಗಶರೀರವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. —೧೦

,, ಲಿಂಗಶರೀರವಿದ್ದರೇನೆ ಸ್ಥೂಲದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ ಕಾಣುವದು. ಸತ್ತಮೇಲೆ ಮೈ ಎಲ್ಲ ತಣ್ಣಗಾಗುವದರಿಂದ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೧೧

೬ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ (೧೨ . . ೧೪)

ಪೂ— ಜ್ಞಾನಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಮಾತಿಗೆ ಆ ಜೀವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ

ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಜೀವನೊಡನೆ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೊರಬೀಳುವ
ವೆಂದಾಯಿತು ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಜೀವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತಾನೆ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. —೧೨

೨— ಜ್ಞಾನಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ
ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆಜ್ಞಾನಿಯ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೊರಬೀಳುವವೆಂದು
ಹೇಳಿ ಆಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಅವನ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಹೊರ
ಬೀಳುವವೆಂದರೆ ಅಸಮಂಜಸವಾಗುವದು. —೧೩

,, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪೃತಿ
ಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. —೧೪

೨ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವದು (೧೫)

,, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿಹೋಗು
ವದು. ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿಯು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. —೧೫

೪ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದು (೧೬)

,, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ತನ್ನ ಸೆಲೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಹೋಗಿಬಿಡು
ತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅನಿದ್ವೈಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು. ಜ್ಞಾನದಿಂದ
ಅನಿದ್ವೈ ಹೋಗುವದೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಇರುವವರಿಂದ ಅನಿದ್ವೈಯಿಂದ
ಹುಟ್ಟಿನ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದು. —೧೬

೯ ಸಗುಣೋಪಾಸಕರ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ಹೊರ
ಬೀಳುವದು (೧೭)

,, ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಗುಣೋ
ಪಾಸಕರಿಗೆ ಹೃದಯಕಮಲದ ಮೇಲುಗಡೆ ಬೆಳಕುಂಟಾಗುವದು. ಆಗ
ಅದು ಅರಳುವದು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದೇವಯಾನದ ದಾರಿಯು ಕಾಣು
ವದು. ಅವನು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರ
ಬೀಳುವನು. ಹೃದಯಕಮಲವು ಮೇಲುಗಡೆ ಅರಳುವದಕ್ಕೆ ಸಗುಣ
ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯ ಸಾಧನವೂ ಅವರ ಅಂಗವಾದ ದೇವಯಾನ
ಮಾರ್ಗದ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವು. ಆ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರೇರಣೆ

ಯಾಗುವದು. ಆದರಂತೆ ಅವನು ನೂರು ಮುಖ್ಯವಾದ ನಾಡಿಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ನೂರೊಂದನೆಯ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವನು. ಆ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯು ನಡುನೆತ್ತಿಯವರೆಗೂ ಹೋಗಿರುವದು. ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಉಪಾಸಕನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೃದಯಕಮಲದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಬೇರೆ ನಾಡಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳು ಹೊರಬೀಳುವ ದಾರಿಗಳಾಗಿರುವವು. —೧೭

೧೦ ಉಪಾಸಕನು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೧೮ . ೧೯)

೨— ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ಕೊರಬಿದ್ದ ಉಪಾಸಕನು ನಾಡಿಗಳಿಗೆ ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. —೧೮

ಪೂ—ಹಗಲು ಸತ್ತ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಹಾಗಾಗಬಹುದು. ರಾತ್ರಿನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಸತ್ತವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. —೧೯

೨— ಹಾಗಲ್ಲ. ನಾಡಿಗಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವು ದೇಹವಿರುವ ತನಕ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮೇರುಸರ್ಪತವು ಅಡ್ಡವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟೇ ಉಂಟು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗ್ರೀಷ್ಮರ್ತುವಿನ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಕೆ ಮೊದಲಾದವು ಇರುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. —೧೯

೧೧ ಉಪಾಸಕನು ಯಾವಾಗ ಸತ್ತರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (೨೦ . ೨೧)

೨, ಅದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಉಪಾಸಕನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ಮೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ವಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ; ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೂ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಯೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. —೨೦

ಸಿ— ಸ್ತೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರತಕ್ಕ ಈ ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ-
ಎಂಬ ದಾರಿಗಳು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ
ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆ ಹೊರತು ಸಗುಣೋಪಾಸಕರಿಗೂ
ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೂ ಹೇಳಿದ ಮಾತಲ್ಲ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ಸ್ವರ್ಗವುದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ
ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಉಪಾಸಕರೂ ಕರ್ಮಿಗಳೂ ಯಾವ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೂ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ; ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ
ಲೋಕ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವು ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳೇ
ಅಲ್ಲ; ಅಭಿಮಾನಿನಿವೇಶನಗಳ ಪರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡ
ಬೇಕು. —೨೧

ಪಾದ ೩

ಉತ್ತರದ ದಾರಿಯ ಪ್ರಯಾಣ

೧ ಉಪಾಸಕರ ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗ (೧)

,, ಉಪಾಸಕರು ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಅರ್ಚಿ,
ಹಗಲು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂವತ್ಸರ, ಆದಿತ್ಯ; ಚಂದ್ರ,
ವಿದ್ಯುತ್— ಈ ಲೋಕಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅಮಾನವ
ಪುರುಷನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು
ಛಾಂದೋಗ್ಯಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೧

೨ ಸಂವತ್ಸರಲೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ನಾಯುಲೋಕ (೨)

ಪೂ— ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನಾಯುಲೋಕವನ್ನೂ
ವರುಣಲೋಕವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಲೋಕವನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕವನ್ನೂ
ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುವನೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಹೇಳಿವೆಯಲ್ಲ! ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಸೇರಿಸಬೇಕು?

ಸಿ— ಸಂವತ್ಸರಲೋಕದ ಮೇಲೆ ವಾಯುಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ವಾಯು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವದೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೂ ಆದಿತ್ಯನಿಗೂ ನಡುವೆ ವಾಯುವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವದು.

—೨

೩ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ವರುಣಲೋಕ (೩)

,, ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಾದ ಮೇಲೆ ವರುಣಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮಿಂಚಿದ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕಾರಣ. ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಇಂದ್ರ ಲೋಕವನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕವನ್ನೂ ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ವರುಣಲೋಕದಿಂದ ಇಂದ್ರಲೋಕ ಅಮೇಲೆ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಲೋಕ.

—೩

೪ ಅರ್ಚಿ ಸೊಪಲವ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರು (೪ . . ೬)

,, ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಪಹಿಂಪಿನ ಲೋಕದ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂದಮುಂದಿನ ಲೋಕಗಳ ತನಕ ಆ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅನಾನವನಾಸ ಪುರುಷನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಲೋಕಗಳವರು ಕೂಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

—೪

,, ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವತನಕ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರ ಕಪ್ಪೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಲಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

—೫

,, ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಅನಾನವಪುರುಷನು ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಉಪಾಸ

ಕರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ವರುಣಲೋಕಕ್ಕೂ ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕಕ್ಕೂ ಕರೆದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವರು ಬೇರೆ ಬೇರಾಗಿಲ್ಲ. —೬

೫ ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನನ್ನು ಪಡೆಯುವರು (೭ . . ೧೪)

ಸಿ— ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾಗಿಯೂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಾರ್ಯಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಗುಣೋಪಾಸಕರು ಪಡೆಯುವರೆಂದು ಬಾದರಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಹೀಗಾದರೆ ಉಪಾಸಕನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಆಕಾಶದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾದದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. —೭

,, ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂದು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬ ಕಾರ್ಯಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದರ್ಥ. ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯುವದೆಂದರೆ ಅವನ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವರೆಂದರ್ಥ. —೮

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಹೇಗೆ?

ಸಿ— ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆನ್ನಲಾಗಿರುವದು. —೯

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಮೋಕ್ಷ?

ಸಿ— ಮಹಾಪ್ರಲಯವಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದರ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೊಡನೆ ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗಿಂತ ಮೇಲಾದದ್ದಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೧೦

,, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದೆ. —೧೧

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಜೈಮಿನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬ ಗೌಣಾರ್ಥವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ? —೧೨

,, ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೇ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. —೧೩

,, ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂಬ ಮಾತೇ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಲಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಸಭಾಂಗಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಮುಂತಾಗಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಮನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟವುಗಳಲ್ಲ. ಇದು ನಾಮರೂಪಗಳ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಕರಣ. —೧೪

ಸಿ— ಹಿಂದೆಯೇ ಮೊದಲನೇ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಸಮಾಧಾನವಿದೆ.

೬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವರಿಗೆ
ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ (೧೫ . . ೧೬)

,, ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ವಸ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಎಂಬ ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಮಾನವಪುರುಷನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದು ಬಾದರಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವ ಸುಲಭವಾದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ದೊರೆಯುವ ಫಲವೇ ತಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ವಸ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಎಂಬ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ದೊರೆಯುವದೆಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಫಲವಿಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ತಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ವಸ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಲವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಆ ವಸ್ತು ದೊರೆಯುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಮೃತಿಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಇದೆ. ಮನೋಮಯತ್ವ, ಭಾರೂಪತ್ವ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ವ-ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಾನೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ದಹರ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ಉಪ ಕೋಸಲ ಮತ್ತು ವೈಶ್ವಾನರ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ವುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆಯುವದು. ಬುದ್ಧಿಜಾಡ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುವವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಕೆಳಗಣ ಮಹರ್ಲೋಕ ಮೊದಲಾದವು ದೊರೆತಾವು. — ೧೫

ಸಿ— ಸಿಜವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆತೀತೇ ಹೊರತು ಸುಳ್ಳಾದ ನಾನು ಮೊದಲಾದ ವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅದು ಹೇಗೆ ದೊರೆತೀತು ? — ೧೬

ಪಾದ ೪

ಸಗುಣೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ವಿದೇಹಮುಕ್ತಿ

೧ ಜ್ಞಾನವಾಗುವಾಗ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಎದ್ದು ಕಾಣುವದು (೧ . . ೩)

ಸಿ— ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲಿಂಗಶರೀರದ ನಾಶವಾಗುತ್ತಲೆ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವನೆಂದೂ ದೋಷದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದವನೆಂದೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೆಂದೂ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. — ೧

ಪೂ— ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವರೆಂದು ಒಂದು ಶ್ರುತಿ ಇದೆಯಲ್ಲ! ಅವರಿಗೆ ಲಿಂಗಶರೀರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತಲೆ ಅವರು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ?

ಸಿ— ಆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದೆಂದರೆ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡುವದೆಂದರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಡನೆ ತನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವು ಎದ್ದು ಕಾಣುವದೆಂದು ಮುಂದಿನ ಮಾತಿದೆ. —೨

ಪೂ— ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ರಿಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಸಕರಂತೆ ಅವರೂ ಸೂರ್ಯಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂದಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ ?

ಸಿ— ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಇಂದ್ರನೂ ವಿರೋಚನನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದೆ. —೩

೨ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು (೪)

ಪೂ— ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆಂದಿಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವಾದೀತೇ ಹೊರತು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವನೆಂದಾಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

ಸಿ— ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. —೪

೩ ಅವರಿಗೆ ಅದು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲ (೫ . ೨)

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವದೆಂಬ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರ್ಥವಾದರೂ ಲಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಲೀಲಾಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂಬ ಸಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮನೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯವೆಂದು ತೋರುವದು. ಅದರಂತೆ ನೋಡಿದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆತೀತೇ ಹೊರತು ಅವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಜೈಮಿನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಉಂಡುಕೊಂಡು ಆಡಿಕೊಂಡು ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಮುಂಸೆ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ. ಅವರು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೆ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಆಗುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು

ಪಡೆಯುವರೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವಿರುವ ಹುಣ್ಣಿಗರ್ಭನನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒಡನೆ ತಮ್ಮ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎದ್ದು ಕಾಣುವರೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ತಾವು ಹುಣ್ಣಿಗರ್ಭನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಿಕೆಯು ಎದ್ದು ಕಾಣುವರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಉಪಾಸಕರೆಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವು ದೊರೆಯುವದೇ ಹೊರತು ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ.

೫- ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವೇ ತಾವೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮರೂಪರಾಗಿರುವರೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದವರಾಗಿರುವರು. ಅವರ ಧ್ಯಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಅವರು ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯರೂಪರಾಗಿರುವರೆಂಬ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು.

೬- ಅವರು ಉಂಡುಕೊಂಡು ಆಡಿಕೊಂಡು ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಮಾತು ಅವರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಅವರು ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯರೆನ್ನುವದು ಅವರ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಾದರಾಯಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

೪ ಉಪಾಸಕನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವನು (೪ . ೬)

೭- ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೂ, ಗಂಧ, ಹೆಂಗಸು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ದೊರೆಯುವವು. ಅವರಿಗೆ ಪಿತ್ಯಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ಮೊದಲಾದವರೂ ಅಡಿಯಾಳುಗಳಂತೆ ಸೇವಕರಾಗಿರುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುವದು.

೮- ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಉಪಾಸಕನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಳುವವನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವನು.

೯- ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿರುವದೂ ಉಂಟು; ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಲ್ಲದವನು ಕನಸಿನಂತೆ ಭೋಗ (೧೦ . ೧೪)

೧೦- ಲಿಂಗಶರೀರಮಾತ್ರವಿರುವವರು ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆ

ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಾದರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. —೧೦

,, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿರುವದೆಂದು ಜೈಮಿನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಲಿಂಗಶರೀರದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಭೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಹುಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೆ ತಮ್ಮ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ವಿನೋದದಿಂದಿರುವರೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೆ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಾರಣಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರುವನೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. —೧೧

,, ಎರಡು ದಿನಗಳ ಕ್ರತು ಅಹೀನವೆನಿಸುವದು. ಎರಡು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ದಿನಗಳ ಕ್ರತು ಸತ್ರವೆನಿಸುವದು. ಆದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳ ಕ್ರತುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಅಹೀನವೂ ಎನಿಸುವದು; ಹೆಚ್ಚು ದಿನಗಳಿರುವದರಿಂದ ಸತ್ರವೂ ಎನಿಸುವದು. ಇದರಂತೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಮೋಘವಾದ ಇಚ್ಛಾಬಲದಿಂದ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಬರೀ ಲಿಂಗಶರೀರದವರಾಗಿಯೂ ಕಾಲಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವರೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. —೧೨

ಪೂ- ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಲ್ಲದಾಗ ಭೋಗವೆಂತಾಗುವದು?

ಸಿ- ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಸಿನಂತೆ ತೋರಿಕೆಯ ಭೋಗವಾಗುವದು. —೧೩

,, ಸ್ಥೂಲಶರೀರವಿರುವಾಗ ಎಚ್ಚರದಂತೆ ಭೋಗವಾಗುವದು. —೧೪

೬ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ

ಮೋಕ್ಷ (೧೫ . . ೧೬)

,, ಒಂದು ದಿವಸವು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ಸಹಸ್ರಾರು ಬತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಸಕರು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾಬಲದಿಂದ ಒಂದೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ

ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. —೧೫

ಪೂ— ಸರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದವರು ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಕ್ಕೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ತಾವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವಾಗುವದರಿಂದ ಅವರು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮರೇ ಆದರಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ಅವರು ದೇಹಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ?

ಸಿ— ಅವರು ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮರೇ ಆಗುವರೆಂಬ ಮಾತು ಸಿದ್ಧವಷ್ಟೆ. ಯನ್ನೊ ಮೋಕ್ಷಾಪಸ್ಥೆಯನ್ನೊ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದು. ಉಪಾಸಕರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದೊಡನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮರಾಗುವರೆಂದು ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಹೋದಮೇಲೆ ಬೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲವವರಾಗುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೇಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನವು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಭೋಗಿಸಿದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಅವರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೊಡನೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವರು. —೧೬

೭ ಉಪಾಸಕರು ದೇವತೆಗಳ ಮೊದಲಾದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರರು

(೧೬ . . ೨೨)

ಪೂ— ಉಪಾಸಕರು ಬೇಕುಬೇಕಾದಹಾಗೆ ದೇಹಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದೊಪ್ಪಿದರೆ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಮನುಷ್ಯರು, ಹಕ್ಕಿಗಳು—ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಶರೀರಗಳನ್ನಾದರೂ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿಸುವವರಾಗಬಹುದೋ?

ಸಿ— ಅವರು ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು—ಮೊದಲಾದ ದೇಹಗಳಿರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರು.

ವರು. ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು-ಮೊದಲಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗೆ ವಾಸಲು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮಾತು ಬಂದಿದೆ. ಉಪಾಸನಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾಸಕರು ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವರೆಂಬ ಮಾತು ಬಂದಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹು ಹತ್ತಿರದ ವನ್ದಾರಿಂದ ಉಳಿದಿರುವನೋ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅವನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮನು ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಜನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಂದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಉಪಾಸಕರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ದೂರದವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ.

—೧೭

ಪೂ — ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗೆ ಕೂಡ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲ !

—೧೮

ಸಿ— ಹಾಗಲ್ಲ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವವನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನಿಯೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವನು.

—೧೯

,, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ರೂಪವು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಾಕಾರಮಾತ್ರವೇ ಆಲ್ಲ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಅವನದೊಂದು ಅಂಶವೆಂದೂ ಇದರಮೇಲೆ ಅವನು ಇದರ ಮೂರರಷ್ಟಿರುವನೆಂದೂ ಶ್ರುತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದದ

ರೂಪವು ಬ್ರಹ್ಮದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ದಕ್ಕುವದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರ್ಗುಣ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಸಗುಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು. ಆ ಸಗುಣ ದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಯಾವದೊಂದು ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆ ಯದೆ ಅಡ್ಡಿಗಳಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು. ---೧೯

೪- ಪರಮಾತ್ಮನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೆಂದರ್ಥಕ್ಕೆ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ; ಬೇರೆ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸ್ಮೃತಿ ಗಳೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ಪರ್ಶಿಯಂತೆ ಚರಾಚರವಾದ ಎಲ್ಲ ಭೌತಿಕಶರೀರಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ---೨೦

೫- ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗೂ ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಭೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಉಪಾಸಕರು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೇವತೆಗಳೆ ವೊದಲಾದವರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರರು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ವೇನೆಂದರೆ: ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಂತನು ಮೊದ ಲಾದ ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಶಾಸದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿ ರುಗಿವರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುವವರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವದಂಟೆಂದು ತೀಯಬಾರದು. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೂ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಅವರಿಗೆ ಶಾಪ ವನ್ನು ಕೊಡುವದಂಟು. ಅವರು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆಲವುಕಾಲ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಈ ವಿಷಯ ಮೂ ಪುರಾಣವಲ್ಲಿದೆ. ದೇವತೆ ಗಳು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರ ಭೌತಿಕಶರೀರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಧ್ಯಾನವು ಅವರಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಲಹವುಂಟಾಗ

ಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಸಕರು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಭೌತಿಕ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೊಬ್ಬನೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವನೆ ಹೊರತು ಉಪಾಸಕರಲ್ಲ. — ೨೧

ಪೂ— ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮುಕ್ತಿಯೇ ? ಅಥವಾ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಭೋಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗುವರೊ ಹೇಗೆ ?

ಸಿ— ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಗುಣೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತವರ ಮಾತನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಸಗುಣೋಪಾಸಕರಿಗೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಗುಣಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. — ೨೨

ಕಂ|| ಆವನಿನಪೆರಬ್ರಹ್ಮನೊ | ಆವನಿನವನೊಳಗೆಹೊಳೆದುದೋವೇದಾರ್ಥಂ||

ಅವಂ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಾ ಬೆಳಕೀವನನಾಗಹನೊ ಅವಗೆ ನಾ ಶರಣೆಂಬೆಂ ||

ಓಂ ತತ್ಸತ್

ಪ ರಿ ಶಿಷ್ಟ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೧ — ಪಾಠ ೧

೧ ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ೨ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ. ೩ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋಽಪಿ ತ್ವತ್. ೪ ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾತ್. ೫ ಈಕ್ಷತೇರ್ನಾಶಬ್ಧಮ್. ೬ ಗೌಣಶ್ಚೇನ್ನತ ಶಬ್ದಾತ್. ೭ ತನ್ನಿಷ್ಯಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶಾತ್. ೮ ಹೇಯತ್ವಾವಚನಾಚ್ಚ. ೯ ಸ್ವಾಪ್ಯಯಾತ್. ೧೦ ಗತಿಸಾಮಾನ್ಯಾತ್. ೧೧ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ. ೧೨ ಅನನ್ದಮಯೋಽಭ್ಯಾಸಾತ್. ೧೩ ವಿಕಾರಶಬ್ದಾನ್ನೇತಿಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾತ್. ೧೪ ತದ್ವೇತುಮ್ಯಪ ದೇಶಾಚ್ಚ. ೧೫ ಮಾತ್ರವರ್ಣಕಮೇವ ಚ ಗೀಯತೇ. ೧೬ ನೇತರೋಽನುಪಪತ್ತೇ. ೧೭ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ. ೧೮ ಕಾಮಾಚ್ಚ ನಾನುಮಾನಾಸೇಕಪ್ತಿ. ೧೯ ಅಸ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ಚ ತದ್ಯೋಗಂ ಶಾಸ್ತಿ. ೨೦ ಅನ್ತಸ್ತದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶಾತ್. ೨೧ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚಾನ್ಯಃ. ೨೨ ಆಕಾಶಶ್ಚಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್. ೨೩ ಅತ ಏನ ಪ್ರಾಣಃ ೨೪ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಣಾ ಭಧಾನಾತ್. ೨೫ ಭನ್ನೋಭಧಾನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ ಚೇತೋರ್ಪಣನಿಗದಾತ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶನಮ್. ೨೬ ಭೂತಾದಿಸಾದವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚೈವಮ್. ೨೭ ಉಪ ದೇಶಭೇದಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಭಯಸ್ತಸ್ಯ ವಿರೋಧಾತ್. ೨೮ ಪ್ರಾಣಿಸ್ತಥಾನು ಗಮಾತ್. ೨೯ ಸ ವಕ್ತುರಾತ್ಮೋಪದೇಶಾದಿತಿ ಚೇವಧ್ಯಾತ್ಮಸಮ್ಪನ್ನ ಭೂನಾರ್ಯ ಸ್ತನ್. ೩೦ ಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಷ್ಟ್ವಾ ತದಪದೇಶೋ ವಾಮುದೇವವತ್. ೩೧ ಜೀವಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಲಿಜ್ಞಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಪಾಸಾತ್ಪ್ರವಿಧ್ಯಾದಾಶ್ರಿತತ್ವಾದಿವ ತದ್ಯೋಗಾತ್.

ಪಾಠ ೨

೧ ಸರ್ವತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್. ೨ ವಿವಕ್ಷಿತಗುಣೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೩ ಅನು ಪಪತ್ತೇಸ್ತು ನ ಶಾಂರೀಃ. ೪ ಕರ್ಮಕತ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ. ೫ ಶಬ್ದನಿಶೇಷಾತ್. ೬ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ. ೭ ಅರ್ಭಕಾಕಸ್ವಾತ್ತ್ವದ್ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಸಿಚಾಯತ್ವಾದೇವಂ ಮ್ಯೋಮವಚ್ಚ. ೮ ಸನ್ನೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ ವೈಶೇಷಾತ್. ೯ ಅತ್ತಾ ಚೋಚರ ಗ್ರಹಣಾತ್. ೧೦ ಶ್ರುತರಾಚ್ಚ. ೧೧ ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾನ್ವಾತ್ಮಾನಾ ಹಿ ತದ್ವರ್ಶ

ನಾತ್. ೧೨ ವಿಶೇಷಣಾಚ್ಚ. ೧೩ ಅನ್ತರ ಉಪಪತ್ತೇಃ. ೧೪ ಸ್ಥಾನಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ. ೧೫ ಸುಖವಿಶಿಷ್ಟಾಭಿದಾನಾದೇವ ಚ. ೧೬ ಶ್ರುತೋಪನಿಷತ್ಪ್ರಗತ್ಯಭಿಧಾನಾಚ್ಚ. ೧೭ ಅನವಸ್ಥಿತೇರಸವ್ಯವಾಚ್ಚ ನೇತರಃ. ೧೮ ಅನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಧಿದೈವಾದಿಷು ತದ್ಧರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೧೯ ನ ಚ ಸ್ವಾರ್ತಮತದ್ಧರ್ಮಾಭಿಲಾಷಾತ್. ೨೦ ಶಾರೀರಶ್ಲೋಭಯೇಪಿ ಹಿ ಭೇದೇನೈನಮಧೀಯತೇ. ೨೧ ಅದೃಶ್ಯವಾದಿಗುಣಿಕೋ ಧರ್ಮೋಕ್ತೇಃ. ೨೨ ವಿಶೇಷಣಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ಚ ನೇತರೌ. ೨೩ ರೂಪೋಪನ್ಯಾಸಾಚ್ಚ. ೨೪ ವೈಶ್ವಾನರಸಾಧಾರಣಶಬ್ದವಿಶೇಷಾತ್. ೨೫ ಸ್ಮರ್ಮಮಾಣಮನುಮಾನಂ ಸ್ವಾದಿತಿ. ೨೬ ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯೋನ್ಮೇಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ ವ್ಯಸ್ಥ್ಯಪದೇಶಾದ ಸವ್ಯವಾತ್ಪರೂಪಮಪಿ ಜೈನಮಧೀಯತೇ. ೨೭ ಅತಃಪ ನ ದೇವತಾ ಭೂತಂ ಚ. ೨೮ ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ. ೨೯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇರಿತ್ಯಾಶ್ಚರತ್ಯುಕ್ತಃ. ೩೦ ಅನುಸ್ಮೃತೇರ್ಬಾದರಿಃ. ೩೧ ಸಮ್ಪತ್ತೇರಿತಿ ಜೈಮಿನಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ. ೩೨ ಅಮನಸ್ತಿ ಜೈನಮಸ್ಮಿನ್.

ಪಾದ ೩

೧ ಮೃಚ್ಛಾಡ್ಯಾಯತನಂ ಸ್ವಶಬ್ದಾತ್. ೨ ಮುಕ್ತೋಪಸೃಷ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೩ ನಾನುಮಾನಮತಚ್ಛೇದಾತ್. ೪ ಪ್ರಾಣಭೃಚ್ಚ. ೫ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೬ ಪ್ರಕರಣಾತ್. ೭ ಸ್ಥಿತ್ಯದನಾಭ್ಯಾಂ ಚ. ೮ ಭೂಮಾ ಸಮ್ಪ್ರಸಾದಾಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್. ೯ ಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೧೦ ಅಕ್ಷರಮವ್ವರಾನ್ವಧ್ಯತೇಃ. ೧೧ ಸಾ ಚ ಪುಶಾಸನಾತ್. ೧೨ ಅನ್ಯಭಾವವ್ಯಾವೃತ್ತೇಶ್ಚ. ೧೩ ಈಕ್ಷತಿಕರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೧೪ ದಹರ ಉತ್ತರೇಭ್ಯಃ. ೧೫ ಗತಿಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಂ ತಥಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟಂ ಲಿಜ್ಞಂ ಚ. ೧೬ ಧೃತೇಶ್ಚ ಮಹಿಮೋಽಸ್ಯಾಸ್ತಿನ್ನ ಪಲಬ್ಧೇಃ. ೧೭ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ. ೧೮ ಇತರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾಸವ್ಯವಾತ್. ೧೯ ಉತ್ತರಾಚ್ಚೇದಾವಿಭೂತತ್ವರೂಪಸ್ತು. ೨೦ ಅನ್ಯಾರ್ಥಶ್ಚ ಪರಾಮರ್ಶಃ. ೨೧ ಅಲ್ಪಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇತ್ತದುಕ್ತಮ್. ೨೨ ಅನುಕ್ಲತೇಸ್ತಸ್ಯ ಚ. ೨೩ ಅಪಿ ಚ ಸ್ಮರ್ಮತೇ. ೨೪ ಶಬ್ದಾದೇವ ಪ್ರಮಿತಃ. ೨೫ ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಭಿಕಾರತ್ವಾತ್. ೨೬ ತದುಪರ್ಮಸಿ ಬಾದರಾಯಣಸ್ವಮ್ಭವಾತ್. ೨೭ ನಿರೋಧಃ ಕಡ್ಡಣೀತಿ ಚೇನ್ನಾ ನೇಕಪ್ರತಿಪತ್ತೇರ್ದರ್ಶನಾತ್. ೨೮ ಶಬ್ದ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾ ತಃ ಪ್ರಭವಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್. ೨೯ ಅತಃಪ ಚ ಸಿತ್ಯುಕ್ತಮ್. ೩೦ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವಾನ್ಯಾವೃತ್ತಾವಸ್ಥಾವಿರೋಧೋದರ್ಶನಾತ್ಪ್ರತಿಶೇಶ್ಚ. ೩೧ ಮಧ್ಯದಿಷ್ಟಸಮ್ಯವಾದನಧಿಕಾರಂ ಜೈಮಿನಿಃ. ೩೨ ಜ್ಯೋತಿಷಿ ಭಾವಾಚ್ಚ. ೩೩ ಭಾವಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋಽಸ್ತಿ ಹಿ. ೩೪ ಶುಗಸ್ಯ ತನಾದರಶ್ರವಣಾತ್ ದಾದ್ರವಣಾತ್ಸೂಚ್ಯತೇ

ಹಿ. ೩೫ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಗತೇಶ್ವೋತ್ತರತ್ರ ಚೈತ್ರರಥೇನ ಲಿಜ್ಞಾತ್. ೩೬ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪರಾನುರ್ವಾತ್ತ ಪಭಾವಾಭಿಲಾಸಾಚ್ಛ. ೩೭ ತದಭಾವನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ. ೩೮ ಶ್ರವಣಾಧ್ಯಯನಾರ್ಥಪ್ರತೀಕ್ಷೇಧಾತ್ಮತೇಶ್ವ. ೩೯ ಕವೃನಾತ್. ೪೦ ಜ್ಯೋತಿ ರ್ವರ್ಧನಾತ್. ೪೧ ಅಕಾಲೋಽರ್ಥಾನ್ವರತ್ವಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೪೨ ಸುಷುಪ್ತೃತ್ವಾ ನೈಶ್ಚೇರ್ಭೇದೇನ. ೩ ಸತ್ಯಾದಿಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ.

— —

ಪಾದ ೪

೧ ಅನುಮಾನಿಕಮಸ್ಯೇಕೇಷಾಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶರೀರರೂಪಕವಿನ್ಯಸ್ತಗ್ರಹೀತೇರ್ವರ್ಧಯತಿ ಚ. ೨ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತು ತದರ್ಹತ್ವಾತ್. ೩ ತದಧೀನತ್ವಾತ್ತದರ್ಥವತ್. ೪ ಜ್ಞೇಯತ್ವಾವಚನಾಚ್ಛ. ೫ ವದತೀತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಹಿ ಪ್ರಕರಣಾತ್. ೬ ತ್ರಯಾಣಾ ಮೇವ ಚೈವಮುಪನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಶ್ನಶ್ಚ. ೭ ಮುಪಶ್ಯಚ್ಛ. ೮ ಚಮುಸವದವಿಶೇಷಾತ್ ೯ ಜ್ಯೋತಿರೂಪಕೃಮಾ ತು ತಥಾಹ್ಯಧೀಯತ ಏಕೇ. ೧೦ ಕಲ್ಪನೋಪದೇಶಾಚ್ಛ ಮಧ್ಯಾದಿವದವಿರೋಧಃ. ೧೧ ನ ಸಜ್ಜ್ಞೇಸಸಜ್ಜಿಹಾದಸಿ ನಾನಾಭಾವಾದತಿರೇ ಕಾಚ್ಛ. ೧೨ ಪ್ರಾಕಾಮಯೋ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್. ೧೩ ಜ್ಯೋತಿಃಸೈಕೇಷಾಮಸತ್ಯನೇ. ೧೪ ಕಾರಣತ್ರೇನ ಚಾಕಾರಾದಿಸು ಯಥಾ ವ್ಯಪವಿಷ್ಟೋಕ್ತೇಃ. ೧೫ ಸಮಾಕರ್ಮಾತ್. ೧೬ ಜಗದ್ವಾಚಿತ್ವಾತ್ ೧೭ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಜ್ಞಾನೇತಿ ಚೇತ್ತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮ್. ೧೮ ಅನ್ಯಾರ್ಥಂ ತು ಜೈಮಿನೀ ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಚೈವ ಮೇಕೇ. ೧೯ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾತ್, ೨೦ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಿದ್ಧೀರ್ಲಿಙ್ಗಮಾಶರಥ್ಯಃ. ೨೧ ಉತ್ಕ್ರಮಿಸ್ತತ ಏವಂ ಭಾವಾದಿತ್ಯಾಡುಲೋಮಿಃ. ೨೨ ಅವಸ್ಥಿತೇರಿತಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ಯಃ. ೨೩ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಾನ್ತಾನುಸರೋಧಾತ್. ೨೪ ಅಭಿಧ್ಯೋಸದೇಶಾಚ್ಛ. ೨೫ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛೋಭಯಾಮ್ನಾನಾತ್. ೨೬ ಆತ್ಮಕೃತೇಃ ಪರಿಣಾಮಾತ್. ೨೭ ಯೋನಿಶ್ಚ ಹಿ ಗೀಯತೇ. ೨೮ ಏತೇನ ಸರ್ವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ.

— —

ಅಧ್ಯಾಯ ೨ — ಪಾದ ೧

೧ ಸ್ವೃತ್ಯನವಕಾಶದೋಷಪ್ರಸಜ್ಞ ಇತಿ ಚೇನ್ನನ್ಯಸ್ಮತ್ಕೃತನವಕಾಶದೋಷ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್. ೨ ಇತರೇಷಾಂ ಚಾನುಪಲಬ್ಧೇಃ. ೩ ಏತೇನ ಯೋಗಃ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಃ. ೪ ನ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾದಸ್ಯ ತಥಾತ್ವಂ ಚ ಶಬ್ದಾತ್. ೫ ಅಭಿಮಾನಿನೃಪದೇಶಸ್ತು ವಿಶೇಷಾನುಗತಿಭ್ಯಾಮ್. ೬ ದಶಕೃತೇತು. ೭ ಅಸದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರತೀಕ್ಷೇಧಮಾತ್ರತ್ವಾತ್. ೮ ಅಪೀತಾ ತದ್ವತ್ಸ್ರ ಸಜ್ಞಾದಸಮುಚ್ಚಿದಮ್. ೯ ನ ತು ದೃಷ್ಟಾನ್ವಭಾವಾತ್. ೧೦ ಸ್ವಸುಕ್ಷ್ಮೋ

ಪಾಚ್ಚ. ೧೧ ತರ್ಕಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದಸ್ಯ ನ್ಯಾಘಾನುಮೇಯಮಿತಿ ಚೇದೇವಮಪ್ಯವಿಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಜ್ಯ. ೧೨ ಏತೇನ ಶಿಷ್ಯಾಪರಿಗ್ರಹಃ ಅಪಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತಃ. ೧೩ ಭೋಕ್ತೃಪತ್ತೇರ ನಿಭಾಗಶ್ಚೇತ್ಯಾ ಲೋಕಸತ್. ೧೪ ತದನನ್ಯತ್ವಮಾರಮ್ಭಣಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ. ೧೫ ಭಾವೇ ಚೋಪಲಬ್ಧೇ. ೧೬ ಸತ್ವಾತ್ಯಾನರಸ್ಯ. ೧೭ ಅಸಪ್ತ್ಯಸದೇಶಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಧರ್ಮಾನ್ತ ರೇಣ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್. ೧೮ ಯುಕ್ತೇಶ್ಯಬ್ಧಾನ್ತರಾಚ್ಚ. ೧೯ ಪಟಿವಚ್ಚ. ೨೦ ಯಥಾ ಚ ಪ್ರಾಣಾದಿ. ೨೧ ಇತರಮ್ಯಸದೇಶಾದ್ವಿತಾಕರಣಾದಿಮೋಕ್ಷಪ್ರಸಕ್ತೀ. ೨೨ ಅಧಿಕಂ ತು ಭೇದಸಿದ್ಧೇಶಾತ್. ೨೩ ಅರ್ದಾದಿನಚ್ಚ ತದನುಸಪತ್ತೀ. ೨೪ ಉಪಸಂಹಾರದರ್ಶನಂ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರೇರವಬ್ಧ. ೨೫ ದೇವಾದಿನವಸಿ ಲೋಕೇ. ೨೬ ಕೃತ್ಸ್ಯ ಪ್ರಸಕ್ತಿಸ್ಥಿರ ವಯವತ್ವಶಬ್ದಕೋಪೋ ವಾ ೨೭ ಶ್ರುತೇಸ್ತು ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾತ್. ೨೮ ಅತ್ಮಸಿ ಚೈವಂ ವಿಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ಹಿ. ೨೯ ಸ್ವಪಕ್ಷದೋಷಾಚ್ಚ. ೩೦ ಸರ್ವೋಪೇತಾ ಚ ತದ್ವರ್ಶನಾತ್. ೩೧ ವಿಕರಣತ್ವಾನೇತಿ ಚೇತ್ತಮಾಕ್ಷಮ್. ೩೨ ನ ಪ್ರಯೋಜನವತ್ಯಾತಾ. ೩೩ ಲೋಕ ವತ್ತು ಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಮ್. ೩೪ ವೈಷಮ್ಯಸೈರ್ಭಾಗೇ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ಯಾತ್ಮಕಾ ಹಿ ದರ್ಶ ಯತಿ. ೩೫ ನ ಕರ್ಮವಿಭಾಗಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನಾದಿತ್ವಾತ್. ೩೬ ಉಪಸದ್ಭೂತೇ ಚಾಪ್ಯುಪಲ ಭೃತೇ ಚ. ೩೭ ಸರ್ವಧರೋ ಲಸಪತ್ತೇಶ್ಚ

ಪಾದ ೨

೧ ರಚನಾನುಸಪತ್ತೇಶ್ಚ ನಾನುಪಾನಮ್. ೨ ಪ್ರಸ್ತುತೇಶ್ಚ. ೩ ಪಯೋಮು ಷ್ಚೇತ್ತತ್ವಾಪಿ ೪ ವ್ಯತಿರೇಕಾನಸ್ಥಿತೇಶ್ಚಾಸಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್. ೫ ಅನ್ಯತ್ರಾಭಾವಾಚ್ಚ ನ ತ್ಯಗಾದಿನವತಃ. ೬ ಅಭ್ಯಾಸಗಮೇಪ್ರರ್ಥಾಭಾವಾತ್ ೭ ಪುರುಷಾರ್ಥವದಿತಿ ಚೇತ್ತಥಾಪಿ ೮ ಅಜ್ಞಾತ್ಯಾನುಸಪತ್ತೇಶ್ಚ ೯ ಅನ್ಯಥಾನುಮಿತರಿ ಚ ಜ್ಞ ಶಕ್ತಿವಿಯೋಗಾತ್ ೧೦ ವಿಪ್ರತಿ ಪೇಧಚ್ಚಾಸನುಪ್ಪಾಸಮ್. ೧೧ ಮುದ್ದೀರ್ಘವದ್ವಾ ಪ್ರಸ್ತುತನುಮಾಣಲಾಭ್ಯಾನಮ್. ೧೨ ಉಭಯಥಾಪಿ ನ ಕರ್ಮತ್ವದ್ವಾವಾ. ೧೩ ಸಮುಪಾಯಾಭ್ಯಾಸಗಮಾಚ್ಚ ಸಾ ಮ್ಯಾದನವಸ್ಥಿತೇ. ೧೪ ನಿತ್ಯಮೇವ ಚ ಭಾವಾತ್. ೧೫ ರೂಪಾದಿಮತ್ವಾಚ್ಚ ಪಿಪರ್ಮ ಯೋ ದರ್ಶನಾತ್. ೧೬ ಉಭಯಥಾ ಚ ದೋಷಾತ್. ೧೭ ಅಪರಿಗ್ರಹಾತ್ಯಾತ್ಮಾನ್ತ ಮನಸೇಕ್ಷಾ. ೧೮ ಸಮುದಾಯ ಉಭಯಹೇತುಕೇಽಪಿ ತದಪ್ರಾಪ್ತೀ ೧೯ ಇತರೇ ತರಪ್ರತ್ಯಯತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನೋತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ರನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್. ೨೦ ಉತ್ತರೋತ್ಪಾದೇ ಚ ಸೂರ್ವಸಿರೋಧಾತ್. ೨೧ ಅಸತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪರೋಧೋ ಯಾಗಸಮ್ಯಮನ್ಯಥಾ. ೨೨ ಪ್ರತಿಸಜ್ಜಾಪ್ರತಿಸಜ್ಜಾಸಿರೋಧಾಪ್ರಾಪ್ತಿರವಿಚ್ಛೇಧಾತ್. ೨೩ ಉಭಯಥಾ ಚ ದೋಷಾತ್. ೨೪ ಆಕಾಶೇ ಚಾಸಿರೇಷಾತ್. ೨೫ ಅನಸ್ಸುತೇಶ್ಚ ೨೬ ನಾಸತೋಽ ದ್ವೈತ್ಯಾತ್. ೨೭ ಉದಾಸೀನಾನನುಮಿ ಚೈವಂ ಸಿದ್ಧಿಃ. ೨೮ ನಾಭಾವ ಉಪಲಬ್ಧೇಃ

೨೯ ವೈಧವ್ಯಾಚ್ಛೇದನ ಸ್ವಪ್ನಾದಿನತ್. ೩೦ ನ ಭಾವೋನುಪಲಬ್ಧಿಃ. ೩೧ ಕ್ಷಣಕತ್ವಾಚ್ಛೇದ. ೩೨ ಸರ್ವಧಾನುಸುಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೩೩ ನೈಕಸ್ಥಿತ್ವಸಮ್ಭವಾತ್. ೩೪ ಏವಂ ಚಾತ್ಮನುಕಾತ್ಮಕತ್ವಮ್. ೩೫ ನ ಚ ಪರಾಧಾನಾದಪ್ಯವಿರೋಧೋ ವಿಕಾರಾದಿಭ್ಯಃ ೩೬ ಅನ್ಯಾನುಸ್ಮಿತೇಶೋಭಯನಿತ್ಯತ್ವಾದವಿಶೇಷಃ. ೩೭ ಪತ್ಯುರಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಾತ್. ೩೮ ಸಮ್ಭವಾನುಸುಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೩೯ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾನುಸುಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೪೦ ಕರಣವಚ್ಛೇದನ ಭೋಗಾದಿಭ್ಯಃ. ೪೧ ಅನ್ವತತ್ವನುಸರಣ್ಣತಾ ವಃ. ೪೨ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಾತ್. ೪೩ ನ ಚ ಕರ್ತುಃ ಕರಣಮ್ ೪೪ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಭಾವೇ ವಾ ತದಪ್ರತಿಷೇಧಃ. ೪೫ ನಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಛೇದ.

ಪಾದ ೬

೧ ನ ನಿಯಮಶ್ರುತೇಃ. ೨ ಅಸ್ತಿತ್ವ. ೩ ಗಾಣ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್. ೪ ಶಬ್ದಾಚ್ಛೇದ. ೫ ಸ್ಯಾಚ್ಛೇದಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವತ್. ೬ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಕ್ರಮಾನಿರವ್ಯತಿರೇಕಾಚ್ಛೇದೀಭ್ಯಃ. ೭ ಯಾವದ್ವಿಕಾರಂ ತು ನಿರ್ವಾಹೋ ಲೋಕವತ್. ೮ ಏತೇನ ಮಾತುರಾನ್ವಾನ್ವಾನ್ವಾತ್. ೯ ಆಸಮ್ಭವಸ್ಯ ಸತೋಽನುಸುಪತ್ತೇಃ. ೧೦ ತೇಜೋಽತಸ್ತಥಾಹಾ ಯ. ೧೧ ಅಪಃ. ೧೨ ಪೃಥಿವ್ಯಧಿಕಾರರೂಪಶಬ್ದಾನ್ವರೇಭ್ಯಃ. ೧೩ ತದಭಿಧ್ಯಾನಾದೇವ ತು ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್ಮನಿ. ೧೪ ವಿಸದೃಯೇಣ ತು ಕ್ರಮೋಕ್ತ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ. ೧೫ ಅನ್ವರಾ ವಿಜ್ಞಾನಾನುಸಾರಿ ಕ್ರಮೇಣ ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾದಿತಿ ಚೇನ್ಯವಿಶೇಷಾತ್. ೧೬ ಚರಾಚರವ್ಯಪಾಶ್ರಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ಮದ್ವೈಪವೇಶೋ ಭಾಕ್ತಸ್ತದ್ಭಾವಭಾವಿತ್ವಾತ್. ೧೭ ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇರ್ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಛೇದಾಭ್ಯಃ. ೧೮ ಜ್ಞಾತೃವಿವ. ೧೯ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಗತ್ಯಾಗತೀನಾಮ್. ೨೦ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಚೋತ್ತರಯೋಃ. ೨೧ ನಾಣುರತಚ್ಛೇದಿತಿ ಚೇನ್ನೇತರಾಧಿಕಾರಾತ್. ೨೨ ಸ್ವಶಬ್ದೋನ್ಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ. ೨೩ ಅವಿರೋಧಶ್ಚ ಸ್ಥಾನವತ್. ೨೪ ಅನಸ್ತಿತ್ವವೈಶೇಷಾದಿತಿ ಚೇನ್ಯಾಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ವಾದಿ. ೨೫ ಗುಣಾದ್ವಾ ಲೋಕವತ್. ೨೬ ವೃತ್ತಿರೇಕೋ ಗನ್ತವತ್. ೨೭ ತಥಾ ಚ ದರ್ಶಯತಿ. ೨೮ ಪೃಥಗುಪದೇಶಾತ್. ೨೯ ತಸ್ಯಾಸಾರತ್ವಾತ್ ತದ್ಭಾವದೇಶಃ ಪ್ರಾಜ್ಞವತ್. ೩೦ ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿತ್ವಾಚ್ಛೇದನೋಪಪದ್ಯಶ್ಚ ಸಮಾಧಿಭಾವಾಚ್ಛೇದ. ೩೧ ಪುಂಸ್ತ್ವಾದಿವತ್ಸ್ಯ ಸತೋಽಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೋಗಾತ್. ೩೨ ಸತೋಽಪಲಬ್ಧಿನುಪಲಬ್ಧಿಪ್ರಸಂಗೋಕ್ತಸ್ಯ ತದನಿಯಮೋ ವಾಸನ್ಯಥಾ ೩೩ ಕರ್ತಾ ರಾಸ್ತಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾತ್. ೩೪ ನಿಪ್ರತಿಷೇಧವದೇಶಾತ್. ೩೫ ಉಪಾದಾನಾತ್. ೩೬ ವ್ಯಸದೇಶಾಚ್ಛೇದ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ನ ಚೇನ್ನಿರ್ದೇಶವಿವರ್ಮಯಃ. ೩೭ ಉಪಲಬ್ಧಿವಸನಿಯಮಃ. ೩೮ ಶಕ್ತಿಸಮರ್ಥಯಾತ್. ೩೯ ಸಮಾಧಿಭಾವಾಚ್ಛೇದ ಯಥಾ ಚ ತಕ್ಷೋಭಯಥಾ. ೪೦ ಪದಾತ್ಮ ತಚ್ಛೇದೇ. ೪೧ ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಮ್. ೪೨ ವಿಹಿತಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಾಪ್ಯಯರ್ಥಾದಿಭ್ಯಃ. ೪೩ ಅಂಶೋ ನಾನಾವ್ಯಸದೇಶಾದನ್ಯಥಾ ಚಾಪಿ ದಾಶಕಿತವಾದಿತ್ವಪ್ರಾಧೀಯತ ಇತ್ಯೇಕೇ ೪೪ ಮುಕ್ತವ್ಯಾಚ್ಛೇದ.

೪೫ ಅಪಿ ಚ ಸ್ತ ರ್ಹತೇ. ೪೬ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವನ್ನೈವಂ ಪರಃ. ೪೭ ಸ್ತ ರನ್ರಿ ಚ. ೪೮ ಅನು ಜ್ಞಾಪರಿಹಾರೌ ದೇಹಸಮ್ಬನ್ಧಜ್ಞೋತಿರಾದಿವತ್. ೪೯ ಅಸನ್ನತೇಶ್ವಾವ್ಯಕ್ತಿಕರಃ. ೫೦ ಅಭಾಸ ಏವ ಚ. ೫೧ ಅದೃಷ್ಟಾನಿಯಮಾತ್ ೫೨ ಅಭಿಸನ್ಧ್ಯಾದಿಪ್ಸಪಿ ಜೈವಮ್. ೫೩ ಪ್ರದೇಹಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನ್ತರ್ಭಾವಾತ್.

ಪಾದ ೪

೧ ತಥಾ ಪ್ರಾಣಾಃ. ೨ ಗೌಣ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್. ೩ ತತ್ತ್ವಾಕ್ಷುಪ್ತೇಶ್ಚ. ೪ ತತ್ಪೂರ್ವಕ ತ್ವಾದ್ವಾಚಃ. ೫ ಸಪ್ತಗತೇರ್ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ. ೬ ಹಸ್ತಾದಯಸ್ತು ಸ್ಥಿತೇತೋ ನೈ ವಮ್. ೭ ಅಣವಶ್ಚ. ೮ ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ. ೯ ನ ವಾಯುಕ್ರಿಯೇ ಪೃಥಗುಪದೇಶಾತ್. ೧೦ ಚಕ್ಷುರಾದಿವತ್ತು ತತ್ಸಹ ಶಿಷ್ಟಾದಿಭ್ಯಃ. ೧೧ ಅಕರಣತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ. ೧೨ ಪಚ್ಚವೃತ್ತಿರ್ಮನೋವದ್ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ. ೧೩ ಅಣುಶ್ಚ. ೧೪ ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಂ ತು ತದಾನುನನಾತ್. ೧೫ ಸ್ವಾಣವತಾ ಶಬ್ದಾತ್. ೧೬ ತಸ್ಯ ಚ ನಿತ್ಯ ತ್ವಾತ್. ೧೭ ತ ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಾಪನ್ಯತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಾತ್. ೧೮ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ. ೧೯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಚ್ಚ. ೨೦ ಸಂಜ್ಞಾಮೂರ್ತಿಕ್ಷಿಪ್ತಸ್ತು ತ್ರಿವೃತ್ಪುರೈಶ್ಚ ಉಪ ದೇಶಾತ್. ೨೧ ಮಾಂಸಾದಿಭಾಮಂ ಯಥಾ ಶಬ್ದಮಿತರಯೋಶ್ಚ. ೨೨ ನೈಶೇಷ್ಯಾತ್ ತದ್ವಾದಸ್ತದ್ವಾದಃ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩ ಪಾದ ೧

೧ ತದನ್ತರಪ್ರತಿಪತ್ತೌ ರಂಹತಿ ಸಂಪರಿಷ್ಕರಃ ಪ್ರಶ್ನನಿರೂಪಣಾಭ್ಯಾಮ್ ೨ ತ್ವಾತ್ಕತತ್ವಾತ್ ಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್. ೩ ಪ್ರಾಣಗತೇಶ್ಚ. ೪ ಆಗ್ನಾದಿಗತಿಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನ ಭಾಕ್ತತ್ವಾತ್. ೫ ಪ್ರಥಮೋಶ್ರವಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತಾ ಏವ ಹ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ. ೬ ಆಶ್ರುತ ತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನೇಷ್ಟಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರತೀತೇಃ. ೭ ಭಾಕ್ತಂ ವಾನಾತ್ ವಿತ್ತ್ವಾತ್ತ್ರಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ. ೮ ಕೃತಾತ್ಯಯೇನುಶಯವಾನ್ದೃಷ್ಟಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಂ ಯಥೇತಮನೇವಂ ಚ. ೯ ಚರಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನೋಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೇತಿ ಕಾರ್ಷ್ಣಾಜಿನೀಃ. ೧೦ ಅನರ್ಥಕಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್. ೧೧ ಸುಕೃತದುಷ್ಕತೇ ಏವೇತಿ ತು ಬಾದರಿಃ. ೧೨ ಅಪಿಷ್ಟಾದಿ ಕಾರಿಣಾನುಪಿ ಚ ಶ್ರುತಮ್. ೧೩ ಸಂಯಮನೇ ತ್ವನುಭೂಯೇತರೇಷಾಮಾರೋಹಾವರೋಹೌ ತದ್ಗತಿದರ್ಶನಾತ್. ೧೪ ಸ್ಮರಂತಿ ಚ. ೧೫ ಅಪಿ ಚ ಸಪ್ತ. ೧೬ ತತ್ರಾಪಿ ಚ ತದ್ವ್ಯಾಪಾರಾದವಿರೋಧಃ. ೧೭ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಣೋರಿತಿ ತು ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್. ೧೮ ನ ತೃತೀಯೇ ತಥೋಪಲಬ್ಧೇಃ. ೧೯ ಸ್ವರ್ಮತೇಷು ಚ ಲೋಕೇ. ೨೦ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ. ೨೧ ಶ್ರುತೀಯಶಬ್ದವರೋಧಸಂಶೋಕಜಸ್ಯ. ೨೨ ತತ್ವಭಾವ್ಯಾಪತ್ತಿರುಪಪತ್ತೇಃ.

ಸರೋವರೀಯಸ್ವಾದಿವತ್. ೮ ಸಂಜ್ಞಾ ತಶ್ಚೇತ್ತದುಕ್ತಮಸ್ತಿತು ತದರ್ಥಿ ವ್ಯಾಪ್ತೇಶ್ಚ
ಸಮಾನ್ಯಸಮ. ೧೦ ಸರ್ವಾಭೇದಾದನ್ಯತ್ರೇವೇ. ೧೧ ಅನನ್ಯಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ. ೧೨
ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತ್ವಾದ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರುಪಚಯಾಪಚಯಾ ಹಿ ಭೇದೇ. ೧೩ ಇತರೇತ್ವರ್ಥಸಾ
ಮಾನ್ಯಾತ್. ೧೪ ಅಧ್ಯಾನಾಯ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್. ೧೫ ಆತ್ಮತಬ್ಬಾಚ್ಚ. ೧೬
ಆತ್ಮಗೃಹೀತಿರಿತರವದುತ್ತರಾತ್. ೧೭ ಅನ್ವಯಾದಿತಿ ಚೇತ್ತ್ವಾದವಧಾರಣಾತ್ ೧೮ ಕಾರಾ
ಖ್ಯಾನಾದಪೂರ್ದಮ್. ೧೯ ಸಮಾನ ಏವಂ ಚಾಭೇದಾತ್. ೨೦ ಸಮ್ಯಗ್ವಾದೇವಮನ್ಯ
ತ್ರಾಪಿ. ೨೧ ನ ವಾ ವಿಶೇಷಾತ್. ೨೨ ದರ್ಶಯತಿ ಚ. ೨೩ ಸಂಭೃತಿಯ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಸಿ
ಚಾತಃ. ೨೪ ಪುರುಷವಿದ್ಯಾಯಾಮಿನ ಚೇತರೇಷಾಮನಾಮ್ನಾ ನಾತ್. ೨೫ ನೇಧಾ
ದ್ಯರ್ಥಭೇದಾತ್. ೨೬ ಹಾನೌ ತೂಪಾಯನಶ್ಚಬ್ಧಶೇಷತ್ವಾತ್ಪ್ರಾಚ್ಯೇನ ಸ್ತುತ್ಯಸಗಾನವ
ತ್ತದುಕ್ತಮ್. ೨೭ ಸಮನ್ವರಾಯೇ ತರ್ತವ್ಯಾಭಾವಾತ್ತಥಾ ಹ್ಯನ್ಯೇ. ೨೮ ಭಿನ್ನತ ಉಭ
ಯಾವಿರೋಧಾತ್. ೨೯ ಗತೇರರ್ಥನತ್ಯಮುಭಯಧಾನ್ಯಥಾ ಹಿ ವಿರೋಧಃ. ೩೦
ಉಪಪನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪಕ್ಷಣಾರ್ಥೋಪಲಬ್ಧೀಲೋಕವತ್. ೩೧ ಅನಿಯಮಸ್ವರ್ನಸಾಮ
ವಿರೋಧಶ್ಚಬ್ಧಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್. ೩೨ ಯಾವನಧಿಕಾರಮನುಷ್ಠಿತಿಗಾಧಿಕಾರಿಕಾ
ಣಾಮ್. ೩೩ ಆಕ್ಷರಧಿಯಾಂ ತ್ವನರೋಧಸ್ಯಾಮಾನ್ಯತದ್ರೂಪಾಭ್ಯಾಮೌಪಸವವತ್ತದು
ಕ್ತಮ್. ೩೪ ಇಯದಾಮನನಾತ್. ೩೫ ಅನ್ವರಾ ಭೂತಗ್ರಾಮವತ್ಪ್ರಾಪ್ತ ನಃ. ೩೬
ಅನ್ಯಥಾ ಭೇದಾನುಪಪತ್ತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನೋಪದೇಶಾನ್ವರವತ್. ೩೭ ವ್ಯತಿಹಾರೋ ವಿಶಿಂ
ಷ್ಠಿ ಹೀತವತ್ ೩೮ ಸೈವ ಹಿ ಸತ್ಯಾದಯಃ. ೩೯ ಕಾನಾದೀತರತ್ರ ತತ್ರ ಚಾಯತ
ನಾದಿಭ್ಯಃ. ೪೦ ಆನಂದವಲೋಕಃ. ೪೧ ಉಪಸ್ಥಿತೇಽತಸ್ತದ್ವಚನಾತ್. ೪೨ ತನ್ನಿರ್ಧಾ
ರಣಾಽನಿಯಮಸ್ತದ್ವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಥಗ್ಗ್ಯಾಪ್ತವಿವೇಕಃ ಫಲಮ್. ೪೩ ಪ್ರಧಾನವದೇವ
ತದುಕ್ತಮ್. ೪೪ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾದ್ವಿ ಬಲೀಯತ್ವದಪಿ. ೪೫ ಪೂರ್ದವಿಕಲ್ಪಃ
ಪ್ರಕರಣಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾ ಮಾನಸವತ್. ೪೬ ಅತಿದೇಶಾಚ್ಚ. ೪೭ ವಿದ್ಯೈವತು ನಿರ್ಧಾರ
ರಣಾತ್. ೪೮ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ. ೪೯ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಬಲೀಯಸ್ತ್ವಾಚ್ಚ ನ ಬಾಧಃ. ೫೦ ಅನು
ಬಂದಾಡಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಜ್ಞಾನ್ತರಪ್ರಥಕ್ಸವ್ಯಾಪ್ತೇಶ್ಚ ತದುಕ್ತಮ್ ೫೧ ನ ಸಾಮಾನ್ಯಾ
ದಪ್ನುಪಲಬ್ಧೇಶ್ಚತ್ಯನನ್ಯ ಹಿ ಲೋಕಾಸತಿಃ ೫೨ ಸೇವಿಣ ಚ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತಾದ್ವಿದ್ಯಂ ಭೂ
ಯಸ್ತ್ವಾದ್ವತ್ಯನುಬಂಧಃ. ೫೩ ಏಕ ಆತ್ಮನಕ್ಕರೇವೇ ಭಾವಾತ್. ೫೪ ವ್ಯತಿರೇಕಸ್ಯ ದ್ವಾವಾ
ಭಾವಿತಾನ್ವ ತೂಪಲಬ್ಧಿವತ್ ೫೫ ಅಜ್ಞಾನಬದ್ಧಾಸ್ತು ನ ಶಾಮಾಸು ಹಿ ಪ್ರತಿನೇದಮ್
೫೬ ಮುನ್ಮಾದಿವದ್ವ್ಯಾವಿರೋಧಃ ೫೭ ಭೂಮ್ನಃ ಕೃತುವಜ್ಞಾ ಯಸ್ತ್ಯಂ ತಥಾ ಸಿ ದರ್ಶ
ಯತಿ. ೫೮ ನಾನಾ ಶಬ್ದವಿಭೇದಾತ್. ೫೯ ಏಕಲೋಕವಿಶಿಷ್ಟಫಲವ್ಯಾತ್. ೬೦ ಕಾ
ಮ್ಯಾಸ್ತು ಯಥಾಕಾಮಂ ಸಮುಚ್ಚೇದಯೇರನ್ನ ವಾ ಪೂರ್ವಹೇತ್ವಭಾವಾತ್ ೬೧ ಅಜ್ಞೇ
ಷು ಯಥಾಶ್ರಯಭಾವಃ ೬೨ ಶಿಷ್ಟೇಶ್ಚ. ೬೩ ಸಮಾಹಾರಾತ್ ೬೪ ಗುಣಸಂಧ್ಯಾ
ಶ್ರುತೇಶ್ಚ. ೬೫ ನ ವಾ ತತ್ಪ್ರಕರಣಾಶ್ರುತೇಃ. ೬೬ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ.

೨೩ ನಾತಿಚರೀಣ ವಿಶೇಷಾತ್. ೨೪ ಅನ್ಯಾಧಿಷ್ಟಿತೇ ಪೂರ್ವವದಭಿಲಾಸಾತ್. ೨೫ ಅಶುದ್ಧ ಮಿತಿ ಚೇನ್ ಶಬ್ದಾತ್. ೨೬ ರೇತಸ್ಯಿಗೈಗೋಷಥ. ೨೭ ಯೋನೇಶ್ವರೀರಮ್.

ಪಾದ ೨

೧ ಸನ್ಧೇ ಸೃಷ್ಟಿರಾಹ ಹಿ. ೨ ನಿರ್ಮಾತಾರಂ ಚೈಕೇ ಪುತ್ರಾದಯಶ್ಚ. ೩ ಮಾಯಾ ಮಾತ್ರಂ ತು ಕಾತ್ಸರ್ಯೇನಾನಭಿವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್. ೪ ಸೂಚಕಶ್ಚ ಹಿ ಶ್ರುತೇರಾಚಕ್ಷತೇ ಚ ತದ್ವಿಧಃ. ೫ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ಪ್ರತಿರೋಹಿತಂ ತತೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಬನ ವಿಸ್ತರಯೌ. ೬ ದೇಹಯೋಗಾದ್ವಾ ಸೋಽಽಪಿ. ೭ ತದಭಾವೋ ನಾಡೀಷು ತಚ್ಚ್ರತೇರಾತ್ಮನಿ ಚ. ೮ ಅತಃ ಪುಬೋಧೋಽಸ್ಯಾತ್. ೯ ಸ ಏವ ತು ಕರ್ಮಾನುಸೃತಿಶಬ್ದ ನಿಧಿಭ್ಯಃ. ೧೦ ಮುಗ್ಧೇಽರ್ಥಸಮೃತ್ತಿಃ ಪರಿಶೇಷಾತ್. ೧೧ ನ ಸ್ಥಾನತೋಽಽಪಿ ಪರಸೋಭಯಲಿಜ್ಜಂ ಸರ್ವತ್ರ ಹಿ. ೧೨ ನ ಭೇದಾದಿತಿ ಚೇನ್ ಪ್ರತೇಕಮತದ್ವಚನಾತ್. ೧೩ ಅಪಿ ಚೈವ ಮೇಕೇ. ೧೪ ಅರೂಪವದೇವ ಹಿ ತತ್ಸೃಧಾನತ್ವಾತ್. ೧೫ ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚಾನೈಯರ್ಥ್ಯಮ್. ೧೬ ಅಶ ಚ ತನಾತ್ರಮ್. ೧೭ ದರ್ಶಯತಿ ಚಾಥೋ ಅಪಿ ಸ್ವರತೇ. ೧೮ ಅತಃ ಏವ ಚೋಪಮಾ ಸೂರ ಕಾದಿವತ್. ೧೯ ಅನ್ಯುನದಗ್ರಹಣಾತ್ ನ ತಥಾತ್ರಮ್. ೨೦ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಭಾಕ್ತೃಮನ್ವರ್ಭಾವಾದುಭಯಸಾಮಾನ್ಯಾ ದೇವಮ್. ೨೧ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ. ೨೨ ಪ್ರಕೃತ್ಯೇತಾವತ್ತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ತತೋ ಬ್ರವೀತಿ ಚ ಭೂಯಃ. ೨೩ ತದವ್ಯಕ್ತಮಾಹ ಹಿ ೨೪ ಅಪಿ ಸರಾಧನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾ ಮ್. ೨೫ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವಚ್ಚಾನೈಶೇಷ್ಯಂ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಕರ್ಮಭ್ಯಾಸಾತ್. ೨೬ ಆತೋಽನನ್ಯೇನ ತಥಾ ಹಿ ಲಿಜ್ಜಮ್. ೨೭ ಉಭಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ಪ್ರತಿಹುಣ್ವಿಲವತ್. ೨೮ ಪ್ರಕಾಶಾಶ್ರಯವದ್ವಾತೇಜಸ್ವಾತ್. ೨೯ ಪೂರ್ವವದ್ವಾ. ೩೦ ಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ. ೩೧ ಪರಮತಸ್ವೇತೂನ್ಮಾನಸಮ್ಪನ್ನ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶೇಭ್ಯಃ. ೩೨ ಸಾಮಾನ್ಯಾತ್. ೩೩ ಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥಃ ಪಾದವತ್. ೩೪ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾತ್ಪ್ರಕಾಶಾದಿವತ್. ೩೫ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ. ೩೬ ತಥಾನ್ಯಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್. ೩೭ ಏನೇನ ಸರ್ವಗತತ್ವಮಾಯಾಮಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ. ೩೮ ಫಲಮತ ಉಪಪತ್ತೇಃ. ೩೯ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ. ೪೦ ಧರ್ಮಂ ಜೈಮಿನಿರತಏವ. ೪೧ ಪೂರ್ಮಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋ ಹೇತುವ್ಯಪದೇಶಾತ್.

ಪಾದ ೩

೧ ಸರ್ವವೇದಾನ್ತಪ್ರತ್ಯಯಂ ಚೋದನಾದ್ಯವಿಶೇಷಾತ್. ೨ ಭೇದಾನ್ವೇತಿ ಚೇನ್ನೈಶ್ಚ್ಯಾನುಪಿ. ೩ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತಥಾತ್ಮೇನ ಹಿ ಸಮಾಚಾರೇಽಧಿಕಾರಾಚ್ಚ ಸವವಚ್ಚತ್ವನೈಯಮಃ. ೪ ದರ್ಶಯತಿ ಚ. ೫ ಉಪಸಂಹಾರೋಽರ್ಥಾಭೇದಾದ್ವಿಧಿಶೇಷವತ್ಸಮಾನೇ ಚ. ೬ ಅನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಶಬ್ದಾದಿತಿ ಚೇನ್ವಿಶೇಷಾತ್. ೭ ನ ವಾ ಪ್ರಕರಣಭೇದಾತ್

ಪಾದ ೧

೧ ಪುರುಷಾರ್ಥೋತ್ತಮಜ್ಞಾತಿ ಬಾದರಾಯಣ. ೨ ರೀತತ್ವಾತ್ಪುರುಷಾರ್ಥ
ವಾದೋ ಯಥಾನೇಷ್ಟಿತಿ ಜೈಮಿನಿಃ. ೩ ಚಾರದರ್ಶನಾತ್. ೪ ತತ್ತ್ವೇತಿ ಸಮ
ನ್ವಾರಮ್ಭಣಾತ್. ೫ ತಪ್ಪತೋ ವಿಧಾನಾತ್ ೬ ನಿಯಮಾತ್. ೭ ಅಧಿಕೋಪದೇ
ಶಾತ್ಪ ಬಾದರಾಯಣಸ್ಯೈವಂ ತದ್ವರ್ತನಾತ್. ೮ ತುಲಂ ತು ದರ್ಶನಮ್. ೧೦ ಅಸು
ರ್ದತ್ತಿಕೇ. ೧೧ ವಿಭಾಗಶ್ಚತುರ್ತಾ. ೧೨ ಅಧ್ಯಯನಸೂತ್ರವತ್. ೧೩ ನಾನಿರೀಷಾತ್
೧೪ ಸ್ತುತಯೇಷನುಮತಿರ್ವಾ. ೧೫ ಕಾಮಕಾರೇಣಚೈಕೇ. ೧೬ ಉಪಪದ್ಯಮೇ ಚ
೧೭ ಉದ್ಭವೇಶ್ಚತಸ್ತು ಚ ಶಬ್ದೇ ಹಿ. ೧೮ ಪರಾಮರ್ಶಂ ಜೈಮಿನರಚೋಪನಾ
ಚಾಪವತಿ ಹಿ. ೧೯ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಬಾದರಾಯಣಸ್ವಾಮ್ಯಶ್ಚತೇ. ೨೦ ವಿಧಿವಾ
ಧಾರಣವತ್. ೨೧ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಮುಪಾದಾನಮತಿ ಚೇನ್ನಾಪೂರ್ದತ್ವಾತ್. ೨೨ ಭಾವರ
ಬ್ಧಾಚ್ಚ. ೨೩ ಪಾರಿಪ್ಲವಾರ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇನ್ ಸಿರೇವಿತತ್ವಾತ್. ೨೪ ತಥಾ ಚೈಕವಾ
ಕ್ಯತೋಪಬಿನ್ನಾತ್. ೨೫ ಅತಃ ಏನ ಚಾನ್ಯೇನ ಸಮಾನಸೇವಾತ್. ೨೬ ಸರ್ವಾ
ಪೇಕ್ಷಾ ಚ ಯಚ್ಚಾದಿಶ್ಚತೇರಶ್ಚತತ್. ೨೭ ಶಮವಮಾಸುಪೇತಸ್ವಾತ್ಮಕಾಃ
ತು ತದ್ವಿಭೇದವಜ್ಞತಯಾ ತೇಷಾನ್ಮುಪರಾಸುಜೇಯತ್ವಾತ್. ೨೮ ಸರ್ವಾನ್ಯಾನುಮತಿ
ಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯೇ ತದ್ವರ್ತನಾತ್. ೨೯ ಅಬಾಧಾಚ್ಚ. ೩೦ ಅನಿ ಚ ಸ್ಮರತೇ. ೩೧
ಶಬ್ದಶ್ಚತೋಽಕಾಮಕಾರೇ. ೩೨ ನಿಹಿತತ್ವಾತ್ಪ್ರಮುಕರ್ದಮಿ. ೩೩ ಸುಕಾರ
ತ್ವೇನ ಚ. ೩೪ ಸದ್ಭಾವ ತ ಏವೋಭಯಬಿಬ್ಬಾತ್. ೩೫ ಅನಭಿಭವಂ ಚ ದರ್ಶ
ಯತಿ. ೩೬ ಅನ್ವರಾಹಾಸಿ ತು ತದ್ವಿಜ್ಞೇ. ೩೭ ಅನಿ ಚ ಸ್ಮರತೇ ೩೮ ನಿರೀಷಾ
ನುಗ್ರಹಶ್ಚ. ೩೯ ಅತ್ಯಸ್ತಿರಜ್ಜಾತ್ಯಯೋ ಲಿಬ್ಬಾಚ್ಚ. ೪೦ ತಪಸ್ವಿತ್ವತ್ಯುತು ನಂತ
ದ್ವಾವೋ ಜೈಮಿನೇರಪಿ ನಿಯಮಾತನ್ಮೂಲಾರ್ಥಾವೇಭ್ಯಃ. ೪೧ ನ ಲಾಢಿಕಾರಿಕಮಪಿ
ಪತನಾನುಮಾನಾತ್ತವಯೋಗಾತ್. ೪೨ ಉಪಪ್ರೋವಮಪಿ ತ್ವೇಕೇ ಭಾವವಾಚನ
ವತ್ತದ್ವತ್ತಮ್. ೪೩ ಬಹಿಸ್ತಾಭಯಧಾಸಿ ಸ್ಮೃತೇರಾಚರಾಚ್ಚ. ೪೪ ಸ್ವಾನಿಂಸ
ಫಲಶ್ರುತೇರಿತ್ಯಾತ್ರೇಯಃ. ೪೫ ಅರ್ತ್ವಿಜ್ಯಮಾದರೋಮಿಸ್ತಸ್ಯೈವ ಪರಿಕ್ರಿಯತೇ.
೪೬ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ೪೭ ಸುಪಕಾರ್ಯವ್ತರಮಿಧಾ ಪಕ್ಷೇಣ ತ್ವತೀಯಂ ತಪ್ಪತೋ ವಿಧ್ಯಾದಿವತ್.
೪೮ ಕೃತ್ಸ್ಮ ಭಾವಾತ್ಪು ಗೃಹೋಪಸಂಹಾರಶ್ಚ. ೪೯ ಮಾನವದಿಶೇಷಾಮುಪ್ಯಸುಪೇ
ಶಾತ್. ೫೦ ಅನಾವಸ್ಥಾ ರ್ವನ್ನಸ್ತಯಾತ್. ೫೧ ಏಹಿಕಮುಪ್ಯಪ್ರಸ್ತುತಶ್ಚತೀನ್ಯೇ ತದ್
ರ್ತನಾತ್. ೫೨ ಏವಂ ಮುಕ್ತಿಫಲಾಸಿಯಮಸ್ತದವಸ್ಥಾನಭ್ಯತೇಸ್ತದವಸ್ಥಾವಧ್ಯತೇ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪ —

....

....

.... ಪಾದ ೧

೧ ಆವೃತ್ತಿರಸಕೃದುಪದೇಶಾತ್. ೨ ಲಿಬ್ಬಾಚ್ಚ. ೩ ಅತ್ಯೇತಿ ತೋಗ್ರಚ್ಚವಿ
ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ. ೪ ನ ಪ್ರತೀಕೇನ ಹಿ ಸಃ. ೫ ಬ್ರಹ್ಮವೃಷ್ಟಿರುತ್ಕರ್ಷಾತ್. ೬ ಅದಿತ್ಯಾದಿ

ಮತಯಶ್ವಾನ್ ಉಪಪತ್ತೇ. ೭ ಅಸೀನಸ್ವಪ್ನವಾತ್. ೮ ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ. ೯ ಅಚಲತ್ವಂ ಚಾಸೇಕ್ಷ್ಯ. ೧೦ ಸ್ವರಸ್ತಿ ಚ. ೧೧ ಯತ್ಕೈಕಾಗ್ರತಾ ತತ್ರಾವಿಶೇಷಾತ್. ೧೨ ಅಪ್ರಾಯಣಾತ್ತತ್ಸಂಹಿ ಹಿ ದೃಷ್ಟಮ್. ೧೩ ತದಭಿಗಮ ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಘೋರಶ್ಲೇಷವಿನಾರಾ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೧೪ ಇತರಸ್ಯಾಸ್ಯೇವಮಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಪಾತೇ ತು. ೧೫ ಅನಾರಬ್ಧ ಕಾರ್ಯೇ ಏವ ತು ಪೂರ್ವೇ ತವವರ್ಧೇ. ೧೬ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ತು ತತ್ಕಾರ್ಯಾಯೈವ ತದ್ವರ್ಶನಾತ್. ೧೭ ಅತೋಽನ್ಯಾಸಿ ಹೈಕೇಷಾಮುಭಯೋಃ. ೧೮ ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯೇತಿ ಹಿ. ೧೯ ಭೋಗೇನ ತ್ವಿತರೇ ಕ್ಷಪಯಿತ್ವಾ ಸವ್ವದ್ಯತೇ.

ಪಾದ ೨

೧ ವಾಚ್ಯನಸಿ ದರ್ಶನಾಚ್ಚಬ್ಧಾಚ್ಚ. ೨ ಅತ ಏವ ಚ ಸರ್ವಾಣ್ಯನು. ೩ ತನ್ನನಃ ಸ್ವಾಣ ಉತ್ತರಾತ್. ೪ ಸೋಽಽಪ್ಯಕ್ಷೇ ತದುಪಗಮಾದಿಭ್ಯಃ. ೫ ಭೂತೇಷು ತಚ್ಚುತೇಃ. ೬ ನೈಕಸ್ತಿನ್ವರ್ಶಯತೋ ಹಿ. ೭ ಸಮಾನಾ ಚಾಸ್ಯತ್ಯುಪಕ್ರಮಾದಮೃತತ್ವಂ ಚಾನುಪೋಷ್ಯ. ೮ ತದಾಸಪೀತೇಸ್ತಂಸಾರವ್ಯಪದೇಶಾತ್. ೯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರಮಾಣತತ್ತ್ವತಥೋಪಲಬ್ಧೇ. ೧೦ ನೋಪಮದೇನಾತಃ. ೧೧ ಅಸ್ಯೈವ ಚೋಪಪತ್ತೇರೇಷ ಉಷ್ಮಾ. ೧೨ ಪ್ರತಿಷೇಧಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶಾರೀರಾತ್. ೧೩ ಸ್ಪಷ್ಟೋ ಹೈಕೇಷಾಮ್. ೧೪ ಸ ರ್ಯತೇ ಚ. ೧೫ ತಾನಿ ಪರೇ ತಥಾ ಹ್ಯಾಹ. ೧೬ ಅನಿಭಾಗೋ ವಚನಾತ್. ೧೭ ತದೋಕ್ತೋಽಗ್ರಜ್ವಲನಂ ತತ್ರಕಾಶಿತದ್ವಾರೋ ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯತಚ್ಚೇಷಗತ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪತಿಯೋಗಾಚ್ಚ ಹಾರ್ದಾನುಗೃಹೀತಶ್ಚತಾಧಿಕಯಾ. ೧೮ ರಶ್ಮಿನ್ಮುಸಾರೀ. ೧೯ ನಿಶಿ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಸವ್ವನ್ತಸ್ಯ ಯಾವದ್ವೇಹಭಾವಾತ್ ದರ್ಶಯತಿ ಚ. ೨೦ ಅತಶ್ಚಾಯನೇನಪಿ ದಕ್ಷಿಣೇ. ೨೧ ಯೋಗಿನಃ ಪ್ರತಿ ಚ ಸ್ಮ ರ್ಯತೇ ಸ್ವಾರ್ತೇ ಚೈತೇ.

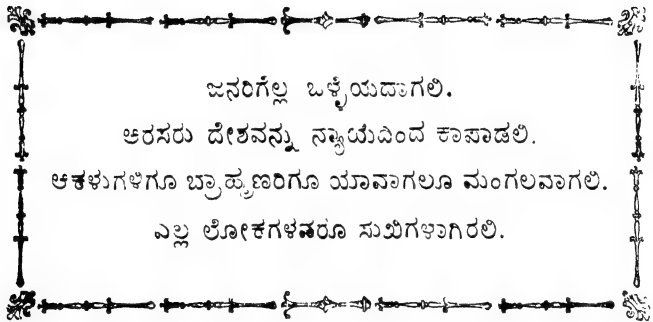
ಪಾದ ೩

೧ ಅರ್ಚಿರಾದಿನಾ ತತ್ಪ್ರಥಿತೇ. ೨ ನಾಯುಮಬ್ಧಾದವಿಶೇಷವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾಮ್. ೩ ತದಿತ್ಯೋಧಿನುಮಾಣಸ್ವಪ್ನವ್ಯಾನ್ತಾತ್. ೪ ಅತಿವಾಹಿಕಾಸ್ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್. ೫ ಉಭಯವಾನ್ಮೋಹಾತ್ಪ್ರತ್ಯಿದ್ಧೇ. ೬ ವೈದ್ಯತೇನೈವ ತತಶ್ಚಚ್ಚುತೇಃ. ೭ ಕಾರ್ಯಂ ಬಾದರಿರಸ್ಯ ಗತ್ಯುಪಪತ್ತೇ. ೮ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ. ೯ ಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಃ. ೧೦ ಕಾರ್ಯಾನ್ಯಯೇ ತದಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸಹಾತಃ ಪರಮುಭಿಧಾನಾತ್. ೧೧ ಸ್ಮ ತೇಶ್ಚ. ೧೨ ಪರಂ ಜೈಮಿನಿರ್ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್. ೧೩ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ. ೧೪ ನ ಚ ಕಾರ್ಯೇ ಪ್ರತಿಪತ್ತ್ಯಭಿಪ್ರದ್ಧಿಃ. ೧೫ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ಪನಾನ್ನಯತೀತಿ ಬಾವರಾಯಣ ಉಭಯಧಾಂಡೋಷಾತ್ತ್ವತುಶ್ಚ. ೧೬ ವಿಶೇಷಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ.

ಪಾದ ೪

೧ ಸಂಪದ್ಯಾವಿಭಾವಸ್ವೀನ ಶಬ್ದಾತ್. ೨ ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಾತ್. ೩ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕರಣಾತ್. ೪ ಅವಿಭಾಗೇನ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್. ೫ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೈಮಿರುಪನ್ಯಾಸಾದಿ ಭ್ಯಃ. ೬ ಚಿತಿ ತನ್ಮಾತ್ರೇಣ ತದಾತ್ಮಕತ್ವಾದಿತತ್ಯಡುಲೋಮಿಃ. ೭ ಏವಮಪ್ಯಪನ್ಯಾ ಸಾತ್ಪೂರ್ವಭಾವಾದವಿರೋಧಂ ಬಾದರಾಯಣಃ. ೮ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವ ತು ತಚ್ಚ ತ್ರೇಃ. ೯ ಅತ ಏವ ಚಾನನ್ಯಾಧಿಪತಿಃ. ೧೦ ಅಭಾವಂ ಬಾದರಿರಾಹ ಹ್ಯೇವಮ್. ೧೧ ಭಾವಂ ಜೈಮಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾನಾನಾತ್. ೧೨ ದ್ವಾದಶಾಹವದುಭಯವಿಧಂ ಬಾದರಾ ಯಣೋಽತಃ. ೧೩ ತನ್ವಭಾವೇ ಸದ್ಭವದುಪಪತ್ತೇಃ. ೧೪ ಭಾವೇ ಜಾಗ್ರದ್ಭವಃ. ೧೫ ಪ್ರದೀಪವದಾವೇಶಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ. ೧೬ ಸ್ವಾಪ್ಯಯಸಮ್ಪತ್ತೋರಸ್ಯ ತರಾಪೇಕ್ಷಮಾವಿಷ್ಕೃತಂ ಹಿ. ೧೭ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಂ ಪ್ರಕರಣಾದಸನ್ನಿಹಿತ ತ್ವಾಚ್ಛ. ೧೮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪದೇಶಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನಾಧಿಕಾರಿಕಮುಲ್ಲಾಸೋಕ್ತೇಃ. ೧೯ ವಿಕಾರವರ್ತಿ ಚ ತಥಾ ಹಿ ಸ್ಥಿತಿಮಾಹ. ೨೦ ದರ್ಶಯತಶ್ಚೈವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನೇ. ೨೧ ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾಚ್ಛ. ೨೨ ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾದನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾದಿತಿ.

ಓಂ ತತ್ಸತ್

ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ.

ಅರಸರು ದೇಶವನ್ನು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಅಕಳುಗಳಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ.

ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲಿ.

ఎస్. ఎస్. ఎస్. బుక్ డిపో,
ఇ. న్యూ మార్కెట్. బెంగళూరు సిటీ.

